

Nationaal
Psychotrauma
Centrum

ARQ Kenniscentrum
Impact van Rampen
en Crises

De stilte achteraf

De langetermijngevolgen van de schoolgijzeling in Bovensmilde (1977)

Bijlagendocument

Inhoud

1.	Literatuurverkenning.....	1
1.1	Aanpak literatuurverkenning	1
1.2	Krantenartikelen: papieren exemplaren.....	4
1.3	Bronnenlijst literatuurverkenning	10
2.	Correspondentie deelnemers	13
2.1	Informatiebrief oud-leerlingen en oud-leraren.....	13
2.2	Begeleidende brief oud-leerlingen en oud-leraren	16
2.3	Informatiebrief naasten	18
2.4	Begeleidende brief naasten	21
2.5	Uitnodiging groepsbijeenkomst	23
3.	Toestemmingsverklaringen.....	25
3.1	Toestemmingsverklaring interviews	25
3.2	Toestemmingsverklaring groepsbijeenkomst	27
4.	Vragenlijsten.....	29
4.1	Vragenlijst Getroffenen	29
4.2	Vragenlijst Naasten.....	41
4.3	Oplossingsrichtingen vragenlijst oud-leerlingen en oud- leraren	53
4.4	Oplossingsrichtingen vragenlijst naasten	63
5.	Interviews.....	71
5.1	Topiclijst interviews oud-leerlingen.....	71
5.2	Topiclijst interviews oud-leraren	75
5.3	Topiclijst interviews naasten	79
5.4	Codeboom interviews	83
6.	Groepsbijeenkomsten.....	93
6.1	Stellinglijst groepsbijeenkomsten met oud-leerlingen en oud- leraren	93
6.2	Stellinglijst groepsbijeenkomst met naasten.....	94

1. Literatuurverkenning

1.1 Aanpak literatuurverkenning

Doel

Het doel van de literatuurverkenning was om een eerste verkenning te doen naar de ervaringen van de getroffenen van de gijzeling en hun naasten. Hierbij is gekeken naar hun behoefte aan erkenning en ondersteuning, de context waarin de gijzeling plaatsvond, en de mogelijke ontwikkelingen in de 46 jaar na het incident. Hiervoor zijn beschikbare media-uitingen over de gijzeling in Bovensmilde verzameld. Het onderzoek had niet de intentie om een uitputtende analyse van alle media-uitingen te geven, maar om een overzicht te bieden van de thema's die spelen rondom de schoolgijzeling. De resultaten van deze review zijn gebruikt voor de ontwikkeling van vragenlijsten en interview thema's, en worden gebruikt voor het opstellen van het eindrapport.

Vraagstelling

De literatuurverkenning richtte zich op de volgende onderzoeksvragen:

- Wat was de (historische) context rondom de gijzeling in Bovensmilde?
- Wat was de aanpak van de overheid in de nasleep van deze gijzeling?
- Wat was de media perceptie op de (nasleep) van de gijzeling?
- Welke problemen benoemen de getroffenen en hun naasten, gerelateerd aan de gijzeling?
- Wat zijn hun ervaringen en hun behoeften qua erkenning en ondersteuning?

Methode

Voor het uitvoeren van de literatuurverkenning is de methode beschreven in Peter e.a. (2020)¹ gehanteerd. De volgende stappen zijn doorlopen:

1. Het uitwerken van de zoekstrategie (o.a. termen, te raadplegen online zoekmachines en digitale bronnen, en in- en exclusiecriteria);
2. Data extractie: uitvoeren zoekopdrachten, combineren resultaten, identificeren en selecteren van relevante berichten;
3. Thematische analyse van de resultaten;
4. Het samenvatten en beschrijven van de resultaten.

De review richtte zich op media- en krantenberichten. We noemen deze berichten onze data of bronnen. Het betrof geen uitputtend literatuuronderzoek of primair bronnenonderzoek, dat wil zeggen het systematisch verzamelen, raadplegen en analyseren van alle oorspronkelijke bronnen waarop de mediaberichtgeving is gebaseerd. Dergelijk tijdsintensief onderzoek viel buiten de scope van dit onderzoek.

¹ Peters, M. D., Marnie, C., Tricco, A. C., Pollock, D., Munn, Z., Alexander, L., ... & Khalil, H. (2020). Updated methodological guidance for the conduct of literatuurverkenning. *JB1 evidence synthesis*, 18(10), 2119-2126.

Zoekstrategie

Om de zoekstrategie en de inclusie- en exclusiecriteria te bepalen, hebben we de PCC- leidraad gevolgd². PCC staat voor Populatie, Concept en Context. Populatie verwijst naar de belangrijkste kenmerken van de deelnemers, zoals leeftijd en geslacht. Concept omvat de centrale thema's van de review, bijvoorbeeld interventies, fenomenen of uitkomsten. Context betreft de setting waarin de vraag van de literatuurverkenning wordt geplaatst, zoals geografische locaties, sociale of culturele factoren of gebeurtenissen. Voor de literatuurverkenning in dit protocol zijn de PCC-criteria als volgt gedefinieerd:

- **Populatie:** Getroffenen en hun naasten van *toen* en hun naasten van *nu*;
- **Concept:** Behoeften op gebied van erkenning en waardering, problemen, aanpak overheid, media en publieke perceptie;
- **Context:** De (nasleep van de) schoolgijzeling O.L.S. Bovensmilde (1977).

Voor dit onderzoek gebruikten we Google. De zoektermen die we hebben gebruikt zijn: Gijzeling EN Bovensmilde.

Inclusie- en exclusiecriteria

Nadat de zoekstrategie was uitgevoerd is de data gescreend. We hebben gebruik gemaakt van inclusie- en exclusiecriteria om te bepalen welke data opgenomen wordt in de resultaten. Zie Tabel 1 voor de inclusie- en exclusiecriteria per thema, inclusief type informatiebronnen. We hebben ervoor gekozen om ons te beperken tot media-uitlatingen in de Nederlandse taal, omdat het om een Nederlandse casus gaat.

Tabel 1. *Inclusie- en exclusiecriteria literatuurverkenning.*

	Inclusiecriteria	Exclusiecriteria
Populatie	Getroffenen en hun naasten (toen en nu) die de gijzeling van de basisschool in Bovensmilde (1977) hebben meegemaakt	Betrokkenen bij de gijzeling, dus niet direct getroffenen of hun naasten
Concept	Historische context, aanpak van de overheid in de nasleep van de gijzeling, publieke perceptie, problemen en behoeften van getroffenen en hun naasten (toen en nu) in relatie tot de gijzeling	Problemen en behoeften van getroffenen die niet in relatie staan tot de gijzeling
Context	De (nasleep van de) gijzeling van de basisschool in Bovensmilde in het jaar 1977	Andere gijzelings of ingrijpende gebeurtenissen
Informatiebronnen	Mediaberichten Transcripten van videomateriaal Nederlandse taal	Fora Strafdossiers Andere taal dan Nederlands Videomateriaal Documenten die digitaal niet opvraagbaar zijn

² Peters, M. D., Marnie, C., Tricco, A. C., Pollock, D., Munn, Z., Alexander, L., ... & Khalil, H. (2020). Updated methodological guidance for the conduct of literatuurverkenning. *JB I evidence synthesis*, 18(10), 2119-2126.

1.2 Krantenartikelen: papieren exemplaren

Tijdens de doelgroep- en veldverkenning zijn papieren exemplaren van kranten gedeeld met de onderzoekers. Deze krantenartikelen zijn niet gevonden tijdens het uitvoeren van de literatuurverkenning. Hieronder is een overzicht gepresenteerd van de krantenkoppen, om een indruk te geven van het taalgebruik tijdens en kort na de schoolgijzeling in Bovensmilde. Uit de titels maken we daarnaast de volgende aanvullende informatie op:

Uit de titels bleek een grote media aandacht voor de gijzeling. Ook bleek er veel aandacht vanuit de politiek en kwam prinses Beatrix naar Bovensmilde. Daarnaast geven de titels een indruk van de emoties onder de naasten en het sentiment in de nasleep van de gijzeling. Ouders waren enorm ongerust tijdens de gijzeling en zaten in spanning om het welzijn van hun kinderen. Ze leken weinig informatie te krijgen.

Ook bleek uit de titels de aanname dat de kinderen de gijzeling goed zouden verwerken. Hulpverleners wilden de ouders en kinderen getroffen door de gijzeling ondersteunen. Tegelijkertijd leek de nazorg langzaam op gang te komen. Na verloop van tijd gaan de kinderen weer naar school. Ook waren er pogingen tot toenadering vanuit de Molukse gemeenschap naar de Nederlandse gemeenschap.

Nieuwsblad van het Noorden

Datum	Kop
23 mei 1977	Gemoederen in Bovensmilde hevig verhit; Huilende moeders willen school in Lr. Manusama: Actie is een tragische zaak Bezetter: Gijzelen van kinderen onze zaak De meester kon met 15 kinderen nog net vluchten
24 mei 1977	Kinderbedjes in Bovensmilde onbeslapen De ouders hadden een nacht van afmatting Spanning bij school naar climax Smildenaren: Handen af van onze kinderen Den Uyl na crisisberaad: Geen uitstel verkiezingen Eisen bekend Gijzelingen wereldnieuws

De gegijzelde kinderen – een troosteloos gezicht

Kinderpsychiater drs. C. Rümke: Kinderen vangen spanning beter op dan men denkt.

Maatschappelijk werkers willen ouders gegijzelde kinderen ter zijde staan

25 mei 1977 Spannende ogenblikken bij school – Uur U voorbij; Het bleef stil

Verpleegde van Mesdag-kliniek bieden zich aan als gijzelaars

Politie controleert streng

Molukse leraren willen plaatsen van kinderen innemen

Van Agt, wij willen leven! schreeuwden de kinderen; kinderen zingen uit volle borst

Eén Zuid-Molukse familie vierde weer ‚verdacht’ feestje

Schoolhoofd ‚kalme man’

Kinderbedjes school niet in

Ouders worden nauwelijks op de hoogte gehouden ‚Het gaat verdomme om mijn kind’

Overvallers schieten direct. Gestoorde vrouw doorbreekt cordon

Meisjes op brancard uit school gehaald

26 mei 1977 Gegijzelde kinderen leven dankzij onderwijzers zo gewoon mogelijk

Afzetting rond school nog dichter

Prinses Beatrix in Bovensmilde en Groningen

Meisje op brancard uit school gehaald

Molukkers school en trein: geen voedsel meer voor gegijzelden

Gezang wekt valse hoop bij verontruste ouders – Wij dachten dat ze vrij waren gelaten

27 mei 1977 Kinderen vrij!

De vrijlating van minuut tot minuut

Bevolking vond steun bij elkaar (coördinator opvangcentrum Bovensmilde)

Vrijlating kinderen aangrijpend gebeuren, op de vlucht voor de pers

Vrijlating in beeld

Bevrijd meisje voor radio: ‘ik was niet bang, maar ben wel moe’

De school is uit!

Richard Hoving (12) vertelt dat de Molukkers riepen: Bek dicht, anders kun je een trap krijgen

	Prinses Beatrix hilde
	In een lange stille rij naar buiten
	Ingewandziekte dwingt zuidmolukkers gegijzelden te laten gaan – Kinderen vrij! – Van Agt: Infectie geen opzet
	Bang voor acties na gerucht – Ouders in Hoogezand houden kinderen thuis
28 mei 1977	Nazorg komt al op gang
	Vechtpartij
	Ruzie
	Mevrouw van Beetz kan naar huis: haar zoon is weer vrij
	Ouders zwijgen
	Manusama en Lokollo blij om vrijlating
	Kinderen ruilen voor Den Uyl of Van Agt?
31 mei 1977	Nog zeven kinderen in het ziekenhuis
	Meer politie in Bovensmilde
	Kritiek op pers in Bovensmilde – Ouders: Opvang goed geregeld
	Kerken roepen op tot zelfbeheersing
	Deel Zuidmolukse gemeenschap zou hebben geweten van gijzelingen
	Gijzelingszaak, afmattingslag zonder weerga
1 juni 1977	Kinderen maken het goed in Bovensmilde
	Geen eten
	Molukse minister bemiddelaar?
	Zuidmolukkers boos over behandeling gijzelingen door autoriteiten – Woedende reacties op brief van jongeren
	Journalisten voelen zich belemmerd bij hun werk
	Gegijzelde Wim (7) wil niet terug naar school
2 juni 1977	Kinderen voor halve dagen naar school
	Trein en school leveren een onwezenlijk stilleven – Alles staat al klaar voor na de gijzeling
3 juni 1977	Opvang van de gegijzelde kinderen nog niet rond
	Molukkers willen geen vervangster. Vaste serveerster weg: geen ontbijt naar de school
	Dokter Tan en mevrouw Soumokil bemiddelden vanmiddag
	Molukse kinderen voorlopig uit scholen geweerd

4 juni 1977	Twaalf dagen kaping school en trein in beeld
6 juni 1977	Opvang Rode Kruis paraat in Bovensmilde Verveling troef in Bovensmilde Badan Persatuan na spoedcongres: wij staan achter onderhandelaars Zuidmolukkers spraken met schoolkinderen over doel gijzeling Centrum Assen door Molukkers geblokkeerd
7 juni 1977	'Gewoon' leven in Bovensmilde Bovensmilde: Verder zonder vergelding Sympathie uit hele wereld voor gegijzelden Gegijzelde kinderen weer naar school Speciaal opvangprogramma tot de zomervakantie
8 juni 1977	Bovensmilder kinderen onder indruk van belangstelling
9 juni 1977	Conclusie na eerste dag opvangprogram: Kinderen verwerken gijzeling goed Initiatief van Zwitserse jongen: chocolade voor schooljeugd Bovensmilde
10 juni 1977	Perskamp in Bovensmilde
11 juni 1977	Leger bevrijdt school en trein – kogels doden twee gijzelaars en zes kapers Angstaanjagende spanning in Bovensmilde – vier tanks reden recht op school af Van Agt: Rechtsorde stond voorop Den Uyl voor radio: Langer wachten kon niet RMS-vlaggen in Assen en Boven-Smilde – Molukse wijk Boven-Smilde werd totaal afgesloten Zuidmolukse jongeren: School en trein laf aangevallen Onrust onder zuidmolukkers Gijzelingen van dag tot dag Wuivende mensen langs de weg - Vrijgelaten gegijzelden verbaasd over onthaal Molukse wijk Boven-Smilde werd totaal afgesloten
13 juni 1977	Beelden uit de school Bloemen voor gegijzelden Ouders boos

	Leider kapers werkte bij provincie
14 juni 1977	Onderwijzers hadden kans om te ontsnappen Weer bij elkaar Bevolking van Bovensmilde vraagt aandacht Van Kemenade bij onderwijzers
15 juni 1977	Treinkapers en schoolbezitters voor rechter-commissaris Bevolking Bovensmilde gekend in plannen burgemeester – onderwijs weer heel vlot normaal op gang brengen
22 juni 1977	Politie dankt Bovensmilde
24 juni 1977	Minister belooft extra leerkrachten – nieuwe gemengde school Bovensmilde
28 juni 1977	Brief aan Nederlandse ouders – Molukkers willen open gesprek in Bovensmilde
1 juli 1977	Reactie op brief in Bovensmilde – Nederlandse ouders willen praten met Molukse ouders
2 juli 1977	Nog geen plaats nieuwe school – Gijzelschool Smilde wordt afgebroken
4 juli 1977	Buurt wil eerst uitspraak van raad – Voorbereidingen bouw noodschool Smilde gestaakt
5 juli 1977	Comité tegen noodschool op hertenkamp Bovensmilde – Veiligheid kinderen nergens te bieden
13 juli 1977	Raad Smilde wil binnen drie jaar definitieve school in Bovensmilde Noodschool
22 juli 1977	Begin noodschool Bovensmilde
9 augustus 1977	Smilder kinderen nemen kijkje in Asser noodschool
23 augustus 1977	Afbraak van gijzelschool
31 augustus 1977	Bovensmilde, portret van een geladen dorp, deel 2: hoe het kwam - Als er vier weken niks gebeurt zeg je: wat is het is het hier rustig
26 september 1977	Kinderen uit Bovensmilde thuis – Chaos na inbraak in school in Assen Onbekenden richten ravage aan – Chaos in houten noodschool gegijzelde kinderen in Assen
27 september 1977	Ex-gijzelaartjes op 10 oktober in eigen school
28 september 1977	Nieuwe basisschool Bovensmilde over week opgeleverd
30 september 1977	Noodschool Bovensmilde 10 okt open Beatrix hilde in Bovensmilde Beatrix bij kinderen in Bovensmilde

	Prinses te gast
5 mei 2022	Molukse gijzeling verwoestte levens

De Krant van Midden-Drenthe

Datum	Kop
4 mei 2022	Udding vestigt aandacht op gevolgen van gijzeling - Nooit werd aan ons gedacht

Dagblad van het Noorden

Datum	Kop
4 september 2004	De gijzeling heeft mijn leven op de kop gezet Gijzeling van 105 kinderen in Bovensmilde schokte Nederland
24 mei 2008	Herdenking gijzeling school Bovensmilde – Deze plek heeft voor heel veel verdriet gezorgd
5 november 2008	Een half mensenleven na de gijzeling in Bovensmilde – Het gaat niet meer om hulle en zullie

De Courant Nieuws van de Dag

Datum	Kop
24 mei 1977	De gijzeling van scholieren en treinpassagiers eindelijk eisen – kinderen gingen zingend de nacht in Ouders machteloos – haat sloeg om in angst

De Telegraaf

Datum	Kop
3 juni 1977	Weinig hoop op snel einde, maar geen “impasse”- Molukkers klaar voor lang beleg Families herkennen gijzelaars

Drents Groningse Dagbladen

Datum	Kop
19 januari 1999	Journalist blikt terug op Molukse acties in de jaren zeventig – In de greep van gijzelingen Drie weken van grote spanning

1.3 Bronnenlijst literatuurverkenning

1. Stichting Marechausseecontact [Internet]. 2018 [geciteerd 16 juli 2024]. Commandant Mariniers Bovensmilde ontkent 'Executie-order'. Beschikbaar op: <https://www.marechausseecontact.nl/7561-commandant-mariniers-bovensmilde-ontkent-executie-order>
2. IsGeschiedenis [Internet]. 2018 [geciteerd 16 juli 2024]. Misstanden binnen het Nederlands-Moluks huwelijk. Beschikbaar op: <https://isgeschiedenis.nl/nieuws/misstanden-binnen-het-nederlands-moluks-huwelijk>
3. Groot onderzoek naar trauma's slachtoffers gijzeling Bovensmilde, 47 jaar later | Kort.news [Internet]. [geciteerd 16 juli 2024]. Beschikbaar op: <https://www.kort.news/artikel/groot-onderzoek-naar-traumas-slachtoffers-gijzeling-bovensmilde-47-jaar-later>
4. 2001-002 Krantenartikelen over de gijzelingen. Hoofdzakelijk uit het Nieuwsblad v/h Noorden [Internet]. [geciteerd 16 juli 2024]. Beschikbaar op: <https://www.desmilde.nl/index-archief/cultuur-molukkers/199-2001-002-krantenartikelen-over-de-gijzelingen-hoofdzakelijk-uit-het-nieuwsblad-v-h-noorden>
5. Toen was ik 12: Gijzeling Bovensmilde. Zapp; 2019.
6. Weerwind FM. Antwoorden Kamervragen over de gijzeling in de lagere school in Bovensmilde in 1977 [Internet]. 4 0 77277 jul 4, 2022. Beschikbaar op: <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-786d7321bade04577813e3aefe43a879b3006e26/pdf>
7. van Dijk W. Onderzoek naar gegijzelde kinderen Bovensmilde: 'Eindelijk, al had dit 47 jaar geleden al moeten'. RTV Drenthe [Internet]. 23 april 2024; Beschikbaar op: <https://www.rtvdrenthe.nl/nieuws/16458066/onderzoek-naar-gegijzelde-kinderen-bovensmilde-eindelijk-al-had-dit-47-jaar-geleden-al-moeten>
8. van der Hoek S. Molukse treinkaper vertelt relaas. de Volkskrant [Internet]. 11 december 1998 [geciteerd 16 april 2024]; Beschikbaar op: <https://www.volkskrant.nl/voorpagina/molukse-treinkaper-vertelt-relaas-bf1e0126/>
9. Trouw. Trouw. 2016 [geciteerd 16 juli 2024]. Molukse gijzeling school Bovensmilde herdacht. Beschikbaar op: <https://www.trouw.nl/voorpagina/molukse-gijzeling-school-bovensmilde-herdacht-b6ee122e/>
10. Trouw. Herdenking schoolgijzeling in Bovensmilde. Trouw.nl [Internet]. 24 mei 2007 [geciteerd 16 april 2024]; Beschikbaar op: <https://www.trouw.nl/voorpagina/herdenking-schoolgijzeling-in-bovensmilde-b85afeff/>
11. Trouw. School kan maar beter worden afgebroken, net als in Bovensmilde. Trouw [Internet]. 15 maart 1996 [geciteerd 16 april 2024]; Beschikbaar op: <https://www.trouw.nl/voorpagina/school-kan-maar-beter-worden-afgebroken-net-als-in-bovensmilde-b73d2d27/>
12. Schuil H. Weg na een halve eeuw politie: 'Gijzeling op school, een lichaam in een olievat en de schietpartij bij Aldi'. De Gelderlander [Internet]. 26 april 2019; Beschikbaar op: <https://www.gelderlander.nl/tiel/weg-na-een-halve-eeuw-politie-gijzeling-op-school-een-lichaam-in-een-olievat-en-de-schietpartij-bij-aldi-a9033d49/>
13. RTV Drenthe. Slachtoffer gijzeling basisschool Bovensmilde: 'Meesten hebben geen enkele nazorg gehad'. 7 juli 2022; Beschikbaar op: <https://www.rtvdrenthe.nl/nieuws/14796008/slachtoffer-gijzeling-basisschool-bovensmilde-meesten-hebben-geen-enkele-nazorg-gehad>

14. RTV Drenthe. Documentaire over treinkaping: 'Ik heb eigenlijk dertig jaar niet geslapen'. RTV Noord [Internet]. 22 mei 2017 [geciteerd 22 juli 2024]; Beschikbaar op: <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/178478/documentaire-over-treinkaping-ik-heb-eigenlijk-dertig-jaar-niet-geslapen>
15. RTL. Onderzoek naar slachtoffers gijzeling school Bovensmilde: 'Over de schaduw heengestapt'. 24 april 2024 [geciteerd 16 juli 2024]; Beschikbaar op: <https://www.rtl.nl/nieuws/editien/artikel/5447109/gijzeling-basisschool-bovensmilde-molukkers>
16. Riemersma G. 'Haat maakt je kapot. Vergeef toch'. De Groene Amsterdammer [Internet]. 15de dr. 11 april 2018 [geciteerd 16 april 2024]; Beschikbaar op: <https://www.groene.nl/artikel/haat-maakt-je-kapot-vergeef-toch>
17. Post S. 'Gegijzeld in de achtertuin' wint vakjuryprijs uitgeverij Boekscout. Smildeger neiskrant. 4 mei 2021;1.
18. NU.nl. Commandant mariniers: 'Geen opdracht te doden bij gijzeling Bovensmilde'. NU.nl [Internet]. 9 mei 2018 [geciteerd 22 juli 2024]; Beschikbaar op: <https://www.nu.nl/binnenland/5257808/commandant-mariniers-geen-opdracht-doden-bij-gijzeling-bovensmilde.html>
19. NOS Nieuws, RTV Drenthe. Onderzoek naar trauma's slachtoffers gijzeling Bovensmilde, 47 jaar na dato. 2023 2024 [geciteerd 16 juli 2024]; Beschikbaar op: <https://nos.nl/artikel/2517914-onderzoek-naar-trauma-s-slachtoffers-gijzeling-bovensmilde-47-jaar-na-dato>
20. NOS Nieuws, RTV Drenthe. Nog steeds kippevel, 40 jaar na gijzeling Bovensmilde. 20 mei 2017 [geciteerd 16 april 2025]; Beschikbaar op: <https://nos.nl/artikel/2174193-nog-steeds-kippevel-40-jaar-na-gijzeling-bovensmilde>
21. Nieuwsdossier. Gijzeling lagere school Bovensmilde [Internet]. Nieuwsdossier. [geciteerd 22 juli 2024]. Beschikbaar op: <https://www.nieuwsdossier.nl/terrorisme/gijzeling-lagere-school-bovensmilde>
22. NieuwNieuws. VVD wil dat kabinet kijkt naar slachtoffers Molukse gijzeling school Bovensmilde in 1977. 25 mei 2022 [geciteerd 16 april 2024]; Beschikbaar op: <https://archieff.nieuwnieuws.nl/5156355/vvd-wil-dat-kabinet-kijkt-naar-slachtoffers-molukse-gijzeling-school-bovensmilde-in-1977/>
23. Ministerie van Veiligheid en Justitie, Openbaar Ministerie, Ministerie van Defensie, Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Ministerie van Algemene Zaken. Beëindiging van de gijzeling bij De Punt in 1977 [Internet]. 2014 [geciteerd 16 april 2024]. Beschikbaar op: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-412996.pdf>
24. MAX Vandaag. Gijzelingsacties van jonge Molukkers in de jaren 70 [Internet]. MAX Vandaag. 2020 [geciteerd 16 juli 2024]. Beschikbaar op: <https://www.maxvandaag.nl/sessies/themas/terug-naar-toen/gijzelingsacties-van-jonge-molukkers-in-de-jaren-70/>
25. De lege plek - Het zwijgen van Bovensmilde [Internet]. 2012 [geciteerd 22 juli 2024]. Beschikbaar op: <https://www.2doc.nl/documentaires/2012/05/de-lege-plek.html>
26. Hogeboom E. Gijzelnemer Bovensmilde vraagt Vergiffenis. Tubantia [Internet]. 9 november 2008 [geciteerd 16 april 2024]; Beschikbaar op: <https://www.tubantia.nl/overig/gijzelnemer-bovensmilde-vraagt-vergiffenis~a9362a9d/>
27. Heeres R. Nationale Onderwijsgids. 2012 [geciteerd 16 juli 2024]. Molukse gijzeling Bovensmilde herdacht. Beschikbaar op: <https://www.nationaleonderwijsgids.nl/basisonderwijs/nieuws/2326-molukse-gijzeling-bovensmilde-herdacht.html>
28. Feddema H. BNNVARA. 2014 [geciteerd 22 juli 2024]. Eindigde Molukse gijzeling De Punt in executie? Beschikbaar op: <https://www.bnnvara.nl/joop/artikelen/eindigde-molukse-gijzeling-de-punt-in-executie>

29. Evangelische Omroep. Molukse gijzelnemers betuigen voor het eerst spijt. 19 juni 2007 [geciteerd 16 juli 2024]; Beschikbaar op: <https://www.eo.nl/artikel/molukse-gijzelnemers-betuigen-voor-het-eerst-spijt>
30. EenVandaag. Verhaal gijzeling Bovensmilde. 11 december 2006 [geciteerd 16 april 2024]; Beschikbaar op: <https://eenvandaag.avrotros.nl/artikelen/verhaal-gijzeling-bovensmilde-31466>
31. Dorpshuis De Spil Bovensmilde. Buurtinfohuis Bovensmilde [Internet]. spilbovensmilde.nl. [geciteerd 16 juli 2024]. Beschikbaar op: <https://www.spilbovensmilde.nl/bovensmilde/buurtinfohuis-bovensmilde/>
32. de Klerk F. Adrenaline [Internet]. Kunst en cultuur en ik. 2017 [geciteerd 16 juli 2024]. Beschikbaar op: <https://fritsdeklerk.nl/2017/05/>
33. de Graaf B. 30 jaar na de gijzeling. Margriet. 2007;(15):23-7.
34. Cock H. 'Ik neem de nabestaanden van de kapers niks kwalijk'. de Volkskrant [Internet]. 20 november 2014 [geciteerd 16 april 2025]; Beschikbaar op: <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/ik-neem-de-nabestaanden-van-de-kapers-niks-kwalijk~b219f65c/>
35. Christelijk Nieuws. Christelijk Nieuws. 2015 [geciteerd 16 juli 2024]. Schoolgijzelaar Bovensmilde Tom Polnaja in De Verandering. Beschikbaar op: <https://christelijknieuws.nl/2015/09/15/schoolgijzelaar-bovensmilde-tom-polnaja-in-de-verandering/>
36. Canon van Nederland. Canon van Nederland. 2009 [geciteerd 16 juli 2024]. Einde van de Zuid-Molukse treinkaping bij De Punt en de gijzeling van een lagere school. Beschikbaar op: <https://www.canonvannederland.nl/nl/kalender/06/1977-06-11>
37. BN DeStem. Gijzeling school Bovensmilde jaarlijks herdacht. BN DeStem [Internet]. 23 mei 2008; Beschikbaar op: <https://www.bndestem.nl/overig/gijzeling-school-bovensmilde-jaarlijks-herdacht~a12b668c/>
38. ANP. Beroering over gijzelingsmonument Bovensmilde. Nu.nl [Internet]. 28 november 2006 [geciteerd 22 juli 2024]; Beschikbaar op: <https://www.nu.nl/algemeen/901469/beroering-over-gijzelingsmonument-bovensmilde.html>
39. Andere Tijden. Andere Tijden. 2002 [geciteerd 16 juli 2024]. Onder onwezenlijke omstandigheden. Beschikbaar op: <https://anderetijden.nl/programma/1/Andere-Tijden/aflevering/545/Onder-onwezenlijke-omstandigheden>
40. Aboroe. Spijt Molukkers over gijzeling [Internet]. Nieuwsberichten van/over en rond Aboroe en het dagelijks nieuws in de scrollbar. 2007 [geciteerd 22 juli 2024]. Beschikbaar op: <https://www.aboroenl.blogspot.com/2007/06/spijt-molukkers-over-gijzeling.html>

2. Correspondentie deelnemers

2.1 Informatiebrief oud-leerlingen en oud-leraren

Onderzoek schoolgijzeling Bovensmilde (1977)

Informatiebrief Oud-Leerlingen en Oud-Leraren

Deze informatiebrief gaat over het onderzoek *schoolgijzeling Bovensmilde (1977)* en wat deelname aan het onderzoek inhoudt. Als u na het lezen van deze brief nog vragen hebt of liever een telefonische toelichting wilt, dan kunt u bellen naar het contactpunt. Het contactpunt is bereikbaar op werkdagen van 9.00 tot 17.00 uur op [088 33 05 399](tel:0883305399).

Op maandag 23 mei 1977 werden meer dan honderd leerlingen en vijf leraren gegijzeld op de O.L.S. Bovensmilde. Als u tijdens de gijzeling leerling of leraar was, willen we graag weten hoe het nu met u gaat. Dat geldt ook voor leerlingen die tijdens de gijzeling zijn thuisgebleven of bij aanvang naar huis zijn gevlucht of gestuurd. Ook als het goed met u gaat en deze gebeurtenis geen rol in uw leven speelt, horen wij dat graag en vragen wij u mee te doen aan het onderzoek.

Waarom dit onderzoek?

Sommige oud-leerlingen en oud-leraren hebben de gijzeling een plek gegeven. De gebeurtenis speelt geen rol meer in hun leven. Anderen hebben er nog steeds last van. Zij hebben behoefte om gehoord te worden, aan erkenning van wat hen is overkomen en aan ondersteuning. Ze willen voorkomen dat anderen meemaken wat zij hebben meegemaakt. Op dit moment is het niet duidelijk met wie het goed gaat en wie hulp nodig heeft.

Doel onderzoek

Met het onderzoek willen wij: (1) De lange termijn gevolgen van de gijzeling en de nasleep beter begrijpen. (2) Weten wat de oud-leerlingen, oud-leraren en hun naasten nodig hebben aan steun en erkenning. (3) Helpen problemen te voorkomen of te verminderen bij soortgelijke gebeurtenissen.

Doelgroepen

Dit onderzoek richt zich op (1) de **oud-leerlingen** en **oud-leraren** van de O.L.S. Bovensmilde die de gijzeling in 1977 hebben meegemaakt. Waaronder oud-leerlingen die tijdens de gijzeling zijn thuisgebleven of bij aanvang naar huis zijn gevlucht of gestuurd. (2) Hun **naasten**, van *toen* (bijvoorbeeld ouders, broers, zussen) en van *nu* (bijvoorbeeld partners en kinderen).

Aanpak

Het onderzoek bestaat uit een **vragenlijst** naar uw ervaringen tijdens de gijzeling, uw gezondheid, huidige klachten, en behoeften aan erkenning en ondersteuning. Een **persoonlijk interview** met een ervaren psycholoog die bekend is met de gijzeling. Wij luisteren naar uw verhaal, hoe het met u gaat en waar u behoefte aan heeft. Een **besloten groepsgesprek** van 8 tot 10 deelnemers waarin we de belangrijkste resultaten delen en samen met de deelnemers zoeken naar oplossingen voor hoe de overheid kan helpen met steun en erkenning.

U kiest zelf waaraan u wilt deelnemen. Voor deelname aan het groepsgesprek is vooraf deelname aan het interview verplicht, zodat wij groepsgesprekken goed kunnen voorbereiden.

Wat houdt uw deelname in

De vragenlijst wordt digitaal (online) afgenomen. Het interview vindt plaats op een door u gekozen locatie. Van het interview wordt een geluidsopname gemaakt. Bij de groepsgesprekken worden schriftelijke notities gemaakt van de aangedragen oplossingen. We gebruiken deze gegevens voor het schrijven van een rapport en een wetenschappelijk artikel.

Toestemming

Deelname is vrijwillig, u beslist zelf of u akkoord gaat met deelname. U kunt eerst rustig nadenken over deelname. Als u wilt deelnemen, tekent u vooraf een toestemmingsverklaring. U kunt op elk moment stoppen, zonder opgaaf van reden. Als u stopt tijdens het onderzoek, worden al uw gegevens verwijderd. Het is niet mogelijk om uw gegevens te verwijderen na afloop van het onderzoek omdat wij dan niet weten welke gegevens van wie zijn. Voor het intrekken van uw toestemming kunt u mailen naar j.haagen@arg.org.

Betrekken van uw naasten

Graag nodigen wij ook uw naasten uit om deel te nemen aan dit onderzoek. Uw naasten zijn de mensen die dicht bij u staan en die u belangrijk vindt. Het kan gaan om uw naasten van *toen*, bijvoorbeeld uw ouders, broers, zussen of een ander familielid. Het kan ook gaan om uw naasten van *nu*, bijvoorbeeld uw vriend(in), partner of kinderen. U bepaalt zelf wie uw naasten zijn en of u hen wilt betrekken bij dit onderzoek. Het is noodzakelijk dat uw naasten 16 jaar of ouder zijn, in verband met regelgeving rond wetenschappelijk onderzoek. U en uw naasten zullen nooit inzage krijgen in elkaars onderzoeksresultaten.

Waarom zou u deelnemen?

Uw deelname is belangrijk. U kunt uw verhaal vertellen over de schoolgijzeling en de impact op uw leven. Misschien heeft u last van klachten en zoekt u steun en/of erkenning hiervoor. Misschien heeft u nooit eerder erover durven of willen praten en biedt dit onderzoek u de kans om dat te doen.

Het kan ook zijn dat het goed met u gaat en dat u dit met ons wilt delen. Of dat u wilt delen wat u heeft geholpen om de gijzeling te verwerken, of ermee om te gaan. Zodat uw oud-klasgenoten of oud-collega's hier baat bij hebben en de overheid kan leren hoe ze haar burgers beter kan steunen.

De schoolgijzeling was een angstige tijd voor de ouders, familieleden en andere naasten van toen. Uw dierbaren hebben destijds veel doorstaan. U geeft hen de gelegenheid hun verhaal te vertellen. Of wellicht ervaart u nog klachten vanwege de gijzeling. Het is niet ongewoon dat uw partner of gezin daar ook onder lijdt. Het is belangrijk te weten hoe het met hen gaat en wat ze nodig hebben.

Voordelen deelname

U heeft de kans om uw verhaal te vertellen. Dit kan opluchten. Het kan ook helpen dat anderen beter begrijpen en zien wat u heeft meegemaakt. Met het onderzoek informeren we de overheid hoe ze oud-leerlingen, oud-leraren en hun naasten kunnen steunen en erkennen. Tot slot kan een persoonlijk interview met een professional inzichtgevend zijn voor uzelf. U kunt een kopie krijgen van de geluidsopname van uw interview.

Nadelen deelname

Het onderzoek kost u tijd. Het gaat om 45 tot 60 minuten voor de vragenlijst, 60 tot 90 minuten voor het interview en ongeveer 3,5 uur voor een groepsgesprek. Deelname kan pijnlijke herinneringen of emoties

oproepen. Mocht u zich op enig moment ongemakkelijk voelen, dan staan wij klaar om u te ondersteunen via het contactpunt.

Planning

In september en oktober 2024 worden de vragenlijsten afgenomen. Van november 2024 tot en met februari 2025 vinden de interviews plaats. In februari en maart 2025 worden groeps gesprekken georganiseerd. Alle resultaten en aanbevelingen worden beschreven in een rapport, dat naar verwachting in de zomer van 2025 verschijnt. Afhankelijk van het aantal deelnemers kan het langer of korter duren.

Hoe worden uw gegevens beschermd

Uw privacy vinden wij erg belangrijk en wij beschermen die zorgvuldig. Wat u invult en bespreekt is strikt vertrouwelijk. De gegevens die tijdens dit onderzoek worden verzameld worden opgeslagen op de beveiligde computers van de onderzoekers. Uw onderzoeksgegevens **anonymiseren** wij. Dit betekent dat ze niet naar u te herleiden zijn. Wij bewaren uw anonieme gegevens tenminste 20 jaar. Het bewaren van de gegevens voor zo een lange tijd sluit aan bij wettelijke verplichtingen en richtlijnen.

De geanonimiseerde geluidsopnamen laten wij door het bedrijf Transcript Online omzetten naar schriftelijke verslagen. Na omzetting stuurt Transcript Online de verslagen naar ARQ, waarna Transcript Online de verslagen en geluidsopnamen vernietigen. ARQ werkt samen met Transcript Online omdat zij gecertificeerd zijn voor kwaliteit, betrouwbaarheid en goede informatiebeveiliging, en zij werken met een vertrouwelijkheidsovereenkomst.

Toekomstig onderzoek

Na het invullen van de vragenlijst en na het interview vragen wij u of wij uw **anonieme** gegevens mogen delen met het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) en met Data Archiving and Networked Services (DANS) van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen. Het delen is voor toekomstig onderzoek. U besluit of wij uw gegevens mogen delen.

Toekomstige onderzoekers mogen alleen uw anonieme gegevens gebruiken als u ons (1) toestemming heeft gegeven en (2) het toekomstige onderzoek past bij de doelen van dit onderzoek, namelijk: het beter begrijpen van de lange termijn gevolgen van de gijzeling en de nasleep, weten wat de oud-leerlingen, oud-leraren en hun naasten nodig hebben aan steun en erkenning. Helpen problemen te voorkomen of te verminderen bij soortgelijke gebeurtenissen.

Over ARQ Nationaal Psychotrauma Centrum

Het onderzoek wordt onafhankelijk uitgevoerd door ARQ Nationaal Psychotrauma Centrum (ARQ). ARQ is gespecialiseerd in de gevolgen van ingrijpende en traumatische gebeurtenissen en de ondersteuning aan getroffen en hun naasten.

Heeft u vragen of zorgen? Het contactpunt

Voor vragen, zorgen en een luisterend oor kunt u (anoniem) contact opnemen met ons [contactpunt](#). Bij het contactpunt werken hulpverleners die bekend zijn met de gijzeling. Oud-leerlingen, oud-leraren en hun naasten kunnen er advies krijgen over passende hulpverlening in geval van klachten als gevolg van de gijzeling en nasleep. Wij zijn bereikbaar op tel [088 33 05 399](tel:0883305399) op werkdagen van 9.00 tot 17.00 uur.

2.2 Begeleidende brief oud-leerlingen en oud-leraren

Aangrijpende herinneringen: Onderzoek schoolgijzeling Bovensmilde (1977) Betreft: Deelname onderzoek schoolgijzeling Bovensmilde (1977)

Geachte oud-leerling of oud-leraar van de O.L.S. Bovensmilde,

U heeft zich aangemeld voor meer informatie over het onderzoek naar de schoolgijzeling en overweegt om mee te doen aan het onderzoek.

U vindt alle informatie over het onderzoek in de informatiebrief die we met deze brief meesturen. Daarin staat onder andere dat we vertrouwelijk met uw gegevens om gaan en dat de resultaten nooit naar u te herleiden zijn.

Als u bij de aanmelding interesse heeft getoond in het invullen van de vragenlijst, ontvangt u binnenkort een e-mail van ons met een link naar de vragenlijst. Wilt u meedoen, dan kunt u op de link klikken in de e-mail en de vragenlijst invullen. Wij hopen dat u deelneemt aan het onderzoek.

Als u na het lezen van de informatiebrief toch **niet** wilt deelnemen, kunt u de uitnodiging negeren. We stellen het op prijs als u laat weten waarom u niet deelneemt. Zou u dit aan ons willen doorgeven door te e-mailen naar j.haagen@arq.org. U bent niet verplicht het ons te laten weten.

Als u zich niet heeft aangemeld voor de vragenlijst, maar wel voor een *persoonlijk interview*, dan sturen wij u een uitnodiging hiervoor op een later moment.

Uitnodigen Naasten

Graag willen wij, met uw toestemming, ook uw naasten uitnodigen om deel te nemen aan het onderzoek. De gebeurtenissen rondom de gijzeling kunnen ook op hen een impact hebben gehad. Uw naasten zijn de mensen die dicht bij u staan en die u belangrijk vindt. Het kan gaan om uw naasten van *toen*, bijvoorbeeld uw ouders, broers of zussen. Het kan ook gaan om uw naasten van *nu*, bijvoorbeeld uw partner of kinderen. U bepaalt zelf wie uw naasten zijn, of u hen wilt laten deelnemen aan dit onderzoek, en hoeveel naasten u wilt betrekken. U kunt tot zes naasten betrekken.

In de bijgevoegde envelop vindt u zes pakketten, bestaande uit een uitnodigingsbrief en informatiebrief voor uw naasten. Indien u meer naasten wilt uitnodigen, overleg dan met het contactpunt op 088 33 05 399. Wij willen benadrukken dat u en uw naasten nooit elkaars persoonlijke onderzoeksresultaten zullen zien.

Vragen?

Als u vragen heeft over het onderzoek of hulp wilt bij het invullen van de vragenlijst, dan kunt u contact opnemen met het contactpunt. Het is bereikbaar op werkdagen van 9.00 tot 17.00 uur op telefoonnummer 088 33 05 399.

Kunnen we op u rekenen? Alvast hartelijk dank voor uw medewerking!

Met vriendelijke groet,

Joris Haagen,

Renée Dijkhuis,

Michel Dückers

ARQ Nationaal Psychotrauma Centrum

2.3 Informatiebrief naasten

Onderzoek schoolgijzeling Bovensmilde (1977)

Informatiebrief Naasten

Deze informatiebrief gaat over het onderzoek *schoolgijzeling Bovensmilde (1977)* en wat deelname aan het onderzoek inhoudt. Als u na het lezen van deze brief nog vragen hebt of liever een telefonische toelichting wilt, dan kunt u bellen naar het contactpunt. Het contactpunt is bereikbaar op werkdagen van 9.00 tot 17.00 uur op [088 33 05 399](tel:0883305399).

Op maandag 23 mei 1977 werden meer dan honderd leerlingen en vijf leraren gegijzeld op de O.L.S. Bovensmilde. Als u de naaste bent van een oud-leerling of oud-leraar die de gijzeling heeft meegemaakt, willen we graag weten hoe het nu met u gaat. Ook als het goed met u gaat en deze gebeurtenis geen rol in uw leven speelt. Onder naasten verstaan we de mensen die dicht bij de oud-leerlingen en oud-leraren staan en voor hen belangrijk zijn.

Waarom dit onderzoek?

Sommige oud-leerlingen en oud-leraren hebben de gijzeling een plek gegeven. De gebeurtenis speelt geen rol meer in hun leven. Anderen hebben er nog steeds last van. Zij hebben behoefte om gehoord te worden, aan erkenning van wat hen is overkomen en aan ondersteuning. Ze willen voorkomen dat anderen meemaken wat zij hebben meegemaakt. Dit kan ook gelden voor de naasten van deze oud-leerlingen en oud-leraren. Op dit moment is het niet duidelijk hoe het met hen gaat en waar zij behoefte aan hebben.

Doel onderzoek

Met het onderzoek willen wij: (1) De lange termijn gevolgen van de gijzeling en de nasleep beter begrijpen. (2) Weten wat de oud-leerlingen, oud-leraren en hun naasten nodig hebben aan steun en erkenning. (3) Helpen problemen te voorkomen of te verminderen bij soortgelijke gebeurtenissen.

Doelgroepen

Dit onderzoek richt zich op (1) de **oud-leerlingen** en **oud-leraren** van de O.L.S. Bovensmilde die de gijzeling in 1977 hebben meegemaakt. Waaronder oud-leerlingen die tijdens de gijzeling zijn thuisgebleven of bij aanvang naar huis zijn gevlucht of gestuurd. (2) Hun **naasten**, van *toen* (bijvoorbeeld ouders, broers, zussen) en van *nu* (bijvoorbeeld partners en kinderen).

Aanpak

Het onderzoek bestaat uit een **vragenlijst** naar uw ervaringen tijdens de gijzeling, uw gezondheid, huidige klachten, en behoeften aan erkenning en ondersteuning. Een **persoonlijk interview** met een ervaren psycholoog die bekend is met de gijzeling. Wij luisteren naar uw verhaal, hoe het met u gaat en waar u behoefte aan heeft. Een **besloten groepsgesprek** van 8 tot 10 deelnemers waarin we de belangrijkste resultaten delen en samen met de deelnemers zoeken naar oplossingen voor hoe de overheid kan helpen met steun en erkenning.

U kiest zelf waaraan u wilt deelnemen. Voor deelname aan het groepsgebesprek is vooraf deelname aan het interview verplicht, zodat wij groepsgebesprekken goed kunnen voorbereiden.

Wat houdt uw deelname in

De vragenlijst wordt digitaal (online) afgenomen. Het interview vindt plaats op een door u gekozen locatie. Van het interview wordt een geluidsopname gemaakt. Bij de groepsgebesprekken worden schriftelijke notities gemaakt van de aangedragen oplossingen. We gebruiken deze gegevens voor het schrijven van een rapport en een wetenschappelijk artikel.

Toestemming

Deelname is vrijwillig, u beslist zelf of u akkoord gaat met deelname. U kunt eerst rustig nadenken over deelname. Als u wilt deelnemen, tekent u vooraf een toestemmingsverklaring. U kunt op elk moment stoppen, zonder opgaaf van reden. Als u stopt tijdens het onderzoek, worden al uw gegevens verwijderd. Het is niet mogelijk om uw gegevens te verwijderen na afloop van het onderzoek omdat wij dan niet weten welke gegevens van wie zijn. Voor het intrekken van uw toestemming kunt u mailen naar j.haagen@arg.org.

Waarom zou u deelnemen?

Uw deelname is belangrijk. Mogelijk heeft u de gijzeling als naaste meegemaakt. De schoolgijzeling was een angstige tijd voor de ouders, familieleden en andere naasten van toen. U wilt uw verhaal vertellen over uw ervaringen en de impact ervan op uw leven. Misschien heeft u nog last van klachten als gevolg van de gijzeling en zoekt u steun en/of erkenning hiervoor. Misschien heeft u nooit eerder erover durven of willen praten en biedt dit onderzoek u de kans om dat te doen.

Mogelijk steunt en zorgt u nu voor een dierbare die de gijzeling heeft meegemaakt en daar nog last van heeft. Het is niet ongewoon dat u of uw gezin daar ook onder lijdt. Het is belangrijk te weten hoe het met u gaat en wat u nodig heeft.

Het kan ook zijn dat het goed met u gaat en dat u dit met ons wilt delen. Of dat u wilt delen wat u als naaste heeft geholpen om de gijzeling te verwerken, of om te gaan met de gevolgen van de gijzeling op uzelf en/of uw dierbare. Zodat andere naasten hier baat bij hebben en de overheid kan leren hoe ze haar burgers beter kan steunen.

Voordelen deelname

U heeft de kans om uw verhaal te vertellen. Dit kan opluchten. Het kan ook helpen dat anderen beter begrijpen en zien wat u heeft meegemaakt. Met het onderzoek informeren we de overheid hoe ze oud-leerlingen, oud-leraren en hun naasten kunnen steunen en erkennen. Tot slot kan een persoonlijk interview met een professional inzichtgevend zijn voor uzelf. U kunt een kopie krijgen van de geluidsopname van uw interview.

Nadelen deelname

Het onderzoek kost u tijd. Het gaat om ongeveer 45 minuten voor de vragenlijst, 60 tot 90 minuten voor het interview en 3,5 uur voor een groepsgebesprek. Deelname kan pijnlijke herinneringen of emoties oproepen. Mocht u zich op enig moment ongemakkelijk voelen, dan staan wij klaar om u te ondersteunen via het contactpunt.

Planning

In september en oktober 2024 worden de vragenlijsten afgenomen. Van november 2024 tot en met februari 2025 vinden de interviews plaats. In februari en maart 2025 worden groeps gesprekken georganiseerd. Alle resultaten en aanbevelingen worden beschreven in een rapport, dat naar verwachting in de zomer van 2025 verschijnt. Afhankelijk van het aantal deelnemers kan het langer of korter duren.

Hoe worden uw gegevens beschermd

Uw privacy vinden wij erg belangrijk en wij beschermen die zorgvuldig. Wat u invult en bespreekt is strikt vertrouwelijk. De gegevens die tijdens dit onderzoek worden verzameld worden opgeslagen op de beveiligde computers van de onderzoekers. Uw onderzoeksgegevens **anonymiseren** wij. Dit betekent dat ze niet naar u te herleiden zijn. Wij bewaren uw anonieme gegevens tenminste 20 jaar. Het bewaren van de gegevens voor zo een lange tijd sluit aan bij wettelijke verplichtingen en richtlijnen.

De geanonimiseerde geluidsopnamen laten wij door het bedrijf Transcript Online omzetten naar schriftelijke verslagen. Na omzetting stuurt Transcript Online de verslagen naar ARQ, waarna Transcript Online de verslagen en geluidsopnamen vernietigen. ARQ werkt samen met Transcript Online omdat zij gecertificeerd zijn voor kwaliteit, betrouwbaarheid en goede informatiebeveiliging, en zij werken met een vertrouwelijkheidsovereenkomst.

Toekomstig onderzoek

Na het invullen van de vragenlijst en na het interview vragen wij u of wij uw **anonieme** gegevens mogen delen met het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) en met Data Archiving and Networked Services (DANS) van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen. Het delen is voor toekomstig onderzoek. U besluit of wij uw gegevens mogen delen.

Toekomstige onderzoekers mogen alleen uw anonieme gegevens gebruiken als u ons (1) toestemming heeft gegeven en (2) het toekomstige onderzoek past bij de doelen van dit onderzoek, namelijk: het beter begrijpen van de lange termijn gevolgen van de gijzeling en de nasleep, weten wat de oud-leerlingen, oud-leraren en hun naasten nodig hebben aan steun en erkenning. Helpen problemen te voorkomen of te verminderen bij soortgelijke gebeurtenissen.

Over ARQ Nationaal Psychotrauma Centrum

Het onderzoek wordt onafhankelijk uitgevoerd door ARQ Nationaal Psychotrauma Centrum (ARQ). ARQ is gespecialiseerd in de gevolgen van ingrijpende en traumatische gebeurtenissen en de ondersteuning aan getroffen en hun naasten.

Heeft u vragen of zorgen? Het contactpunt

Voor vragen, zorgen en een luisterend oor kunt u (anoniem) contact opnemen met ons [contactpunt](#). Bij het contactpunt werken hulpverleners die bekend zijn met de gijzeling. Oud-leerlingen, oud-leraren en hun naasten kunnen er advies krijgen over passende hulpverlening in geval van klachten als gevolg van de gijzeling en nasleep. Wij zijn bereikbaar op tel [088 33 05 399](tel:0883305399) op werkdagen van 9.00 tot 17.00 uur.

2.4 Begeleidende brief naasten

Aangrijpende herinneringen: Onderzoek schoolgijzeling Bovensmilde (1977)

Betreft: Uitnodiging deelname onderzoek naasten

Geachte mevrouw/mijnheer,

Op maandag 23 mei 1977 werden meer dan honderd leerlingen en vijf leraren gegijzeld op de O.L.S. Bovensmilde. Een aantal van hen heeft hier nog dagelijks last van.

U bent een ouder, familielid, (ex-)partner, kind, vriend of vriendin van een van deze oud-leerlingen of oud-leraren. Het zou kunnen dat de schoolgijzeling ook impact op u heeft (gehad). Wij willen graag weten hoe het met u gaat, wat uw ervaringen zijn en wat uw behoeften zijn aan steun en erkenning.

Ook als de gijzeling geen rol speelt in uw leven, of u uw oud-leerling of oud-leraar pas na de gijzeling hebt leren kennen, horen wij graag hoe het nu met u gaat. Uw deelname kan de nazorg voor oud-leerlingen, oud-leraren en hun naasten verbeteren en helpen bij betere begeleiding van gegijzelden en hun families en naasten in de toekomst.

De aanleiding voor dit onderzoek kwam van enkele oud-leerlingen die aandacht voor de gevolgen van de gijzeling vroegen bij Kamerleden en het ministerie van Justitie en Veiligheid. Het ministerie en de gemeente Midden-Drenthe willen graag weten hoe het nu gaat met de oud-leerlingen, oud-leraren en hun naasten, en wat ze nodig hebben. Het ministerie heeft daarom een verzoek tot onderzoek gedaan bij het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC). Het WODC heeft ARQ Nationaal Psychotrauma Centrum de taak gegeven om dit onafhankelijk uit te voeren.

Het onderzoek bestaat uit een vragenlijst, en/of een persoonlijk interview en een besloten groepsgesprek. U bepaalt zelf waar u aan meedoet. Om deel te mogen nemen aan het onderzoek dient u 16 jaar of ouder te zijn.

ARQ Nationaal Psychotrauma Centrum voert dit onderzoek onafhankelijk en vertrouwelijk uit. ARQ is gespecialiseerd in de gevolgen van ingrijpende gebeurtenissen en heeft jarenlange expertise op het gebied van kennis en ondersteuning van getroffen en naasten.

Wilt u na het lezen van de bijgevoegde informatiebrief meedoen aan het onderzoek?
Schrijft u zich dan in via de onderstaande link. U ontvangt daarna van ons een uitnodiging.
Wij hopen dat u deelneemt.

<https://forms.office.com/e/sedBPTZiyr>

Contactpunt

Speciaal voor dit onderzoek is het contactpunt Bovensmilde ingericht. Voor vragen, zorgen, aanmelding voor het onderzoek, of een luisterend oor kunt u (anoniem) contact opnemen met ons [contactpunt](#) op 088 33 05 399, bereikbaar op werkdagen van 9.00 tot 17.00 uur.

Alvast hartelijk bedankt voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet,

Joris Haagen,
Renée Dijkhuis,
Michel Dückers

ARQ Nationaal Psychotrauma Centrum

2.5 Uitnodiging groepsbijeenkomst

Betreft: Uitnodiging groepsbijeenkomst onderzoek naar de psychosociale effecten van de schoolgijzeling in Bovensmilde (1977)

Geachte deelnemer,

Eerder bespraken we telefonisch uw verwachtingen, voorkeuren en eventuele zorgen over de aankomende groepsbijeenkomst voor het onderzoek.

Wij nodigen u graag uit voor de bijeenkomst op [dag, datum, tijd, plaats]. Wij informeren u na aanmelding over de exacte locatie. De datum, tijd en locatie zijn afgestemd op de wensen en reisafstanden van de deelnemers in deze groep.

Doel bijeenkomst

Tijdens de bijeenkomst bespreken we, onder leiding van een gespreksleider, de belangrijkste resultaten en de in de vragenlijsten en interviews aangedragen oplossingen van de deelnemers met betrekking tot de schoolgijzeling. De nadruk ligt op het uitwerken van deze oplossingen, zodat we uw behoeften en inzichten zo goed mogelijk verwerken in het onderzoeksrapport.

Opzet bijeenkomst

Locatie & voorzieningen: De bijeenkomst vindt eenmalig plaats op een besloten, goed bereikbare locatie, zowel per auto als met het openbaar vervoer. Reiskosten worden vergoed, en er wordt gezorgd voor eten en drinken.

Groepssamenstelling: Maximaal [verschilt per sessie] deelnemers nemen deel. Om privacy redenen kunnen we de namen van de andere deelnemers niet vooraf delen.

Begeleiding: Vanuit ARQ zijn een gespreksleider en een onderzoeker aanwezig. De gespreksleider is een ervaren hulpverlener, gespecialiseerd in het begeleiden van groepen die ingrijpende of extreem stressvolle gebeurtenissen hebben meegemaakt.

Duur & verloop: De bijeenkomst duurt drie uur. Aan het begin bespreken we de agenda, wat u kunt verwachten en hoe we met elkaar omgaan tijdens de sessie. Er zijn meerdere pauzemomenten ingelast.

Vertrouwelijkheid: Tijdens de bijeenkomst wordt een anoniem verslag gemaakt. Dit betekent dat uitspraken niet naar u of andere deelnemers te herleiden zijn. We vragen u om vertrouwelijk om te gaan met alles wat tijdens de bijeenkomst wordt besproken.

Graag horen wij van u:

- Of u kunt deelnemen aan deze groepssessie.
- Of u bepaalde dieetwensen heeft.

U kunt daarvoor reageren op onze e-mail.

Heeft u nog vragen of twijfels over uw deelname? Laat het ons weten, we denken graag met u mee! Al kunnen we niet garanderen dat er altijd een passende optie beschikbaar is.

Wij hopen van u te horen, dank voor uw reactie.

Met vriendelijke groet, ook namens Marinka Buitenhuis, Joris Haagen en Michel Dückers,

Renée Dijkhuis

3. Toestemmingsverklaringen

3.1 Toestemmingsverklaring interviews

Toestemmingsverklaring Interviews

Om uw gegevens te mogen gebruiken binnen dit onderzoek, zijn wij wettelijk verplicht dat u hiervoor schriftelijk toestemming geeft. Daarom volgt de officiële verklaring hieronder. Na het lezen van de verklaring vragen wij uw toestemming.

- Ik heb de informatiebrief gelezen.
- Ik had genoeg tijd om te beslissen of ik meedoe.
- Ik weet dat meedoen vrijwillig is.
- Ik weet dat ik op ieder moment kan beslissen om toch niet mee te doen met het onderzoek. Of om ermee te stoppen. Ik hoef dan niet te zeggen waarom ik wil stoppen.
- Ik weet dat als ik stop mijn gegevens worden verwijderd zolang het onderzoek loopt.
- Ik geef de interviewer van ARQ toestemming om het interview met een geluidsrecorder op te nemen.
- Ik geef de onderzoekers toestemming om onderzoeksgegevens te verzamelen en gebruiken.
- De onderzoekers doen dit om de onderzoeksvragen van dit onderzoek te beantwoorden.
- Mijn privacy wordt te allen tijde gewaarborgd.
- Mijn persoonsgegevens zullen niet door derden worden ingezien zonder mijn uitdrukkelijke toestemming.
- Mijn persoonsgegevens zullen niet gebruikt worden voor andere onderzoeksdoeleinden buiten dit onderzoek.

Ik geef ARQ Nationaal Psychotrauma Centrum toestemming voor het gebruik van mijn interview gegevens voor het onderzoek

➔ JA / NEE

Toestemming delen anonieme data

Tot slot willen wij u een vraag stellen over het delen van uw anonieme interview transcript met het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) en het nationale expertisecentrum en repository voor onderzoeksdata (DANS). In de informatiebrief staat hier meer over geschreven onder 'Toekomstig onderzoek'.

Ik geef toestemming om mijn anonieme interview transcript te delen met WODC en DANS voor ander toekomstig onderzoek te gebruiken in lijn met de doelen en vragen uit dit onderzoek.

➔ JA / NEE

In te vullen door de geïnterviewde

Naam deelnemer (Voorletters, achternaam): _____

Datum en handtekening: _____

In te vullen door de uitvoerende interviewer

Ik heb schriftelijk en mondeling toelichting gegeven over het onderzoek. Ik heb eventuele vragen over het onderzoek naar vermogen beantwoord.

Naam interviewer (Voorletters, achternaam): _____

Datum en handtekening: _____

Voor na het interview:**WILT U EEN OPNAME OF TRANSCRIPT VAN HET INTERVIEW?**

Ik wil graag de opname/ het transcript* ontvangen via beveiligde e-mail (Zivver)

0 ja, geluidsopname

0 ja, transcript

0 nee

**doorhalen wat niet van toepassing is*

Bij antwoord 'ja' zijn meerdere opties mogelijk.

DEELNAME GROEPSSESSIES

Ik wil graag informatie ontvangen over de groepssessies

0 ja, de onderzoekers mogen mij informatie toesturen

0 nee

**doorhalen wat niet van toepassing is*

3.2 Toestemmingsverklaring groepsbijeenkomst

Toestemmingsverklaring Groepsbijeenkomst

Om de gegevens uit de groepsbijeenkomst te mogen gebruiken binnen het onderzoek naar de schoolgijzeling in Bovensmilde (1977), zijn wij wettelijk verplicht dat u vooraf hiervoor schriftelijk toestemming geeft. Daarom volgt de officiële verklaring hieronder. Na het lezen van de verklaring vragen wij uw toestemming.

- Ik heb de informatiebrief gelezen.
- Ik had genoeg tijd om te beslissen of ik meedoe.
- Ik weet dat meedoen vrijwillig is.
- Ik weet dat ik op ieder moment kan beslissen om toch niet mee te doen of om ermee te stoppen. Ik hoef dan niet te zeggen waarom ik wil stoppen.
- Ik geef de onderzoekers toestemming om onderzoeksgegevens te verzamelen en gebruiken; het betreffen de gespreksaantekeningen van de groepsbijeenkomst.
- De onderzoekers doen dit om de onderzoeksvragen van dit onderzoek te beantwoorden.
- De gespreksaantekeningen zijn niet herleidbaar naar mij of naar andere deelnemers die deelnamen aan de groepsbijeenkomst.
- Het is niet mogelijk om het gespreksverslag aan te passen na terugtrekken van een deelnemer omdat onderzoekers niet registreren wie wat heeft gezegd.
- Mijn privacy wordt te allen tijde gewaarborgd.
- Het verslag uit de groepsbijeenkomst zal niet worden gebruikt voor andere doeleinden buiten dit onderzoek.

Ik verleen hierbij vrijwillig en bewust toestemming voor deelname aan de groepsbijeenkomst binnen het onderzoek:

➔ **JA / NEE**

In te vullen door de deelnemer

Naam deelnemer (voorletters, achternaam):

Datum en handtekening:

In te vullen door de uitvoerende onderzoeker

Ik heb schriftelijk en mondeling toelichting gegeven over het onderzoek. Ik heb eventuele vragen over het onderzoek naar vermogen beantwoord.

Naam onderzoeker (voorletters, achternaam): _____

Datum en handtekening: _____

4. Vragenlijsten

4.1 Vragenlijst Getroffenen

Vragenlijsten voor getroffenen

Welkom bij het onderzoek naar de schoolgijzeling in Bovensmilde.

In deze vragenlijst vragen we hoe het met u gaat en in hoeverre de schoolgijzeling nog een rol speelt in uw leven. Door uw medewerking krijgen we zicht op de wensen en behoeften die momenteel spelen.

Als u de vragenlijst invult worden de antwoorden automatisch opgeslagen in een beveiligde digitale omgeving. U kunt op elk moment pauzeren en later via de link doorgaan waar u was gebleven met het invullen van de vragenlijst.

Heeft u vragen over het onderzoek of hulp nodig met het invullen van de vragenlijst? Dan kunt u contact opnemen met het contactpunt schoolgijzeling Bovensmilde. Het contactpunt is bereikbaar op werkdagen van 9.00 tot 17.00 uur op telefoonnummer 088 33 05 399.

Dit onderzoek wordt onafhankelijk uitgevoerd door ARQ Nationaal Psychotrauma Centrum. De onderzoekers garanderen volledige vertrouwelijkheid. Uw naam en e-mailadres, en de antwoorden die u invult in de vragenlijst worden gescheiden opgeslagen. Alleen de onderzoekers kunnen gedurende de looptijd van het onderzoek deze koppeling maken. Bij publicatie van dit onderzoek zullen de resultaten nooit te herleiden zijn naar de antwoorden van individuele personen.

Alvast hartelijk dank voor uw medewerking.

Dr. Joris Haagen
Dr. Renée Dijkhuis
Prof. dr. Michel Dückers
ARQ Nationaal Psychotrauma Centrum

Toestemmingsverklaring

Om uw gegevens te mogen gebruiken binnen dit onderzoek, zijn wij wettelijk verplicht dat u hiervoor schriftelijk toestemming geeft. Daarom volgt de officiële verklaring hieronder. Na het lezen van de verklaring vragen wij uw toestemming.

Ik heb de informatiebrief gelezen.

Ik had genoeg tijd om te beslissen of ik meedoe.

Ik weet dat meedoen vrijwillig is.

Ik weet dat ik op ieder moment kan beslissen om toch niet mee te doen met het onderzoek. Of om ermee te stoppen. Ik hoef dan niet te zeggen waarom ik wil stoppen.

Ik weet dat als ik stop mijn gegevens worden verwijderd zolang het onderzoek loopt.

Ik geef de onderzoekers toestemming om onderzoeksgegevens te verzamelen en gebruiken.

De onderzoekers doen dit om de onderzoeksvragen van dit onderzoek te beantwoorden.

Mijn privacy wordt te allen tijde gewaarborgd.

Mijn persoonsgegevens zullen niet door derden worden ingezien zonder mijn uitdrukkelijke toestemming.

Mijn gegevens zullen niet gebruikt worden voor andere onderzoeksdoeleinden buiten dit onderzoek.

Overzicht

De vragenlijst is verdeeld in tien delen. Eerst stellen we enkele algemene vragen. Daarna vragen we

naar uw ervaringen tijdens en na de gijzeling. We vragen naar uw kwaliteit van leven en of u nu klachten heeft. Ook vragen we naar de steun die u misschien nodig heeft.

Ook bespreken we uw ervaringen met hulpverlening en hoe de situatie in uw gemeenschap is. Tot slot eindigen we met vragen over wat u heeft geholpen of wat u anderen zou aanraden om de schoolgijzeling te verwerken.

Overzicht onderwerpen:

1. Uw achtergrond
2. De gijzeling
3. Kwaliteit van leven en behoefte aan ondersteuning
4. Persoonlijke veranderingen sinds de gijzeling
5. Psychische gezondheid, problemen en klachten
6. Ervaring met hulpverlening
7. De gemeenschap
8. Erkenning en waardering
9. Oplossingsrichtingen
10. Afronding vragenlijst

Instructies

Hieronder vindt u enkele aanwijzingen voor het invullen van deze vragenlijst:

- Bij elk onderdeel staat een korte uitleg. Lees deze goed door.
- Er zijn geen goede of foute antwoorden; vul in wat het beste past bij uw situatie.
- Bij sommige vragen kunt u meerdere antwoorden kiezen. Dit staat dan aangegeven.
- U kunt de vragen laten voorlezen door te klikken op het luidsprekericoon met het woord "luister". Zorg ervoor dat uw computer of telefoon luidsprekers heeft.
- De "open vragen" zijn niet verplicht om in te vullen.

Uw achtergrond

Eerst stellen we een paar vragen over uzelf en uw huidige situatie.

1. Bent u een...
 - a) Man
 - b) Vrouw
 - c) Anders
2. In welk jaar bent u geboren?
3. Wat is uw burgerlijke staat?
 - a) Ongehuwd
 - b) Gehuwd
 - c) Weduwnaar/weduwe
 - d) Gescheiden
4. Hoe ziet uw huishouden eruit?
 - a) Thuiswonend (u woont bij uw ouder(s))
 - b) Alleenstaand
 - c) Samenwonend met partner zonder kind(eren)
 - d) Samenwonend met partner met kind(eren)
 - e) Alleenstaand ouder, samenwonend met kind(eren)
 - f) Samenwonend overig (bijvoorbeeld woongemeenschap)
 - g) LAT (living apart together) relatie
5. Wat is de hoogste opleiding die u heeft afgerond?
 - a) Geen opleiding (lager onderwijs niet afgemaakt)
 - b) Lager onderwijs (basisschool, speciaal basisonderwijs)
 - c) Lager of voorbereidend beroepsonderwijs (zoals LTS, LEAO, LHNO, VBMBO)
 - d) Middelbaar algemeen beroepsonderwijs (zoals MAVO, (M)ULO, MBO-kort, VMBO-t)
 - e) Middelbaar beroepsonderwijs en beroepsbegeleidend onderwijs (zoals MBO-lang, MTS, MEAO)
 - f) Hoger algemeen en voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (zoals HAVO, VWO, Atheneum, Gymnasium, HBS, MMS)
 - g) Hoger beroepsonderwijs (zoals HBO, HTS, HEAO, HBO-V, kandidaatswetenschappelijk onderwijs)
 - h) Wetenschappelijk onderwijs (universiteit)
 - i) Anders, namelijk:
6. Wat is uw huidige werk situatie? *(meerdere antwoorden mogelijk)*
 - a) In opleiding
 - b) Betaald werkzaam
 - c) Onbetaald werkzaam/vrijwilliger
 - d) Werkloos
 - e) Met pensioen
 - f) Arbeidsongeschikt (volledig/gedeeltelijk)
7. Wat is het netto inkomen van uw huishouden?
 - a) Geen inkomen
 - b) Minder dan modaal (minder dan €2.926 netto per maand)
 - c) 1 tot 2 keer modaal (€2.927 – €5.852 netto per maand)
 - d) Meer dan 2 keer modaal (€5.853 netto per maand)
 - e) Wil ik liever niet beantwoorden
8. Tijdens de gijzeling was ik...
 - a) Leerling
 - b) Leerkracht
9. Woont u op dit moment in (omgeving) Bovensmilde?
 - a) Ja
 - b) Nee

De gijzeling

Dit deel gaat over de gijzeling en de eerste tijd daarna.

1. Waar was u toen de gijzeling begon?
 - a) In de school
 - b) In de gymzaal
 - c) Thuis
 - d) Elders, namelijk... [open vraag]
2. Waar was u tijdens de gijzeling?
 - a) In de school
 - b) Thuis
 - c) Anders, namelijk...

De volgende vragen gaan over hoe u nu, als volwassene, op de gijzeling terugkijkt.

3. Hoe kijkt u in het algemeen terug op de gijzeling?
 - a) Zeer negatief
 - b) Negatief
 - c) Zowel positief als negatief
 - d) Niet positief en niet negatief
 - e) Positief
 - f) Zeer positief
4. Hoe heeft u de gijzeling ervaren in termen van (*helemaal niet van toepassing – helemaal wel van toepassing, schaal 1 – 10*):
 - a) Saamhorigheid
 - b) Onderling vertrouwen
 - c) Een spel
 - d) Verveling
 - e) Schuldig voelen
 - f) Machteloosheid
 - g) Onbegrip
 - h) Frustratie
 - i) Trots
 - j) Spijt
 - k) Schaamte
 - l) Miskenning
 - m) Gebruikt voelen
 - n) Boosheid
 - o) Angst
 - p) Spanning/stress
 - q) Veroordeeld voelen
 - r) Bedreigd voelen
5. Denkt u weleens terug aan de gijzeling?
 - a) Nooit
 - b) Sporadisch
 - c) Af en toe
 - d) Regelmatig
 - e) Dikwijls
 - f) Zeer dikwijls
 - g) Altijd

6. Hoe was de eerste periode na de gijzeling voor u?
- a) Zeer negatief
 - b) Negatief
 - c) Zowel positief als negatief
 - d) Niet positief en niet negatief
 - e) Positief
 - f) Zeer positief
7. Hoe heeft u de eerste periode na de gijzeling ervaren in termen van (*helemaal niet van toepassing* – *helemaal wel van toepassing*, schaal 1 – 10):
- a) Saamhorigheid
 - b) Onderling vertrouwen
 - c) Een spel
 - d) Verveling
 - e) Schuldig voelen
 - f) Machteloosheid
 - g) Onbegrip
 - h) Frustratie
 - i) Trots
 - j) Spijt
 - k) Schaamte
 - l) Miskenning
 - m) Gebruikt voelen
 - n) Boosheid
 - o) Angst
 - p) Spanning/stress
 - q) Veroordeeld voelen
 - r) Bedreigd voelen
8. Hoe heeft de gijzeling invloed gehad op uw leven?
- a) Zeer negatief
 - b) Negatief
 - c) Zowel positief als negatief
 - d) Niet positief en niet negatief
 - e) Positief
 - f) Zeer positief
9. In hoeverre heeft u in de eerste periode na de gijzeling steun gehad van...
- a) Uw gezin destijds (mijn ouders, broer, zussen, of mijn partner, kinderen, etc.)
 - (1) Niet
 - (2) In enige mate
 - (3) Neutraal
 - (4) In sterke mate
 - (5) In zeer sterke mate
 - b) Uw familie
 - (1) Niet
 - (2) In enige mate
 - (3) Neutraal
 - (4) In sterke mate
 - (5) In zeer sterke mate
 - c) Uw vrienden
 - (1) Niet
 - (2) In enige mate
 - (3) Neutraal
 - (4) In sterke mate
 - (5) In zeer sterke mate

- d) Van mijn klasgenoten, collega leraren of leerlingen
 - (6) Niet
 - (7) In enige mate
 - (8) Neutraal
 - (9) In sterke mate
 - (10) In zeer sterke mate
 - e) Uw school meesters/juffen/leiding
 - (1) Niet
 - (2) In enige mate
 - (3) Neutraal
 - (4) In sterke mate
 - (5) In zeer sterke mate
 - (6) Niet van toepassing
 - f) De gemeente
 - (1) Niet
 - (2) In enige mate
 - (3) Neutraal
 - (4) In sterke mate
 - (5) In zeer sterke mate
 - (6) Niet van toepassing
 - g) de regering
 - (1) Niet
 - (2) In enige mate
 - (3) Neutraal
 - (4) In sterke mate
 - (5) In zeer sterke mate
 - (6) Niet van toepassing
 - h) formele hulpverleners
 - (1) Niet
 - (2) In enige mate
 - (3) Neutraal
 - (4) In sterke mate
 - (5) In zeer sterke mate
 - i) de kerk
 - (1) Niet
 - (2) In enige mate
 - (3) neutraal
 - (4) In sterke mate
 - (5) In zeer sterke mate
 - (6) Niet van toepassing
10. Van wie heeft u steun gemist in de eerste periode na de gijzeling? (open vraag)
11. Bent u in de eerste periode na de gijzeling verhuisd uit Bovensmilde?
- a) Ja > ga naar vraag 12
 - b) Nee > ga naar vraag 13
12. Weet u waarom? (open vraag)
13. Heeft u discriminatie meegemaakt in de eerste periode na de gijzeling? (*Discriminatie is mensen anders behandelen, achterstellen of uitsluiten op basis van persoonskenmerken, zoals afkomst of overtuigingen*)
- a) Nooit > ga naar volgende onderdeel

- b) Sporadisch > ga naar vraag 14
- c) Af en toe > ga naar vraag 14
- d) Regelmatig > ga naar vraag 14
- e) Dikwijls > ga naar vraag 14
- f) Zeer dikwijls > ga naar vraag 14
- g) Altijd > ga naar vraag 14
- h) Niet van toepassing > ga naar volgende onderdeel

14. Door wie heeft u zich gediscrimineerd gevoeld? (open vraag)

Kwaliteit van leven

Manchester Short Assessment of quality of life (MANSA-12) (Priebe, Huxley, Knight, & Evans, 1999; Nederlandse vertaling: Van Nieuwenhuizen, Janssen-de Ruijter, & Nugter, 2017)

Nu volgen 12 vragen over uw leven. Graag willen we van u weten hoe tevreden u op dit moment over uw leven bent. U kunt dat aangeven door steeds het antwoord te kiezen dat het beste uw mening weergeeft.

Antwoordschaal: *kan niet slechter, ontevreden, meestal ontevreden, gemengd (tevreden en ontevreden), meestal tevreden, tevreden, kan niet beter.*

1. Kunt u vertellen hoe u op dit moment uw leven als geheel ervaart?
2. Als u een betaalde baan heeft (of op een sociale werkplaats werkt, of onderwijs/opleiding volgt als voornaamste daginvulling): Hoe tevreden bent u met uw betaalde baan?
 - a) Als u geen betaalde baan heeft of gepensioneerd bent: Hoe tevreden bent u met het feit dat u geen betaalde baan heeft of gepensioneerd bent?
3. Hoe tevreden bent u met hoe goed u bij kas zit?
4. Hoe tevreden bent u met het aantal en de kwaliteit van uw vriendschappen?
5. Hoe tevreden bent u met de dingen die u in uw vrije tijd doet?
6. Hoe tevreden bent u met uw woonomstandigheden?
7. Hoe tevreden bent u met uw persoonlijke veiligheid?
8. Als u met anderen woont: Hoe tevreden bent u met de mensen met wie u samenleeft?
 - a) Als u alleen woont: Hoe tevreden bent u met het feit dat u alleen woont?
9. Hoe tevreden bent u met uw seksuele leven?
10. Hoe tevreden bent u met uw relatie met uw familie?
11. Hoe tevreden bent u met uw lichamelijke gezondheid?
12. Hoe tevreden bent u met uw psychische gezondheid?

13. De vorige 12 vragen gingen over uw tevredenheid met:

- Uw leven als geheel
- Uw betaald werk, onderwijs/opleiding of pensioen
- Uw geldzaken
- Het aantal en de kwaliteit van uw vriendschappen
- Uw vrije tijd
- Uw woonomstandigheden
- Uw persoonlijke veiligheid
- De mensen met wie u samenleeft of alleen wonen
- Uw seksuele leven
- Uw relatie met familie
- Uw lichamelijke gezondheid
- Uw psychische gezondheid

Heeft u op dit moment hulp nodig op één of meer van de gebieden?

- a) Ja
- b) Nee ik heb geen ondersteuning nodig > einde onderdeel
- a) Nee ik krijg al voldoende ondersteuning > einde onderdeel

14. Heeft uw behoefte aan hulp te maken met de gijzeling?

- b) Ja, volledig
- c) Ja, deels
- d) Nee > einde onderdeel

e) Ik weet het niet > einde onderdeel

15. Kunt u uitleggen wat voor hulp u in gedachten heeft? U mag meerdere ideeën geven. (Open vraag)

Persoonlijke veranderingen sinds de schoolgijzeling

PGI-SF; Cann et al., 2010

Antwoordschaal: *niet ervaren, een heel klein beetje ervaren, een klein beetje ervaren, enigszins ervaren, in sterke mate ervaren, in zeer sterke mate ervaren.*

Nu volgen 10 stellingen over veranderingen in uw leven sinds de schoolgijzeling. Selecteer wat voor u van toepassing is.

1. Ik vind nu andere dingen belangrijk in het leven
2. Mijn eigen leven heeft voor mij meer waarde gekregen
3. Ik ben in staat meer met mijn leven te doen
4. Ik heb meer inzicht gekregen in spirituele zaken
5. Ik voel me sterker met andere mensen verbonden
6. Ik ben een nieuwe weg ingeslagen in mijn leven
7. Ik weet beter dan voorheen dat ik moeilijkheden aan kan
8. Mijn religieuze geloof is sterker geworden
9. Ik ben erachter gekomen dat ik sterker ben dan ik dacht
10. Ik heb echt ervaren hoe geweldig mensen kunnen zijn

Psychische gezondheid

'Mental Health Inventory 5' CBS

Antwoordschaal: *voortdurend-meestal-vaak-soms-zelden-nooit.*

De volgende 5 vragen gaan over hoe u zich voelde in de afgelopen vier weken.

1. Voelde u zich erg zenuwachtig?
2. Zat u zo erg in de put dat niets u kon opvrolijken?
3. Voelde u zich kalm en rustig?
4. Voelde u zich neerslachtig en somber?
5. Voelde u zich gelukkig?

Problemen en klachten

Internationale Trauma Vragenlijst (Eidhof, M., Ter Heide, F.J.J., Boeschoten, M.A., Olf, M. (2018). International Trauma Questionnaire: Zelfrapportage vragenlijst voor ICD-11 PTSS en CPTSS. Nederlandstalige versie)

Antwoordschaal: *helemaal niet, een beetje, matig, nogal veel, extreem veel.*

(Deel 1) Nu volgt een lijst van problemen en klachten die mensen kunnen ondervinden na traumatische of stressvolle levensgebeurtenissen. Leest u alstublieft elke omschrijving aandachtig door en geef aan in hoeverre u er in de afgelopen maand last van heeft gehad als gevolg van de gijzeling.

1. Nare dromen waarin een deel van de gijzeling herhaald wordt of die duidelijk verband houden met de gijzeling?
2. Sterke beelden of herinneringen die bij u opkomen en waarbij het voelt alsof de gijzeling opnieuw plaatsvindt in het hier en nu?
3. Het vermijden van gedachten, gevoelens of lichamelijke sensaties die u aan de gijzeling doen denken?
4. Het vermijden van externe dingen die herinneringen zouden kunnen oproepen aan de gijzeling (bijvoorbeeld: bepaalde mensen, plekken, gespreksonderwerpen, voorwerpen, activiteiten of situaties)?
5. "Superalert", waakzaam of op uw hoede zijn?
6. U nerveus voelen of snel schrikken?

Hebben deze klachten in de afgelopen maand:

7. Invloed gehad op uw relaties met anderen of uw sociale leven?
8. Invloed gehad op uw werk of uw mogelijkheden om te werken?
9. Invloed gehad op een ander belangrijk deel van uw leven, zoals ouderschap, school of opleiding, of andere belangrijke activiteiten?

(Deel 2) Nu volgt een lijst van problemen en klachten die mensen soms ondervinden wanneer zij stressvolle of traumatische gebeurtenissen hebben meegemaakt. De omschrijvingen hebben betrekking op hoe u zich in het algemeen voelt, hoe u in het algemeen over uzelf denkt en de manier waarop u in het algemeen omgaat met anderen. Geef voor de volgende omschrijvingen aan in hoeverre deze van toepassing zijn op u als gevolg van de gijzeling. In hoeverre is dit in de afgelopen maand op u van toepassing?

1. Als ik van streek ben duurt het lang voordat ik weer tot rust kom.
2. Ik voel me emotioneel verdoofd of emotioneel 'afgesloten'.
3. Ik voel me een mislukkeling.
4. Ik voel me waardeloos.
5. Ik voel een afstand tussen mijzelf en anderen, of ik voel me afgesneden van andere mensen.
6. Ik vind het moeilijk om emotioneel close (hecht) met anderen te blijven.

Hebben deze problemen omtrent emoties, overtuigingen over uzelf en relaties in de afgelopen maand:

7. Geleid tot zorgen of spanningen rond uw relaties of sociale leven?
8. Invloed gehad op uw werk of vermogen tot werken?
9. Invloed gehad op een ander belangrijk deel van uw leven, zoals ouderschap, school of opleiding, of andere belangrijke activiteiten?

10. Heeft u nog andere mentale, sociale of lichamelijke klachten die verband houden met de gijzeling en die we nog niet besproken hebben? – open vraag

Ervaring met hulpverlening n.a.v. de gijzeling

Misschien heeft u in het verleden professionele hulp gekregen. De volgende vragen gaan hier over.

1. Heeft u ooit professionele hulp gekregen voor mentale of psychische klachten door de gijzeling?
 - a) Ja
 - b) Nee, ik wilde dat wel maar ik heb het niet gezocht > ga naar vraag 5
 - c) Nee, ik heb hulp gezocht maar niet gekregen > einde onderdeel
 - d) Nee > einde onderdeel
 - e) Ik weet het niet > einde onderdeel
2. Wat voor behandeling of ondersteuning heeft u gekregen? *Meerdere antwoorden zijn mogelijk.*
 - a) Medicatie
 - b) Traumagerichte psychotherapie (EMDR, exposure, CGT, IR, NET)
 - c) Niet-traumagerichte psychotherapie
 - d) Alternatieve geneeswijze
 - e) Ondersteuning van een praktijkondersteuner huisarts geestelijke gezondheidszorg (POH-GGZ) en/of praktijkondersteuner huisarts somatiek (POH-somatiek)
 - f) Lotgenotencontact
 - g) Maatschappelijk werk
 - h) De huisarts
 - i) Slachtofferhulp
 - j) Steun van de politie
 - k) Weet ik niet
 - l) Anders, namelijk:...
3. Heeft de behandeling of ondersteuning die u heeft gekregen u geholpen?
 - a) Niet
 - b) In enige mate
 - c) In sterke mate
 - d) In zeer sterke mate
4. Waarom heeft het wel of niet geholpen? (open vraag) > naar volgende onderdeel
5. Wat is de reden dat u geen hulp heeft gezocht? *Meerdere antwoorden zijn mogelijk*

- a) ik wist niet dat er hulp beschikbaar was
- b) Ik kon geen hulp betalen
- c) ik vond dat ik geen hulp verdiende
- d) ik schaamde me teveel om hulp te zoeken
- e) ik had geen hulp nodig
- f) ik zocht steun bij mijn vrienden/familie/collega's/buren
- g) ik had geen vertrouwen dat het mij zou helpen
- h) hulpverleners kennen de situatie van de gijzeling niet
- i) ik had slechte ervaring met hulp in het verleden
- j) ik was te bang of voelde me te slecht om hulp te zoeken
- k) ik wantrouwde de hulpverleners
- l) anders, namelijk:...

Sociale veiligheid (afgeleid van de SCORE index)

Antwoordschaal: *Helemaal mee oneens, mee oneens, niet mee eens, maar ook niet mee oneens, mee eens, helemaal mee eens*

Nu volgen een aantal vragen over hoe u uw veiligheid ervaart.

In hoeverre bent u het eens met de volgende uitspraak:

1. Ik durf over de gijzeling te praten binnen mijn eigen gemeenschap
2. Ik durf mijn mening over de gijzeling te uiten binnen mijn eigen gemeenschap
3. Ik durf mijn mening over de gijzeling te uiten bij mijn naasten
4. Ik durf mijn mening over de gijzeling te delen met andere voormalige leerlingen en leerkrachten van de schoolgijzeling

Erkenning en waardering

Van der Velden, P. G., & de Bruijne, M. (2018). Dutch Version of the Social Acknowledgment Questionnaire (SAQ). Centerdata: Tilburg.

Antwoordschaal: *helemaal mee oneens, mee oneens, niet mee eens en niet mee oneens (neutraal), mee eens, helemaal mee eens, niet van toepassing (n.v.t. alleen bij vraag 10 t/m 16)*

Neem de schoolgijzeling in gedachten bij de beantwoording van de volgende stellingen. Kunt u aangeven in hoeverre u het ermee eens of oneens bent? Het gaat erom hoe u zich op dit moment voelt.

1. De meeste mensen begrijpen niet wat ik heb meegemaakt.
2. Op de ene of andere manier ben ik geen normaal lid/onderdeel van de samenleving sinds de gebeurtenis.
3. Er is onvoldoende begrip voor wat mij is overkomen.
4. De enige mensen die mij echt begrijpen zijn degenen die iets soortgelijks hebben meegemaakt.
5. De meeste mensen kunnen zich niet voorstellen hoe moeilijk het is om met je "normale" dagelijkse leven door te gaan.
6. De reacties van kennissen van mij waren behulpzaam.
7. Veel mensen boden hun hulp aan in de eerste dagen na de gebeurtenis.
8. Mijn vrienden hebben begrip voor wat mij is overkomen.
9. Mensen in mijn omgeving respecteren mij meer sinds de gebeurtenis.
10. Belangrijke publieke personen in mijn woonplaats (bv. geestelijke, burgemeester) toonden hun begrip.
11. Mijn baas/leidinggevende/school toonde volledig begrip voor als ik afwezig was.
12. Mijn familie toonde veel begrip voor hoe het met mij ging na de gebeurtenis.
13. Mijn familie heeft het gevoel dat ze me moeten beschermen.
14. Mijn familie vindt mijn reacties op de gebeurtenis overdreven.
15. Mijn ervaringen worden door mijn familie onderschat.
16. Mijn familie vindt het niet prettig om over mijn ervaringen te praten.

17. Ik voel mij gewaardeerd als oud-leerling of oud-leraar tijdens de schoolgijzeling door...

- a) De overheid
- b) De berichtgeving in de media
- c) de samenleving in het algemeen
- d) andere oud-leerlingen en oud-leraren

18. Ik voel me gesteund door mijn huidige partner als het gaat om wat ik heb meegemaakt tijdens de gijzeling als ik daar behoefte aan heb

Bereidheid tot verzoening

(The Readiness to Reconcile Inventory ; Stammel, N., Neuner, F., Böttche, M. en Knaevelsrud, C (2012).

Antwoordschaal: *Helemaal mee oneens, oneens, neutraal, eens, helemaal mee eens*

Verzoening helpt gemeenschappen om sterker te worden door relaties te herstellen, conflicten te stoppen, en ruimte te maken voor gezamenlijke groei en vreedzaam samenleven. In het volgende onderdeel bekijken we hoe bereid mensen zijn tot verzoening. De volgende vragen gaan over hoe u denkt over de Nederlandse of Molukse gemeenschap op dit moment

1. Van welke gemeenschap voelt u zich een onderdeel?
 - a. De Nederlandse gemeenschap > ga naar vraag 2
 - b. De Molukse gemeenschap > ga naar vraag 20
 - c. Zowel de Nederlandse als de Molukse gemeenschap > alle vragen
2. Veel mensen met een Molukse afkomst hebben de Nederlandse gemeenschap geholpen.
3. Ik vermijd het om naar Molukse winkels te gaan.
4. Ik praat vaak slecht over mensen met een Molukse afkomst.
5. Ik luister ook naar Molukse muziek.
6. De meeste mensen met een Molukse afkomst zijn goede mensen.
7. Het is mijn plicht om vergelding te nemen op de Molukse gemeenschap. (Vergelding is het straffen of het nemen van wraak als reactie op ervaren onrecht, misdaad of overtreding)
8. Ik kan me voorstellen dat ik ooit met mensen met een Molukse afkomst overweg kan.
9. Ik wil niet met Molukse mensen praten.
10. Eer vereist dat de Nederlanders vergelding nemen op de Molukse gemeenschap. (Vergelding is het straffen of het nemen van wraak als reactie op ervaren onrecht, misdaad of overtreding)
11. Ik vermijd contact met Molukse mensen.
12. Ik zou graag vergelding nemen op de Molukse gemeenschap. (Vergelding is het straffen of het nemen van wraak als reactie op ervaren onrecht, misdaad of overtreding)
13. Mensen met een Nederlandse en Molukse afkomst zouden naar elkaar toe moeten komen.
14. Ik heb alle relaties met Molukse mensen verbroken.
15. Het is mijn recht om vergelding te nemen op de Molukse gemeenschap. (Vergelding is het straffen of het nemen van wraak als reactie op ervaren onrecht, misdaad of overtreding)
16. Ik kan me voorstellen dat ik Molukse vrienden heb.
17. Ik accepteer geweld als een vorm van verzet tegen de Molukse gemeenschap.
18. Ik zou mijn kind toestaan om met een persoon met een Molukse afkomst te trouwen.
19. De Nederlandse gemeenschap heeft ook vreselijke dingen gedaan tegenover het de Molukse gemeenschap > einde onderdeel voor respondenten met antwoord 1A.
20. Veel Nederlanders hebben de Molukse gemeenschap geholpen.
21. Ik vermijd het om naar Nederlandse winkels te gaan.
22. Ik praat vaak slecht over Nederlandse mensen.
23. Ik luister ook naar Nederlandse muziek.
24. De meeste Nederlanders zijn goede mensen.
25. Het is mijn plicht om vergelding te nemen op de Nederlandse gemeenschap. (Vergelding is het straffen of het nemen van wraak als reactie op ervaren onrecht, misdaad of overtreding)
26. Ik kan me voorstellen dat ik ooit met de Nederlandse mensen overweg kan.
27. Ik wil niet met Nederlandse mensen praten.
28. Eer vereist dat de mensen met een Molukse afkomst vergelding nemen op de Nederlandse gemeenschap. (Vergelding is het straffen of het nemen van wraak als reactie op ervaren onrecht, misdaad of overtreding)
29. Ik vermijd contact met Nederlandse mensen.

30. Mensen met een Nederlandse en Molukse afkomst zouden naar elkaar toe moeten komen.
31. Ik heb alle relaties met Nederlandse mensen verbroken.
32. Het is mijn recht om vergelding te nemen op de Nederlandse gemeenschap. (Vergelding is het straffen of het nemen van wraak als reactie op ervaren onrecht, misdaad of overtreding)
33. Ik kan me voorstellen dat ik Nederlandse vrienden heb.
34. Ik zou graag vergelding nemen op de Nederlandse gemeenschap. (Vergelding is het straffen of het nemen van wraak als reactie op ervaren onrecht, misdaad of overtreding)
35. Ik zou mijn kind toestaan om met een Nederlander te trouwen.
36. Ik accepteer geweld als een vorm van verzet tegen de Nederlandse gemeenschap.
37. De Molukse gemeenschap heeft ook vreselijke dingen gedaan tegenover de Nederlandse gemeenschap.

Oplossingsrichtingen (open vragen)

Graag vragen wij nu naar uw mening over zorg, steun en erkenning voor voormalige leerlingen en leerkrachten van de schoolgijzeling in Bovensmilde.

1. Heeft u tips over zorg en steun voor voormalige leerlingen en leerkrachten van de gijzeling?
2. Heeft u tips over erkenning voor voormalige leerlingen en leerkrachten van de gijzeling?
3. Wat zou u een ander gunnen om de gijzeling beter te kunnen verwerken of er beter mee om te gaan?
4. Wat denkt u zelf nog nodig te hebben om de gijzeling beter te kunnen verwerken of er beter mee om te gaan?
5. Wat is er volgens u nodig voor de gemeenschap Bovensmilde om de gijzeling en de nasleep beter te verwerken?
6. Hoe ziet u uw eigen rol in wat er nodig is voor de gemeenschap van Bovensmilde?

Afsluiting

Zaken niet aanbod gekomen

1. Is er iets niet aan bod gekomen in de vragenlijst dat u nog kwijt wilt? (open vraag)

Toestemming delen data

Tot slot willen we u een vraag stellen over het delen van uw antwoorden op de vragenlijst met het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) en het nationale expertisecentrum en repository voor onderzoeksdata (DANS). In de informatiebrief staat hier meer over geschreven onder 'Gebruik anonieme gegevens voor toekomst'.

Ik geef toestemming om mijn anonieme vragenlijst gegevens te delen met WODC en DANS voor ander toekomstig onderzoek te gebruiken in lijn met de doelen en vragen uit dit onderzoek.

- a. Ja
- b. Nee

Einde onderzoek

Wij willen u heel hartelijk bedanken voor het invullen van de vragenlijst.

Heeft u vragen over het onderzoek of wilt u iets bespreken? U kunt hiervoor terecht bij het Contactpunt.

Het Contactpunt is bereikbaar tijdens kantooruren (van 09.00 tot 17.00 uur) van maandag tot en met vrijdag op het telefoonnummer 088 33 05 399.

Uitleg blauw gearceerde teksten.

De blauw gearceerde teksten betreffen gevalideerde / bestaande vragenlijsten waarvan de bewoordingen in het blauw niet kunnen aanpassen.

4.2 Vragenlijst Naasten

Vragenlijsten voor naasten

Welkom bij het onderzoek naar de schoolgijzeling in Bovensmilde.

In deze vragenlijst vragen we hoe het met u gaat en in hoeverre de schoolgijzeling nog een rol speelt in uw leven. Door uw medewerking krijgen we zicht op de wensen en behoeften die momenteel spelen.

Als u de vragenlijst invult worden de antwoorden automatisch opgeslagen in een beveiligde digitale omgeving. U kunt op elk moment pauzeren en later via de link doorgaan waar u was gebleven met het invullen van de vragenlijst.

Heeft u vragen over het onderzoek of hulp nodig met het invullen van de vragenlijst? Dan kunt u contact opnemen met het contactpunt schoolgijzeling Bovensmilde. Het contactpunt is bereikbaar op werkdagen van 9.00 tot 17.00 uur op telefoonnummer 088 33 05 399.

Dit onderzoek wordt onafhankelijk uitgevoerd door ARQ Nationaal Psychotrauma Centrum. De onderzoekers garanderen volledige vertrouwelijkheid. Uw naam en e-mailadres, en de antwoorden die u invult in de vragenlijst worden gescheiden opgeslagen. Alleen de onderzoekers kunnen gedurende de looptijd van het onderzoek deze koppeling maken. Bij publicatie van dit onderzoek zullen de resultaten nooit te herleiden zijn naar de antwoorden van individuele personen.

Alvast hartelijk dank voor uw medewerking.

Dr. Joris Haagen
Dr. Renée Dijkhuis
Prof. dr. Michel Dückers
ARQ Nationaal Psychotrauma Centrum

Toestemmingsverklaring

<DIV STYLE="text-align: left;">

 Toestemmingsverklaring

Om uw gegevens te mogen gebruiken binnen dit onderzoek, zijn wij wettelijk verplicht dat u hiervoor schriftelijk toestemming geeft. Daarom volgt de officiële verklaring hieronder. Na het lezen van de verklaring vragen wij uw toestemming.

Ik heb de informatiebrief gelezen.

Ik had genoeg tijd om te beslissen of ik meedoe.

Ik weet dat meedoen vrijwillig is.

Ik weet dat ik op ieder moment kan beslissen om toch niet mee te doen met het onderzoek. Of om ermee te stoppen. Ik hoef dan niet te zeggen waarom ik wil stoppen.

Ik weet dat als ik stop mijn gegevens worden verwijderd zolang het onderzoek loopt.

Ik geef de onderzoekers toestemming om onderzoeksgegevens te verzamelen en gebruiken.

De onderzoekers doen dit om de onderzoeksvragen van dit onderzoek te beantwoorden.

Mijn privacy wordt te allen tijde gewaarborgd.

Mijn persoonsgegevens zullen niet door derden worden ingezien zonder mijn uitdrukkelijke toestemming. Mijn gegevens zullen niet gebruikt worden voor andere onderzoeksdoeleinden buiten dit onderzoek.

</DIV>

Overzicht

De vragenlijst is verdeeld in tien delen. Eerst stellen we enkele algemene vragen. Daarna vragen we naar uw ervaringen tijdens en na de gijzeling. We vragen naar uw kwaliteit van leven en of u nu klachten heeft. Ook vragen we naar de steun die u misschien nodig heeft.

Ook bespreken we uw ervaringen met zorg verlenen en hoe de situatie in uw gemeenschap is. Tot slot eindigen we met vragen over wat u heeft geholpen of wat u anderen zou aanraden om de schoolgijzeling te verwerken.

Overzicht onderwerpen:

1. Uw achtergrond
2. De gijzeling
3. Kwaliteit van leven en behoefte aan ondersteuning
4. Persoonlijke veranderingen sinds de schoolgijzeling
5. Psychische gezondheid, problemen en klachten
6. Ervaring met hulpverlening
7. Zorg verlenen
8. Problemen en ondersteuning
9. De gemeenschap
10. Erkenning en waardering
11. Oplossingsrichtingen
12. Afronding vragenlijst

Instructies

Hieronder volgen wat aanwijzingen voor het invullen van deze vragenlijst:

- Bij elk onderdeel vindt u een korte instructie, lees deze goed door.
- Er zijn geen goede of foute antwoorden; u kunt invullen wat volgens u het meest overeenkomt met uw situatie.
- Bij sommige vragen zijn meerdere antwoorden mogelijk. Bij die vragen staat dat dan aangegeven.
- Het is mogelijk om de vragen hardop voor te laten lezen via het luidsprekericoon met het woord "luister" erbij. Zorg ervoor dat uw computer of telefoon luidsprekers heeft.
- De "open vragen" zijn niet verplicht om in te vullen.

Uw achtergrond

Eerst stellen we een paar vragen over uzelf en uw huidige situatie.

1. Bent u een...
 - a) Man
 - b) Vrouw
 - c) anders
2. In welk jaar bent u geboren?
3. Wat is uw burgerlijke staat?
 - a) Ongehuwd
 - b) Gehuwd
 - c) Weduwnaar/weduwe
 - d) Gescheiden
4. Hoe ziet uw huishouden eruit?
 - a) Thuiswonend (u woont bij uw ouder(s))
 - b) Alleenstaand
 - c) Samenwonend met partner zonder kind(eren)
 - d) Samenwonend met partner met kind(eren)
 - e) Alleenstaand ouder, samenwonen met kind(eren)
 - f) Samenwonend overig (bijvoorbeeld woongemeenschap)
 - g) LAT (living apart together) relatie
5. Wat is de hoogste opleiding die u heeft afgerond?
 - a) Geen opleiding (lager onderwijs niet afgemaakt)
 - b) Lager onderwijs (basisschool, speciaal basisonderwijs)
 - c) Lager of voorbereidend beroepsonderwijs (zoals LTS, LEAO, LHNO, VBMBO)
 - d) Middelbaar algemeen beroepsonderwijs (zoals MAVO, (M)ULO, MBO-kort, VMBO-t)
 - e) Middelbaar beroepsonderwijs en beroepsbegeleidend onderwijs (zoals MBO-lang, MTS, MEAO)
 - f) Hoger algemeen en voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (zoals HAVO, VWO, Atheneum, Gymnasium, HBS, MMS)
 - g) Hoger beroepsonderwijs (zoals HBO, HTS, HEAO, HBO-V, kandidaatwetenschappelijk onderwijs)
 - h) Wetenschappelijk onderwijs (universiteit)
 - i) Anders, namelijk:
6. Wat is uw huidige werk situatie? *(meerdere antwoorden mogelijk)*
 - a) In opleiding
 - b) Betaald werkzaam
 - c) Onbetaald werkzaam/vrijwilliger
 - d) Werkloos
 - e) Met pensioen
 - f) Arbeidsongeschikt (volledig/gedeeltelijk)

7. Wat is het netto inkomen van uw huishouden? 44.000 euro bruto jaarinkomen. Modaal
 - a) Geen inkomen
 - b) Minder dan modaal (minder dan €2.926 netto per maand)
 - c) 1 tot 2 keer modaal (€2.927 – €5.852 netto per maand)
 - d) Meer dan 2 keer modaal (€5.853 netto per maand)
 - e) Wil ik liever niet beantwoorden
8. Woont u op dit moment in (omgeving) Bovensmilde?
 - a) Ja
 - b) Nee

De gijzeling

Dit deel gaat over de gijzeling en de eerste tijd daarna.

1. De persoon die de gijzeling heeft meegemaakt is mijn...
 - a) Partner
 - b) Ex-partner
 - c) (Pleeg- of stief)ouder
 - d) Schoonouder
 - e) (Pleeg- of stief)kind
 - f) (Half- of stief)broer of zus
 - g) Vriend of vriendin
 - h) Buurtgenoot
 - i) Anders
2. In welke mate speelt de gijzeling nu een rol in uw huidige leven?
 - a) In zeer grote mate
 - b) In grote mate
 - c) In enige mate
 - d) In geringe mate
 - e) In zeer geringe mate
 - f) Niet
3. Terugkijkend, hoe heeft de gijzeling invloed gehad op uw leven als naaste?
 - a) Zeer positief
 - b) Positief
 - c) Zowel positief als negatief
 - d) Negatief
 - e) Zeer negatief
 - f) Niet positief of negatief
4. Woonde u in Bovensmilde toen de schoolgijzeling plaatsvond en/of kende u uw dierbare die de gijzeling heeft meegemaakt al?
 - a) Ja
 - b) Nee > einde onderdeel
5. Terugkijkend, in hoeverre heeft u in de eerste periode na de gijzeling steun gehad van...?
 - a) Uw mijn gezin destijds (mijn ouders, broer, zussen, of mijn partner en kinderen.)
 - (1) Niet
 - (2) In enige mate
 - (3) Neutraal
 - (4) In sterke mate
 - (5) In zeer sterke mate
 - b) Uw familie
 - (1) Niet
 - (2) In enige mate
 - (3) Neutraal
 - (4) In sterke mate
 - (5) In zeer sterke mate

- c) Uw vrienden
 - (1) Niet
 - (2) In enige mate
 - (3) Neutraal
 - (4) In sterke mate
 - (5) In zeer sterke mate
 - d) Uw klasgenoten, collega leraren of leerlingen
 - (6) Niet
 - (7) In enige mate
 - (8) Neutraal
 - (9) In sterke mate
 - (10) In zeer sterke mate
 - e) Uw school meesters/juffen/leiding
 - (1) Niet
 - (2) In enige mate
 - (3) Neutraal
 - (4) In sterke mate
 - (5) In zeer sterke mate
 - (6) Niet van toepassing
 - f) de gemeente
 - (1) Niet
 - (2) In enige mate
 - (3) Neutraal
 - (4) In sterke mate
 - (5) In zeer sterke mate
 - (6) Niet van toepassing
 - g) de regering
 - (1) Niet
 - (2) In enige mate
 - (3) Neutraal
 - (4) In sterke mate
 - (5) In zeer sterke mate
 - (6) Niet van toepassing
 - h) formele hulpverleners
 - (1) Niet
 - (2) In enige mate
 - (3) Neutraal
 - (4) In sterke mate
 - (5) In zeer sterke mate
 - i) de kerk
 - (1) Niet
 - (2) In enige mate
 - (3) neutraal
 - (4) In sterke mate
 - (5) In zeer sterke mate
 - (6) Niet van toepassing
6. Terugkijkend, van wie heeft u steun gemist in de eerste periode na de gijzeling? (indien van toepassing) – open vraag
7. Bent u in de eerste periode na de gijzeling verhuisd uit Bovensmilde?
8. Weet u waarom (open vraag)

9. Heeft u discriminatie meegemaakt in de eerste periode na de gijzeling? (*Discriminatie is mensen anders behandelen, achterstellen of uitsluiten op basis van persoonskenmerken, zoals afkomst of overtuigingen*)
- Nooit > ga naar volgende onderdeel
 - Sporadisch > ga naar vraag 14
 - Af en toe > ga naar vraag 14
 - Regelmatig > ga naar vraag 14
 - Dikwijls > ga naar vraag 14
 - Zeer dikwijls > ga naar vraag 14
 - Altijd > ga naar vraag 14
 - Niet van toepassing > ga naar volgende onderdeel
10. Door wie heeft u zich gediscrimineerd gevoeld? (open vraag)

Kwaliteit van leven

Manchester Short Assessment of quality of life (MANSA-12) (Priebe, Huxley, Knight, & Evans, 1999; Nederlandse vertaling: Van Nieuwenhuizen, Janssen-de Ruijter, & Nugter, 2017)

Hieronder staan 12 vragen die gaan over uw leven. Graag willen we van u weten hoe tevreden u op dit moment over uw leven bent. U kunt dat aangeven door steeds het antwoord te kiezen dat het beste uw mening weergeeft.

Antwoordschaal: *kan niet slechter, ontevreden, meestal ontevreden, gemengd (tevreden en ontevreden), meestal tevreden, tevreden, kan niet beter.*

- Kunt u vertellen hoe u op dit moment uw leven als geheel ervaart?
- Als u een betaalde baan heeft (of op een sociale werkplaats werkt, of onderwijs/opleiding volgt als voornaamste daginvulling): Hoe tevreden bent u met uw betaalde baan?
 - Als u geen betaalde baan heeft of gepensioneerd bent: Hoe tevreden bent u met het feit dat u geen betaalde baan heeft of gepensioneerd bent?
- Hoe tevreden bent u met hoe goed u bij kas zit?
- Hoe tevreden bent u met het aantal en de kwaliteit van uw vriendschappen?
- Hoe tevreden bent u met de dingen die u in uw vrije tijd doet?
- Hoe tevreden bent u met de woonomstandigheden?
- Hoe tevreden bent u met uw persoonlijke veiligheid?
- Als u met anderen woont: Hoe tevreden bent u met de mensen met wie u samenleeft?
 - Als u alleen woont: Hoe tevreden bent u met het feit dat u alleen woont?
- Hoe tevreden bent u met uw seksuele leven?
- Hoe tevreden bent u met uw relatie met uw familie?
- Hoe tevreden bent u met uw lichamelijke gezondheid?
- Hoe tevreden bent u met uw psychische gezondheid?

13. De vorige 12 vragen gingen over uw tevredenheid met:

- Uw leven als geheel
- Uw betaald werk, onderwijs/opleiding of pensioen
- Uw geldzaken
- Het aantal en de kwaliteit van uw vriendschappen
- Uw vrije tijd
- Uw woonomstandigheden
- Uw persoonlijke veiligheid
- De mensen met wie u samenleeft of alleen wonen
- Uw seksuele leven
- Uw relatie met familie
- Uw lichamelijke gezondheid
- Uw psychische gezondheid

Heeft u op dit moment hulp nodig op één of meer van de gebieden?

- a) Ja
 - b) Nee ik heb geen ondersteuning nodig > einde onderdeel
 - c) Nee ik krijg al voldoende ondersteuning > einde onderdeel
14. Heeft uw behoefte aan hulp te maken met de gijzeling?
- a) Ja, volledig
 - b) Ja, deels
 - c) Nee > einde onderdeel
 - d) Ik weet het niet > einde onderdeel
15. Kunt u uitleggen wat voor hulp u in gedachten heeft? U mag meerdere ideeën geven. (Open vraag)

Psychische gezondheid

'Mental Health Inventory 5' CBS

Antwoordschaal: voortdurend-meestal-vaak-soms-zelden-nooit

De volgende vragen gaat over hoe u zich voelde in de afgelopen vier weken.

1. Voelde u zich erg zenuwachtig?
2. Zat u zo erg in de put dat niets u kon opvrolijken?
3. Voelde u zich kalm en rustig?
4. Voelde u zich neerslachtig en somber?
5. Voelde u zich gelukkig?

Woonde u in Bovensmilde toen de schoolgijzeling plaatsvond en/of kende u uw dierbare die de gijzeling heeft meegemaakt al?

- A. Ja > naar persoonlijke veranderingen sinds de schoolgijzeling
- B. Nee > ga naar onderdeel zorg verlenen

Persoonlijke veranderingen sinds de schoolgijzeling

PGI-SF; Cann et al., 2010

Antwoordschaal: *niet ervaren, een heel klein beetje ervaren, een klein beetje ervaren, enigszins ervaren, in sterke mate ervaren, in zeer sterke mate ervaren.*

Nu volgen 10 stellingen over veranderingen in uw leven sinds de schoolgijzeling. Selecteer wat voor u van toepassing is.

1. Ik vind nu andere dingen belangrijk in het leven
2. Mijn eigen leven heeft voor mij meer waarde gekregen
3. Ik ben in staat meer met mijn leven te doen
4. Ik heb meer inzicht gekregen in spirituele zaken
5. Ik voel me sterker met andere mensen verbonden
6. Ik ben een nieuwe weg ingeslagen in mijn leven
7. Ik weet beter dan voorheen dat ik moeilijkheden aan kan
8. Mijn religieuze geloof is sterker geworden
9. Ik ben erachter gekomen dat ik sterker ben dan ik dacht
10. Ik heb echt ervaren hoe geweldig mensen kunnen zijn

Problemen en klachten

Internationale Trauma Vragenlijst (Eidhof, M., Ter Heide, F.J.J., Boeschoten, M.A., Olff, M. (2018).

International Trauma Questionnaire: Zelfrapportage vragenlijst voor ICD-11 PTSS en CPTSS.

Nederlandstalige versie)

Antwoordschaal: *helemaal niet, een beetje, matig, nogal veel, extreem veel.*

(Deel 1) Hieronder volgt een lijst van problemen en klachten die mensen kunnen ondervinden na traumatische of stressvolle levensgebeurtenissen. Leest u alstublieft elke omschrijving aandachtig door en geef aan in hoeverre u er in de afgelopen maand last van heeft gehad als gevolg van de gijzeling.

1. Nare dromen waarin een deel van de gijzeling herhaald wordt of die duidelijk verband houden met de gijzeling?
2. Sterke beelden of herinneringen die bij u opkomen en waarbij het voelt alsof de gijzeling opnieuw plaatsvindt in het hier en nu?
3. Het vermijden van gedachten, gevoelens of lichamelijke sensaties die u aan de gijzeling doen denken?
4. Het vermijden van externe dingen die herinneringen zouden kunnen oproepen aan de gijzeling (bijvoorbeeld: bepaalde mensen, plekken, gespreksonderwerpen, voorwerpen, activiteiten of situaties)?
5. "Superalert", waakzaam of op uw hoede zijn?
6. U nerveus voelen of snel schrikken?

Hebben de bovengenoemde klachten in de afgelopen maand:

7. Invloed gehad op uw relaties met anderen of uw sociale leven?
8. Invloed gehad op uw werk of uw mogelijkheden om te werken?
9. Invloed gehad op een ander belangrijk deel van uw leven, zoals ouderschap, school of opleiding, of andere belangrijke activiteiten?

(Deel 2) Hieronder volgt een lijst van problemen en klachten die mensen soms ondervinden wanneer zij stressvolle of traumatische gebeurtenissen hebben meegemaakt. De omschrijvingen hebben betrekking op hoe u zich in het algemeen voelt, hoe u in het algemeen over uzelf denkt en de manier waarop u in het algemeen omgaat met anderen. Geef voor de volgende omschrijvingen aan in hoeverre deze van toepassing zijn op u als gevolg van de gijzeling. In hoeverre is dit in de afgelopen maand op u van toepassing?

1. Als ik van streek ben duurt het lang voordat ik weer tot rust kom.
2. Ik voel me emotioneel verdoofd of emotioneel 'afgesloten'.
3. Ik voel me een mislukkeling.
4. Ik voel me waardeloos.
5. Ik voel een afstand tussen mijzelf en anderen, of ik voel me afgesneden van andere mensen.
6. Ik vind het moeilijk om emotioneel close (hecht) met anderen te blijven.

Hebben de bovengenoemde problemen omtrent emoties, overtuigingen over uzelf en relaties in de afgelopen maand:

7. Geleid tot zorgen of spanningen rond uw relaties of sociale leven?
8. Invloed gehad op uw werk of vermogen tot werken?
9. Invloed gehad op een ander belangrijk deel van uw leven, zoals ouderschap, school of opleiding, of andere belangrijke activiteiten?

10. Heeft u nog andere mentale, sociale of lichamelijke klachten die verband houden met de gijzeling en die we nog niet besproken hebben? – open vraag

Ervaring met hulpverlening n.a.v. de gijzeling

Het kan zijn dat u in het verleden ervaring heeft opgedaan met professionele hulpverlening. In de volgende vragen gaan we hierop in.

1. Heeft u ooit professionele hulp gekregen voor mentale of psychische klachten door de gijzeling?
 - a) Ja
 - b) Nee, ik wilde dat wel maar ik heb het niet gezocht > ga naar vraag 5
 - c) Nee, ik heb hulp gezocht maar niet gekregen > einde onderdeel
 - d) Nee > einde onderdeel
 - e) Ik weet het niet > einde onderdeel
2. Wat voor behandeling of ondersteuning heeft u gekregen? *Meerdere antwoorden zijn mogelijk.*
 - a) Medicatie
 - b) Traumagerichte psychotherapie (EMDR, exposure, CGT, IR, NET)
 - c) Niet-traumagerichte psychotherapie
 - d) Alternatieve geneeswijze

- e) Ondersteuning van een praktijkondersteuner huisarts geestelijke gezondheidszorg (POH-GGZ) en/of praktijkondersteuner huisarts somatiek (POH-somatiek)
 - f) Lotgenotencontact
 - g) Maatschappelijk werk
 - h) De huisarts
 - i) Slachtofferhulp
 - j) Steun van de politie
 - k) Weet ik niet
 - l) Anders, namelijk:...
3. Heeft de behandeling of ondersteuning die u heeft gekregen u geholpen?
- a) Niet
 - b) In enige mate
 - c) In sterke mate
 - d) In zeer sterke mate
4. Waarom heeft het wel of niet geholpen? (open vraag)
5. Wat is de reden dat u geen hulp heeft gezocht? *Meerdere antwoorden zijn mogelijk*
- a) ik wist niet dat er hulp beschikbaar was
 - b) Ik kon geen hulp betalen
 - c) ik vond dat ik geen hulp verdiende
 - d) ik schaamde me teveel om hulp te zoeken
 - e) ik had geen hulp nodig
 - f) ik zocht steun bij mijn vrienden/familie/collega's/buren
 - g) ik had geen vertrouwen dat het mij zou helpen
 - h) hulpverleners kennen de situatie van de gijzeling niet
 - i) ik had slechte ervaring met hulp in het verleden
 - j) ik was te bang of voelde me te slecht om hulp te zoeken
 - k) ik wantrouwde de hulpverleners
 - l) anders, namelijk:...

Zorg verlenen

Ervaren Druk door Informele Zorg (Pot, A.M., 1995)

Antwoordschaal: Nee!, nee, min of meer, ja, ja!

Er volgt nu een aantal uitspraken over de zorg die u mogelijk aan de persoon die de gijzeling heeft meegemaakt geeft. De bedoeling is dat u bij elk van deze uitspraken aangeeft, in hoeverre die op u van toepassing is.

Verleent u **op dit moment** zorg of ondersteuning aan de persoon die de gijzeling heeft meegemaakt?
In de vragen noemen we deze persoon 'uw dierbare'

- a) Ja
 - b) Nee > einde onderdeel
1. Door de situatie van mijn dierbare kom ik te weinig aan mijn eigen leven toe
 2. Het combineren van de verantwoordelijkheid voor mijn dierbare en de verantwoordelijkheid voor mijn werk en/of gezin valt niet mee
 3. Door mijn betrokkenheid bij mijn dierbare doe ik anderen tekort
 4. Ik moet altijd maar klaarstaan voor mijn dierbare
 5. Mijn zelfstandigheid komt in de knel
 6. De situatie van mijn dierbare eist voortdurend mijn aandacht
 7. Door mijn betrokkenheid bij mijn dierbare krijg ik conflicten thuis en/of op mijn werk
 8. De situatie van mijn dierbare laat mij nooit los
 9. Ik voel me over het geheel genomen erg onder druk staan door de situatie van mijn dierbare

Sociale veiligheid (afgeleid van de SCORE index)

Antwoordschaal: Helemaal mee oneens, mee oneens, niet mee eens, maar ook niet mee oneens, mee eens, helemaal mee eens

1. Ik durf over de gijzeling te praten binnen mijn eigen gemeenschap
2. Ik durf mijn mening over de gijzeling te uiten binnen mijn eigen gemeenschap
3. Ik durf mijn mening over de gijzeling te uiten bij mijn dierbare die de gijzeling heeft meegemaakt
4. Ik durf mijn mening over de gijzeling te delen met andere naasten van mensen die de gijzeling hebben meegemaakt

Erkenning en waardering

Antwoordschaal: *helemaal mee oneens, mee oneens, niet mee eens en niet mee oneens (neutraal), mee eens, helemaal mee eens*

De volgende stellingen gaan over de erkenning en waardering voor u als naaste van een persoon die de schoolgijzeling heeft meegemaakt in de afgelopen jaren. We vragen u per stelling in hoeverre u het er mee eens bent.

Ik voel mij gewaardeerd als naaste van een persoon die de schoolgijzeling heeft meegemaakt door...

1. Mijn dierbare
2. mijn directe omgeving (familie, goede vrienden, burens, collega's, goede bekenden)
3. De overheid
4. De berichtgeving in de media
5. de samenleving in het algemeen
6. andere naasten

Bereidheid tot verzoening (The Readiness to Reconcile Inventory; Stammel, N., Neuner, F., Böttche, M. en Knaevelsrud, C (2012).

Antwoordschaal: *Helemaal mee oneens, oneens, neutraal, eens, helemaal mee eens*

Verzoening helpt gemeenschappen om sterker te worden door relaties te herstellen, conflicten te stoppen, en ruimte te maken voor gezamenlijke groei en vreedzaam samenleven. In het volgende onderdeel bekijken we hoe bereid mensen zijn tot verzoening. De volgende vragen gaan over hoe u denkt over de Nederlandse of Molukse gemeenschap op dit moment

1. Tot welke gemeenschap behoort u?
 - a. De Nederlandse gemeenschap > ga naar vraag 2
 - b. De Molukse gemeenschap > ga naar vraag 20
 - c. Zowel de Nederlandse als de Molukse gemeenschap > alle vragen
2. Ik vermijd het om naar Molukse winkels te gaan.
3. Ik luister ook naar Molukse muziek.
4. Ik wil niet met Molukse mensen praten.
5. Ik vermijd contact met Molukse mensen.
6. Ik heb alle relaties met Molukse mensen verbroken.
7. Ik kan me voorstellen dat ik Molukse vrienden heb.
8. Ik zou mijn kind toestaan om met een persoon met een Molukse afkomst te trouwen.
9. Het is mijn plicht om vergelding te nemen op de Molukse gemeenschap. (Vergelding is het straffen of het nemen van wraak als reactie op ervaren onrecht, misdaad of overtreding)
10. Eer vereist dat de Nederlanders vergelding nemen op de Molukse gemeenschap. (Vergelding is het straffen of het nemen van wraak als reactie op ervaren onrecht, misdaad of overtreding)
11. Ik zou graag vergelding nemen op de Molukse gemeenschap. (Vergelding is het straffen of het nemen van wraak als reactie op ervaren onrecht, misdaad of overtreding)
12. Het is mijn recht om vergelding te nemen op de Molukse gemeenschap. (Vergelding is het straffen of het nemen van wraak als reactie op ervaren onrecht, misdaad of overtreding)
13. Ik praat vaak slecht over mensen met een Molukse afkomst.
14. Ik accepteer geweld als een vorm van verzet tegen het de Molukse gemeenschap.
15. Veel mensen met een Molukse afkomst hebben de Nederlandse gemeenschap geholpen.
16. De meeste mensen met een Molukse afkomst zijn goede mensen.
17. Ik kan me voorstellen dat ik ooit met mensen met een Molukse afkomst overweg kan.
18. Mensen met een Nederlandse en Molukse afkomst zouden naar elkaar toe moeten komen.
19. De Nederlandse gemeenschap heeft ook vreselijke dingen gedaan tegenover het de Molukse gemeenschap > einde onderdeel voor respondenten met antwoord 1A.

20. Ik vermijd het om naar Nederlandse winkels te gaan.
21. Ik luister ook naar Nederlandse muziek.
22. Ik wil niet met Nederlandse mensen praten.
23. Ik vermijd contact met Nederlandse mensen.
24. Ik heb alle relaties met Nederlandse mensen verbroken.
25. Ik kan me voorstellen dat ik Nederlandse vrienden heb.
26. Ik zou mijn kind toestaan om met een Nederlander te trouwen.
27. Het is mijn plicht om vergelding te nemen op de Nederlandse gemeenschap. (Vergelding is het straffen of het nemen van wraak als reactie op ervaren onrecht, misdaad of overtreding)
28. Eer vereist dat de mensen met een Molukse afkomst vergelding nemen op de Nederlandse gemeenschap. (Vergelding is het straffen of het nemen van wraak als reactie op ervaren onrecht, misdaad of overtreding)
29. Ik zou graag vergelding nemen op de Nederlandse gemeenschap. (Vergelding is het straffen of het nemen van wraak als reactie op ervaren onrecht, misdaad of overtreding)
30. Het is mijn recht om vergelding te nemen op de Nederlandse gemeenschap. (Vergelding is het straffen of het nemen van wraak als reactie op ervaren onrecht, misdaad of overtreding)
31. Ik praat vaak slecht over Nederlandse mensen.
32. Ik accepteer geweld als een vorm van verzet tegen de Nederlandse gemeenschap.
33. Veel Nederlanders hebben de Molukse gemeenschap geholpen.
34. De meeste Nederlanders zijn goede mensen.
35. Ik kan me voorstellen dat ik ooit met de Nederlandse mensen overweg kan.
36. Mensen met een Nederlandse en Molukse afkomst zouden naar elkaar toe moeten komen.
37. De Molukse gemeenschap heeft ook vreselijke dingen gedaan tegenover de Nederlandse gemeenschap.

Oplossingsrichtingen (open vragen)

1. Heeft u tips over zorg en steun voor naasten van personen die de gijzeling hebben meegemaakt?
2. Heeft u tips over erkenning voor naasten van personen die de gijzeling hebben meegemaakt?
3. Wat zou u een ander gunnen om de gijzeling beter te kunnen verwerken of er beter mee om te gaan?
4. Wat denkt u zelf nog nodig te hebben om de gijzeling beter te kunnen verwerken of er beter mee om te gaan?
5. Wat is er volgens u nodig voor de gemeenschap Bovensmilde om de gijzeling en nasleep beter te verwerken?
6. Hoe ziet u uw eigen rol in wat er nodig is voor de gemeenschap van Bovensmilde?

Afsluiting

Zaken niet aanbod gekomen

1. Tot slot willen wij u vragen of er iets niet aan bod is gekomen in de vragenlijst dat u nog kwijt wilt? (open vraag)

Toestemming delen data

We willen u een vraag stellen over het delen van uw antwoorden op de vragenlijst met het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) en het nationale expertisecentrum en repository voor onderzoeksdata (DANS). In de informatiebrief staat hier meer over geschreven onder 'Gebruik anonieme gegevens voor toekomst'.

Ik geef toestemming om mijn anonieme vragenlijst gegevens te delen met WODC en DANS voor ander toekomstig onderzoek te gebruiken in lijn met de doelen en vragen uit dit onderzoek.

- a. Ja
- b. Nee

Einde onderzoek

Wij willen u heel hartelijk bedanken voor het invullen van de vragenlijst.

Heeft u vragen over het onderzoek of wilt u iets bespreken? U kunt hiervoor terecht bij het Contactpunt.

Het Contactpunt is bereikbaar tijdens kantooruren (van 09.00 tot 17.00 uur) van maandag tot en met vrijdag op het telefoonnummer 088 33 05 399.

Uitleg blauw gearceerde teksten.

De blauw gearceerde teksten betreffen gevalideerde / bestaande vragenlijsten waarvan de bewoordingen in het blauw niet kunnen aanpassen.

4.3 Oplossingsrichtingen vragenlijst oud-leerlingen en oud-leraren

In diverse open vragen werd aan de deelnemers gevraagd naar tips over zorg, steun en erkenning voor oud-leerlingen en oud-leerkrachten en naar wat de gemeenschap Bovensmilde nodig heeft om de gijzeling en de nasleep (verder) te verwerken. Hieronder staan we stil bij de uitkomsten.

Tips over zorg en steun

Gespecialiseerde hulpverlening

Om de schoolgijzeling te verwerken – zover dat mogelijk is - is volgens de deelnemers gespecialiseerde hulpverlening met maatwerk nodig. Focusgebieden waren: (omgaan met) trauma-gerelateerde klachten, gevoelens van onveiligheid, een verminderde eigenwaarde, relationele en intimiteitsproblemen, en ondersteuning op werk in omgang met leidinggevenden. Gespecialiseerde zorg en maatwerk is volgens de deelnemers nodig omdat de reguliere GGZ tekortschiet voor hun problematiek. Een enkeling vraagt zich af of hij of zij in aanmerking komt voor een hulphond.

“Of iemand mij ooit mijn gevoel van veiligheid en gevoel van waarde terug kan geven... ik betwijfel het. Al sta ik er wel voor open om dit te proberen in de vorm van behandeling en gesprekken”

Hulp voor ouders

De schoolgijzeling had ook een psychosociale weerslag op de ouders, aldus de deelnemers. Deze problemen spelen volgens de oud-leerlingen soms nog steeds. Wanneer ouders klachten hebben, belastte dit de oud-leerlingen. De wens om hulp voor ouders betekent overigens niet dat de ouders zelf klachten erkennen of openstaan voor ondersteuning.

“Mijn moeder ... is wezenlijk veranderd door de gijzeling. Ze kreeg angsten, stopte met autorijden, boodschappen doen, kreeg plein- en smetvrees. Ze verbood ons veel m.b.t. uitgaan vanwege haar angst voor andere mensen.”

“Deze gebeurtenis had een enorme impact op mijn ouders. Een van mijn ouders is door de gijzeling veranderd en heeft (angst)klachten ontwikkeld. Dit gaf en geeft [mij] nog steeds een grote belasting..”

Te laat voor hulp

Naast de eerder genoemde deelnemers die pleiten voor hulp, gaven andere deelnemers aan dat het hulp nu te laat kwam. Ze hadden geaccepteerd dat hun klachten niet meer verdwijnen, of hadden inmiddels zelf hulp gezocht.

“Mijn veiligheidsgevoel gaat toch niet beter worden en mijn angsten ook niet dus ik hoef er geen hulp meer voor!”

“Persoonlijk heb ik geen hulp of steun meer nodig. Ik heb mijn eigen route afgelegd en mijn trauma geheeld. Dat heeft me vele jaren van mijn leven gekost en daar had ik meer steun bij kunnen gebruiken.”

Tips over erkenning

Publiek gezien en gehoord worden

Erkenning betekende volgens de deelnemers, publiekelijk gezien, gehoord en serieus genomen worden. Het vraagt om betrokkenheid en begrip vanuit zowel de overheid, gemeente, als de samenleving. Deelnemers spreken daarbij ook de hoop uit om volwaardig mee te doen met de maatschappij.

“Dat er over gepraat wordt en dat we serieus genomen worden.”

“Dat wij gehoord worden.”

“Dat er naar je geluisterd wordt.”

“Mee kunnen doen met de maatschappij zonder de achterstand/uitsluiting veroorzaakt door de gijzeling.”

Ervaringen delen

Erkenning betekende ook het delen van ervaringen. Deelnemers willen graag overbrengen wat de impact van de schoolgijzeling op hun leven als kind en volwassene – in gezin, school, studie, werk, sociale relaties en mentale gezondheid. De gijzeling verkleinde volgens hen hun toekomstperspectief en de liet een blijvend gevoel van onveiligheid na of leidde tot posttraumatische stressstoornis (PTSS). De deelnemers wezen ook op het schadelijke effect van de zwijgcultuur na de gijzeling en het gemis aan sociale steun uit hun omgeving.

“PTSS als gevolg van de gijzeling moet erkend worden. Het heeft mijn leven zwaarder gemaakt. ... Ik wil graag rust en veiligheid voelen en dat lijkt bijna onmogelijk!”

"Ik heb niet verder kunnen leren i.v.m. concentratie[problemen]. Wie weet had ik veel meer uit mijn leven kunnen halen met een goede opleiding."

"Ik had zeker een hoger opleidingsniveau bereikt zonder de gijzeling"

"Alleen al het feit dat ik nooit een lange relatie hebben kunnen onderhouden en nooit aangedurfd heb om kinderen te krijgen, zegt genoeg!"

Schoolgijzeling bestempelen als een daad van terreur

Een deel van de deelnemers vind de term terroristische aanslag gepaster voor de omschrijving van de schoolgijzeling.

"Erkenning voor ons als slachtoffers van een terroristische aanslag vind ik het belangrijkste. De aanduiding "schoolgijzeling" heeft zijn kracht verloren na 47 jaar. De term "terroristische aanslag" is eigentijdser."

"[De schoolgijzeling] duiding als een terroristische daad."

"Dat het genoemd mag worden als terroristische daad zou al veel kunnen doen [in het ervaren van erkenning]."

Verantwoordelijkheid en excuses overheid

De deelnemers benadrukten de verantwoordelijkheid van de toenmalige regering voor het onderschatten van het risico op een gijzeling en het uitblijven van formele hulpverlening voor de verwerking ervan. Veel oud-leerlingen ervoeren de financiële tegemoetkoming van de overheid van 1000 gulden in de nasleep van de gijzeling als een afkoopsom en een bagatellisering van hun leed. Ook de brief van hulpverlenende instanties, waarin werd gesuggereerd de schoolgijzeling als een vakantie te beschouwen, en uitspraken uit de omgeving zoals 'ach, het viel toch wel mee', versterkten hun gevoel van miskennen. De deelnemers riepen de regering en de premier op tot het maken van publieke excuses en een voortrekkersrol te nemen in het erkennen van hun leed.

"Ik voel mij na al die jaren nog steeds slachtoffer van het koloniale beleid van de Nederlandse regering. Heb het gevoel dat ik daar de tol voor betaal!"

"Het is schandalig dat de schoolgijzeling destijds is afgekocht met 1000 gulden en zwijgen. SCHANDALIG!"

"De overheid moet publiekelijk ons eens erkenning geven. Nu hoor ik te vaak, "op vakantie", "ach het viel toch wel mee". Men weet helemaal niet dat wij allemaal ... moesten [doorstaan] ... men onderschat zo veel."

“Een officieel excuus van de premier wegens het onderschatten van het risico op een terroristische aanslag in Bovensmilde. Een excuus voor het ontbreken van hulp na de gijzeling.”

“Een verklaring waaruit blijkt dat de overheid laat zien dat ze het anders hadden moeten doen.”

“Dat de geschiedenis nooit maar dan ook nooit vergeten mag worden. Daarmee bedoel ik de hele geschiedenis, ook van de Molukse bevolking. We hebben een geschiedenis die we niet los kunnen en mogen zien.”

“Dat het helpt als een opgelopen trauma of angststoornis erkend wordt in iemands directe leefomgeving.”

Daarbij onderstreepten de deelnemers dat nieuwe initiatieven niet door de getroffen zelf geïnitieerd zouden moeten worden. Ze wilden dat er nu iemand voor hen is, in plaats van dat alle energie uit de getroffen zelf moet komen. Zij zien het als een verantwoordelijkheid van de gemeente en de samenleving om een (pro)actieve rol te spelen, waarbij het van belang is dat er nu tijdig stappen worden gezet.

“Alles wat er tot nu toe is gedaan waren initiatieven van slachtoffers. Bijeenkomsten, monument, etc., allemaal door lotgenoten opgezet. Geen initiatieven vanuit de gemeenschap of de gemeente. Het wordt nog steeds verzwegen en weggestopt.”

“Het is nu tijd dat de regering, gemeente en/of provincie iets ondernemen.”

“Nu handelen op het gebied van steun en erkenning. Het is geen 10 voor 12, maar 10 over 12.”

Financiële compensatie.

Veel deelnemers spraken de wens uit voor financiële compensatie voor de langdurige impact van de schoolgijzeling op hun leven. Ze roepen op tot financiële ondersteuning voor schadevergoeding voor het psychisch leed en gemaakte zorgkosten, verlies van levens- en carrièrekansen, arbeidsongeschiktheid, pensioenopbouw en om te kunnen werken aan eigen herstel. Deelnemers benadrukten dat financiële compensatie niet slechts een materiële kwestie is, maar een vorm van erkenning voor het leed en de structurele gevolgen die zij nog altijd ondervinden.

“Schadevergoeding voor 47 jaar psychisch leed en gemaakte (jarenlange) zorgkosten.”

“Compensatie voor gemiste levens- en carrièrekansen, zoals afgebroken opleidingen, gestrande huwelijken, faillissementen, ontslagen en arbeidsongeschiktheid.”

“Financiële hulp omdat veel heel jong in de bijstand kwamen en dus geen pensioen hebben kunnen opbouwen”

“Om ruimte te scheppen om te kunnen werken aan eigen herstel.”

“Een passende financiële tegemoetkoming voor de geleden financiële schade de afgelopen 47 jaar.”

“Een flinke financiële compensatie van de psychische en indirecte financiële schade.”

“Financiële compensatie voor 47 jaar aan gemiste levenskansen, geleden financiële schade en geleden psychische schade, en om financiële lucht te creëren om niet te hoeven werken maar kunnen werken aan herstel: afgebroken opleidingen, relatieproblemen, gestrande huwelijken, faillissementen, ontslagen, arbeidsongeschiktheid, onvoldoende pensioenopbouw, eigen risico, etc.

“Een eerlijke uitkering die recht doet aan mijn anders gelopen leven zonder de gijzeling. [En de] vernedering van bij de voedselbank lopen en andere financiële consequenties.”

“Arbeidsongeschiktheid hulp.”

“Hulp, zowel psychisch als financieel als er mensen arbeidsongeschikt zijn geworden hierdoor.”

“Naast een uniforme regeling voor alle slachtoffers, ondersteuning in de vorm van maatwerk. zowel op het gebied van (geestelijke) gezondheid als financieel.”

“Heel veel [voormalige gegijzelden] hebben psychische hulp nodig en/of financiële hulp. Financiële hulp omdat veel heel jong in de bijstand kwamen en dus ook geen pensioen hebben over nog maar een paar jaar. Dus hulp in hele brede zin.

“Schadevergoeding.”

“Ik heb zelf het initiatief genomen om mijn psychische schade te verwerken. Het heeft mij 45 jaar tijd gekost eer daaraan toegekomen ben. Ik ben tot de conclusie gekomen dat ik in mijn leven veel last heb gehad van de gijzeling waardoor ik persoonlijkheidsproblematiek en verslaving heb ontwikkeld. Ook heb ik veel foute beslissingen genomen die ik, als ik de gijzeling niet had meegemaakt, anders had genomen. Een financiële compensatie voor de schade die in de tonnen loopt is welkom.”

“Een (aanvullend) pensioen.”

Herdenken

Het herdenken en herinneren van de schoolgijzeling was belangrijk voor de deelnemers. Over het huidige herinneringsteken waren deelnemers doorgaans positief. Het heeft voor veel erkenning gezorgd. Tegelijkertijd heerste er boosheid richting de gemeente over het gebrek aan onderhoud en beschadigingen aan het monument. Dit werd ervaren als een gebrek aan respect richting de ex-gegijzelden. Ook zien de deelnemers een rol voor de school bij het herdenken van de gijzeling met een gedenksteen en lessen op school.

“Erkenning dat het gebeurd en een fatsoenlijk monument.”

“Dat het bij de geschiedenis hoort van onze school en dat de school hier iets mee doet. Al is het maar een steen waarop de gebeurtenis staat vermeld.”

“Een herinneringsteken die goed is en de monumentenstatus krijgt en onderhouden wordt door de gemeente.”

“Hulp met het herinneringsteken en meer respect van de gemeente. Nu staat er steeds veel onkruid om. Dit voelt erg pijnlijk en respectloos. Dat we geholpen worden met een goed herinneringsteken.”

“Meer respect en vooral erkenning van de gemeente m.b.t. herinneringensteken.”

“Het herinneringsteken heeft voor veel erkenning gezorgd. Met name door er gezamenlijk aan te werken. Het is jammer dat het nu stuk is.”

“.. erover leren op school...”

“Beter onderhoud van het monument van de school[gijzeling].”

“Online informatie kunnen vinden, erover leren op school, tot een fysieke herdenkingsplek.”

De gemeenschap

In een open vraag is aan de deelnemers gevraagd "Wat is er volgens u nodig voor de gemeenschap Bovensmilde om de gijzeling en de nasleep te verwerken?" De deelnemers noemen het belang van wederzijds begrip, geen gedwongen toenadering en ongewenste aandacht voor de Molukse gemeenschap.

Wederzijds begrip

Een deel van de deelnemers riep op tot meer begrip en vergeving tussen de gemeenschappen in Bovensmilde. Zij keurden de schoolgijzeling niet goed, maar waren ook van inziens dat woede en machteloosheid bij de daders bijdroegen tot deze daad. Deze deelnemers benadrukten dat aanvankelijk ook Molukse klasgenoten gegijzeld werden, dat de gijzeling hen ook overkwam en dat ze gedwongen werden hun Drentse klasgenoten te verlaten. De deelnemers wilden de Molukse gemeenschap niet over één kam scheren met de daders en wezen erop dat Molukse inwoners uit de gemeenschap zich hadden ingezet voor een vreedzame oplossing. Bovendien werd er tijdens de gijzeling door de gijzelnemers op leden van de Molukse gemeenschap geschoten.

Begrip ontstaat door toenadering, het delen van verhalen en het uitwisselen van ervaringen. De deelnemers onderstreepten herhaaldelijk het belang van blijvende aandacht voor de schoolgijzeling en de bredere context waarin deze plaatsvond, waaronder de geschiedenis van de Molukkers in Nederland en het Nederlandse koloniale verleden in Indonesië. Naast het delen van verhalen over het verleden spraken zij de wens uit om de blik te richten op een gezamenlijke toekomst, waarin verbinding kan worden gezocht in gezamenlijke sociale activiteiten, zoals feestavonden. Brink Baru werd aangedragen als een organisatie die zich hier bij uitstek voor inspent in Bovensmilde.

"Begrip."

"Begrip en vergeven."

"Tijd en vergeving."

"Samen leuke dingen doen, positieve herinneringen maken, maar het verleden er wel mag zijn."

"Toenadering op de ingeslagen weg."

"Er zijn nog zoveel verhalen van ouders, leerkrachten en leerlingen onbekend. Hoe het was voor de leerlingen van Molukse komaf om uit de school te worden gezet? Hoe het was om in de Molukse wijk te wonen ten tijde van de gijzeling en in de periode erna? De verhalen zijn niet samengebracht. Toegang hebben tot die verhalen zou wellicht tot steun kunnen zijn en voor begrip kunnen zorgen."

“De wens om deze geschiedenis nooit meer te vergeten, door bijvoorbeeld het aanbieden van toegankelijke online informatie over de schoolgijzeling en de bredere historische context waarin deze plaatsvond. Maar ook door het geven van onderwijs over de gijzeling, inclusief de geschiedenis van de Molukse gemeenschap in Nederland.”

“Ik ben ervan overtuigd dat erkenning en duiding van de geschiedenis van de Molukkers in Nederland hier onlosmakelijk bij hoort, evenals erkenning en duiding van de Nederlandse koloniale geschiedenis in Indonesië.”

“Ik zal nooit goedpraten wat de Molukkers hebben gedaan, maar als je je een beetje in de geschiedenis verdiept, dan verbaast het mij niet dat dit gebeurt is. Het enige waar ik naar hun boos over ben is dat ze burgers en met name kinderen als doel hebben gekozen.”

“Verdiep je in de geschiedenis van de Molukse gemeenschap. Hun is ook veel beloofd, een gijzeling is NOOIT de oplossing, maar soms doe je uit machteloosheid verkeerde dingen waar je later spijt van krijgt.”

“Een eerlijk en open gesprek met elkaar en proberen elkaar te vinden in overeenkomsten bij elkaar. Kijken hoe we de haat die er in het dorp nog is en angst kunnen wegnemen. Respect voor elkaars pijn en verdriet krijgen en het ook goed vinden dat je niet overal het zelfde over denkt. Zie elkaar als mensen en weet dat iedereen een fout mag maken ook al is die zo ernstig als wat het dorp is overkomen. We zijn 47 jaar verder ...we gaan gewoon weer om met [elkaar] gelukkig.”

“Persoonlijk vind ik dat er ook aandacht moet zijn voor de Molukkers die toen kind waren bij ons in de school. De Molukkers worden als daders gezien maar het was niet de gehele gemeenschap die ons gijzelden. De Molukse kinderen van onze school wilden helemaal niet ons verlaten tijdens de gijzeling maar ze werden gedwongen. We mogen ook niet vergeten dat we het eerste eten wat naar de school werd gebracht door Molukse ouders is gemaakt en gebracht. Er waren ouders die de school wilden bestormen om ons eruit te halen. Dat waren niet de Nederlandse ouders maar Molukse ouders. De gijzelnemers hebben op hun eigen volk geschoten toen. Het grootste gedeelte van de Molukkers vonden het niet kunnen dat er kinderen werden gegijzeld door de jongeren uit hun gelederen. Daar mag ook aandacht voor zijn. Onze Molukse klasgenoten schoolgenoten werden ook gegijzeld voor een bepaalde periode. Dit is hun ook overkomen.”

“Als ik burgemeester zou zijn van Bovensmilde dan had dit dorp jaarlijks wat meer feestavonden en soortgelijke activiteiten om elkaar (Molukse gemeenschap en de Belandas) te ontmoeten.”

“Een publiek-private en professionele samenwerkingsorganisatie die vorm, inhoud en betekenis geeft aan dit typische stuk Nederlands - Molukse geschiedenis dat zo diep verworteld is met Bovensmilde. De BrinkBaru is hier in mijn ogen een geschikte plek voor.”

Bij het zoeken van toenadering en verbinding is het belangrijk dat er aandacht is voor ieders ervaringen, pijn en verdriet, zonder dit te veroordelen of te wijzen naar schuldigen, en dat deelnemers het niet met elkaar eens hoeven te zijn en meningen mogen verschillen.

“Elke keer weer terug naar 'de aandacht ervoor is goed, wanneer je het samen doet'. Dus zonder de schuldvraag te willen beantwoorden. Een schuldige te zoeken voor dat wat je is aangedaan. Elke keer terug naar de gezamenlijke geschiedenis waar ieder zijn onderdeel (soms aandeel) in heeft gehad, die erkennen en dan samen bedenken wat de volgende stap moet zijn.”

“Verbinding zoeken en luisteren naar elkaars pijn, verdriet en leven. Dat iedereen mag voelen wat hij of zij voelt, zonder daar een oordeel aan te hangen.”

“Een eerlijk en open gesprek met elkaar en proberen elkaar te vinden in overeenkomsten bij elkaar. Kijken hoe we de haat die er in het dorp nog is en angst kunnen wegnemen.

“We zijn allemaal mensen en respecteer elkaar zoals je bent.”

“Een ieder heeft zijn eigen beleving tijdens de gijzeling, wat ik in de media gelezen heb ... heb ik zelf zo helemaal niet ervaren.”

“Verbinding zoeken en luisteren naar elkaars pijn, verdriet en leven. Dat iedereen mag voelen wat hij of zij voelt, zonder daar een oordeel aan te hangen.”

“Respect voor elkaars pijn en verdriet krijgen en het ook goed vinden dat je niet overal het zelfde over denkt.”

Geen gedwongen toenadering

Een groep deelnemers ervoer de aandacht voor de Molukse gemeenschap als afbreuk doende aan de aandacht voor de eigen groep [voormalig gegijzelde leerlingen]. Zij stonden niet open voor toenadering. Zij pleiten ervoor dat toenadering of verzoening niet kan worden afgedwongen en dat ervaringen van deelnemers op dit punt mogen verschillen.

“Erkenning, aandacht en begrip in welke vorm dan ook is welkom, zolang het maar geen verplicht verzoeningskarakter heeft.”

“Er is veel aandacht en hulp voor de Molukse gemeenschap geweest, zorg dat er nu aandacht en hulp is voor ons [gegijzelde oud-leerlingen].

“Willem-Alexander kwam kijken bij de 'East Side Story', het verhaal van de Molukkers³. Waar is zijn aandacht voor onze groep [gegijzelde oud-leerlingen]?”

“[We willen] NIET met samenwerken/verzoenen met Molukkers...”

“Er is veel aandacht en hulp voor de Molukse gemeenschap geweest. Zorg dat er nu aandacht en hulp is voor ons. NIET met samenwerken/verzoening met Molukkers, maar hulp om het trauma te verwerken! [Schenk] aandacht aan ons als personen, wij waren pionnen in de Molukse strijd, maak ons [gegijzelde oud-leerlingen] weer mensen die er toe doen!

“Gezien en gehoord worden, open kunnen en mogen praten over dit trauma zonder steeds maar weer te horen 'ja maar Nederland heeft de Molukkers ook schandalig behandeld'. Is dat een reden om anderen zo te behandelen dat ze een levenslang trauma oplopen? Is geweld ooit goed te praten?”

Ongewenste aandacht Molukse gemeenschap

Een deel van de deelnemers ervoer de steun aan de Molukse gemeenschap – zoals een eigen wijk en vermeende huurvoordelen – als onrechtvaardig. Verwijzingen naar de uitgeroepen Molukse staat (RMS) stuitte bij deze deelnemers op weerstand en werden als provocerend ervaren. Ze roepen op om alle vermeende voordelen voor de Molukse gemeenschap terug te draaien en verwijzingen naar RMS en verheerlijking van de gijzelnemers bij diverse Molukse acties als martelaren te verbieden.

“De Molukse wijk moet worden opgeheven en Molukkers verspreid laten wonen.”

“De Molukse wijk moet een "normale" wijk worden.”

“Verwijder de provocerende RMS vlag van de gymzaal.”

“Schrap de regeling dat de Molukkers in de wijk geen huur hoeven te betalen.”

“Het verheerlijken van de martelaars van de gijzelingen moet verboden worden.”

³ De 'East Side Story' was een voorstelling over de Moluks-Nederlandse geschiedenis.

4.4 Oplossingsrichtingen vragenlijst naasten

In diverse open vragen is aan deelnemers gevraagd naar tips over zorg, steun en erkenning voor oud-leerlingen en oud-leerkrachten. Ook is gevraagd naar wat de gemeenschap Bovensmilde nodig heeft om de gijzeling en de nasleep (verder) te verwerken. Hieronder wordt stilgestaan bij de uitkomsten.

Tips over zorg en steun

Deelnemers is gevraagd naar tips voor het welzijn van voormalig gegijzelden, maar ook op dat van naasten die kampen met ernstige mentale klachten. Als tips zijn genoemd: erover praten, een luisterend oor, lotgenotencontacten, kosteloos psychologische ondersteuning, traumatherapie, gespecialiseerde zorg, zorg voor ontspanning, zonder financiële beperkingen of termijnen vanuit zorgverzekeraars, hulp bij verwerking problemen.

“De juiste begeleiding en hulpverlening voor elk individu, afgestemd op de persoon die de hulp nodig heeft. Zonder beperkingen in budget/vergoeding vanuit zorgverzekering of vastgestelde termijnen.”

“Er over praten met lotgenoten maar ook dat de naaste familie iets verschrikkelijks heeft mee gemaakt. De paden van ons leven zijn niet recht en iedereen heeft op zijn of haar manier beleefd. Herkenning en erkenning zijn belangrijk.”

“Ik woon vanaf 1976 in Bovensmilde en zie en voel de pijn die ook anderen ervaren. Psychische klachten en levenspaden die niet te beschrijven zijn. Maar ook vrienden die je helpen of jezelf kunt helpen zijn een optie.”

“Verder is het fijn om in gesprek te kunnen gaan over de situatie.”

“Het zou misschien een goed idee zijn om alle naasten en betrokkenen, voor zover zij daar behoefte aan hebben, met elkaar in contact te brengen en onder begeleiding van deskundige hulp ervaringen en gevoelens te laten uitwisselen. Met name de oudere generatie heeft mijns inziens altijd zijn mond gehouden.”

“Psychologische ondersteuning, trauma therapie, afkicken van verslavingen in kliniek.”

“Zorg voor ontspanning.”

“Voor nu: de mogelijkheid om in gesprek te gaan, met naasten of met lotgenoten.”

“De mogelijkheid om er over te kunnen praten. Ik hoor dat meerdere [voormalige] kinderen hier tijden lang niet over hebben kunnen praten, het advies was toen (voor zover mij bekend) om gewoon door te gaan met het normale, dagelijkse leven.”

“Een luisterend oor van een of meerdere specialisten of lotgenoten om hun hart eens te kunnen luchten.”

“Hulp moet vergoed worden.”

“Therapie, zodat de gegijzelde er niet meer aan herinnerd wordt. In vrijheid kunnen leven.”

“Hulp voor mijn man zodat hun in vrijheid kan leven en hij niet meer gestrest en snel gefrustreerd is.”

“Een alternatief voor mijn PTSS en depressieve klachten zodat het leven wat aangenameer wordt.”

De conclusie van een deel van de deelnemende naasten is ook dat steun en zorg (te) laat komt.

“Dat er nu eindelijk een keer goed word naar gekeken. Veel te laat.”

“Dat er eerder hulp ingeschakeld had kunnen worden.”

“Het was mooi geweest als ze eerder en meer zorg hadden gekregen. Niet alleen direct na de gijzeling maar ook in alle jaren erna.”

“Veel hebben zich niet begrepen gevoeld. De link tussen klachten en de gijzeling is soms moeilijk te maken, het is onderdeel geworden van hun leven. Hoe langer de zorg uitblijft, hoe moeilijker het is om de zaken weer een beetje op een rijtje te krijgen.”

Tevens werd genoemd dat de kosten die getroffen hebben geleden ten gevolge van de gijzeling, gecompenseerd en vergoed zouden moeten worden.

“Kosten die mensen maken of hebben gemaakt voor verwerking van dit trauma zouden vanuit de overheid wel vergoed mogen worden.”

“[Excuses] mogelijk vergezeld van een tastbare erkenning vanuit de regering. Zoals deze hele actie is afgehandeld verdient absoluut geen schoonheidsprijs.”

“Een goed pensioen want velen hebben niet kunnen werken of hebben korte periodes werk gehad. Ze hebben niet een fatsoenlijk pensioen kunnen opbouwen en dit zou de regering moeten compenseren voor hen die het aan gaat.”

Ook wordt het belangrijk gevonden dat werkgevers bekend worden met de gevolgen van PTSS, en hoe daarmee om te gaan.

“Ook is er bij werkgevers weinig tot niets bekend over werknemers met (chronische) PTSS en hoe daar mee om te gaan.”

Tot slot is het ontzorgen en rust scheppen een belangrijke roep vanuit de deelnemers.

“Neem de mensen die het moeilijk hebben met hun leven een aantal zorgen uit handen. Soms is het leven al erg moeilijk. Maar met een gijzeling achter de knopen wordt het nog lastiger. Een luisterend oor en een open geest is voor de meeste mensen erg belangrijk.”

“Rust! De druk om te moeten presteren in deze maatschappij is erg hoog. De malle molen blijft maar draaien. Soms zo hard dat je de boot mist...”

Tips over erkenning

Er zijn ook tips gegeven die zich specifiek richten op betrokkenen en naasten. Het gaat dan om: excuses voor de handelwijze van de toenmalige regering en om erkenning van het leed voor ex-gegijzelden en voor hun dierbaren.

“Persoonlijk zou ik (schriftelijke) excuses willen voor de handelwijze van de toenmalige regering ten aanzien van betrokkenen en naasten.”

“Ruimte voor ex-gegijzelden om hun verhaal te kunnen doen en begrip te ervaren van de omgeving.”

“[Ruimte voor ex-gegijzelden om] Hun verhaal kunnen doen, begrip, erkenning.”
“Erkenning van eventueel leed.”

“Het feit, dat wij als ouders van een toentertijd zeven jarige, 48 jaar hebben moeten toezien hoe een intelligente man, (universitaire studie), toch door zijn verslavingen niets van zijn leven heeft kunnen maken, door bewezen PTSS.”

“Ik heb nog heel erg veel moeite dat mijn dochters er nog zo veel last van hebben. Wanneer het hun goed gaat dan zijn wij als ouders een stuk gelukkiger.”

Ook wordt erkenning vanuit de in gebreken gebleven overheid, gemeente, welzijnswerk en schoolleiding gevraagd en worden excuses van de gijzelnemers verlangd.

“Erkenning dat overheid (gemeente, welzijnswerk) en met name de schoolleiding in gebreke is geweest.”

“Mensen die nu nog problemen ervaren die naar hun mening met de gijzeling te maken hebben zouden hulp moeten zoeken. Overigens heeft de overheid destijds verzuimd dit aan te bieden. De gangbare zin na de gijzeling was: 'Niet over praten dan gaat het wel over'. Ook psychiaters en psychologen lieten dat weten. Vooral niet met de media spreken, was een dogma.”

“Excuses van daders.”

Verder wordt benoemd dat een betere informatievoorziening over de gijzeling welkom is.

“Ik zou als naaste echter graag wel meer informatie over de gijzeling willen ontvangen. De informatie op internet is vrij beperkt.”

“Een bijeenkomst voor de kinderen zou misschien helpend zijn. Ook zou het mooi zijn als er inzage zou zijn in bepaalde dossiers van de overheid m.b.t. de gijzeling. Sommige dossiers zijn nu niet te openen. Eventuele mensen die van buitenaf betrokken zijn geweest bij de gijzeling zouden uitleg kunnen geven of hun verhaal kunnen vertellen aan de kinderen.”

Daarnaast is herstel van het monument, en mogelijk een nieuw monument, op zijn plaats, aldus diverse deelnemers:

“Een mooi duurzaam monument.”

“Ook hoop ik dat het herinneringsteken opgeknapt wordt om erkenning te laten voelen en hoop dat dit mee werkt in het herstel.”

“Een monument o.i.d. kan misschien erg confronterend zijn voor bepaalde mensen, maar voor anderen wel helpend.”

“In gesprek gaan en erkenning door respect te tonen voor het herinneringsteken. Hopelijk krijgt Bovensmilde geld om de herinneringsteken op te knappen.”

Tot slot is benoemd dat erkenning vormgeven zou moeten worden in gesprek met de inwoners van Bovensmilde:

“[De wijze van erkennen] zal door de dorpsbewoners zelf moeten worden aangegeven.”

Tips voor de gemeenschappen

Ga in gesprek en luister naar elkaar zonder (voor)oordelen:

“De discussie gaat steeds over groepen: de Nederlanders, de Molukkers, de Bovensmilders. Deze groepen zijn niet heterogeen. De verdeling in groepen leidt tot karikaturen en polarisatie. De oplossing zou gevonden moeten worden in de mens, het individu.”

“Steun [overheid/gemeente] bij initiatieven, die gericht zijn op verbinding tussen Molukse en Bovensmildeger bewoners in het dorp.”

“Ervaringen delen met elkaar en in gesprek gaan met elkaar en alle betrokkenen: slachtoffers, familie, dorpsgenoten, zowel Bovensmildegers als Molukse bevolking.”

“Presentatie van- en gesprek over het boek Belanda van Laura Gerards.”
“Een liefdevolle omgeving waar zonder oordeel wordt geluisterd.”

“Ik zou willen dat iedereen weet dat emoties oké zijn, JIJ bent oké, alle emoties mogen er zijn. Als die emoties geuit zijn kan de balans opgemaakt worden wat iemand op dat moment nodig is. Dit is een proces en dus niet klaar na 1 gesprek of 1 jaar of zelfs na 40 jaar. Op het moment dat de emotionele puinhoop is opgeruimd(tijdelijk) ontstaat er ruimte om je talenten te ontplooiën. Iedere keer als de persoon vast loopt zou er iemand/iets moeten zijn om het proces weer in gang te zetten...”

Tips van naasten die zich identificeerden met beide gemeenschappen

Tips over steun en zorg

Voor ex-geگیzelden: Professionele [psychotrauma] hulpverlening, waarbij maatwerk wordt geleverd en initiatieven waardoor ex-geگیzelden open komen te staan voor het aanvaarden van hulp. Dat kan met individuele en groeps gesprekken. Maar ook helpen bij het accepteren van hetgeen hen is overkomen. In bijzonder wordt gewezen op de waarde van creatieve uitlaatvormen. Door ex-geگیzelden te steunen en te werken aan hun herstel help je ook hun partners en andere naasten.

“Wellicht ook therapie aanbieden, als ze [ex-geگیzelden] dat nodig hebben. Maar dan wel vanuit maatwerk, want er dient wel een klik te zijn met de therapeut of de vorm van hulpverlening. Dus niet alleen een groepje bij GGZ aanbieden of iets dergelijks. Misschien heeft de een iets aan creatieve therapie en een ander heeft wel baat bij gesprekken. Dus keuze mogelijk.

“Ik zou mijn man gunnen dat hij over zijn schaduw kan stappen en hulp kan aanvaarden. Ik heb alles gedaan wat in mijn vermogen lag hem te steunen hem serieus te nemen. ... Ik zou willen dat hij zijn leven gaat oppakken, dat hij de daarbij behorende verantwoordelijkheden aankan. Zijn trauma gaat ver ... Angst, achterdocht, onzekerheid ...”

*“Individuele- en gezamenlijke gesprekken met verstandige mensen.”
“Praat erover of schilder, schrijf, maakt niet uit.”*

“Ik weet zeker dat het ook voor mij van belang is dat mijn partner weer gezond en beslissing vaardig wordt. Plannen waren er genoeg, echter emotionele beperkingen maakten beslissen onmogelijk.”

Voor ex-geگیzelden en hun naasten:

Lotgenotencontact met professionele vaste begeleiding.

“Lotgenoten contact met op de achtergrond professionele vaste begeleiding ggz.”

“Gespreksgroepen onder leiding van verstandige mensen.”

Voor de naasten:

Ruimte voor creatieve en sportieve outlets.

“Voor de naasten zou het ook fijn zijn, als het mogelijk zou zijn om bijvoorbeeld kosteloos te kunnen sporten, yoga of bijvoorbeeld mindfulness of iets anders.”

Tips over erkenning

Voor ex gegijzelden:

Neem ex-geگیzelden serieus en bied excuses aan ex-geگیzelden over de geleverde nazorg. Volgens naasten kwam de nazorg onprofessioneel over en was deze onvoldoende doordacht. Met dit onderzoek wordt volgende deelnemers een stap gezet in het serieus nemen van de ex-geگیzelden.

Ik weet niet in hoeverre de ex gegijzelden daadwerkelijk de behoefte hebben aan een 'sorry' van de overheid. Wat mij wel duidelijk is geworden dat de nazorg redelijk onprofessioneel en hap-snap was en wellicht dus goed voor excuses.

Dit project [onderzoek] is een goede stap op weg om serieus genomen te worden. Ik waardeer het heel erg, dat dit onderzoek wordt gedaan. Het zorgt ervoor, dat mijn man en andere ex-geگیzelden zich nu serieus en gehoord voelen.

Tips over gemeenschappen

Besef dat er al veel is gedaan aan toenadering.

“Er is al heel veel gedaan door Molukse en Nederlandse mensen om samen verder te gaan. We hebben dorpsfeesten op de Brink Baru georganiseerd. We hebben twee monumenten gemaakt met bloed, zweet en tranen. Voor mijn gevoel heeft deze community art heel veel goeds gedaan in het dorp. Alleen worden die natuurlijk wel altijd bezocht, door de mensen, die daar ook aan toe zijn. Realiseer je dat niet iedereen open staat voor toenadering.”

“Helaas is de ervaring dat boze mensen niet voor toenadering open staan.”

“De mensen, die nog steeds haten blijven thuis. Die krijg je er niet bij. Misschien is het goed om dit soort activiteiten te blijven organiseren, om de zoveel jaar. Er is vorig weekend een theaterhuis.”

Blijf inzetten op toenadering door gemeenschappelijke projecten en uitwisseling van verhalen voor creëren wederzijds begrip. Het vergt volharding en doorzetting om de situatie te veranderen, met kleine stappen. Vergt acceptatie van hetgeen is gebeurd van alle betrokkenen.

“Gegijzelden en hun naasten adviseren in contact te komen met Molukkers. Dan leer je hen kennen en hun verhalen en wordt er begrip gecreëerd en ontstaat verbinding. Dat kan door met elkaar te praten, maar ook door activiteiten samen te doen[eerdere activiteiten] waren geweldig en hebben voor een aantal helend gewerkt. Helaas waren lang niet alle gegijzelden daaraan toe.”

“Ga in gesprek met Molukkers, dat brengt je zoveel positiefs!”

“Ga je verdiepen in de Molukse geschiedenis.”

“[Houd] Moed om ermee aan de slag te gaan. Want het is zo veilig om in de situatie te blijven zoals het is.”

“Er tijd voor nemen om het te verwerken. Niet te snel willen.”

“Acceptatie is het toverwoord. Schaam je niet ten opzichte van anderen, dat is niet nodig.”

“Schoon schip maken door veel gemeenschappelijke projecten.”

“Acceptatie, van alle kanten.”

“Communicatie, begrip en het luisteren naar elkaar. Zich oprecht openstellen voor de situatie, mening en herkomst van de ander. Alleen dan kan er een soort vergeving ontstaan die zorgt dat de gemeenschap in Bovensmilde als een gemeenschap kan leven.”

“Gesprekken in en met beide gemeenschappen.”

“Kies de mens als uitgangspunt en niet steeds de groep. Het perspectief van de groep geeft alleen maar verdere polarisatie. Er is hier veel te leren van de aanpak van de waarheidscommissie in Zuid Afrika.”

“Meer gemeenschappelijke activiteiten. In het begin waren de kerken daarin redelijk actief, dat is grotendeels verdwenen.”

5. Interviews

5.1 Topiclijst interviews oud-leerlingen

Thema	Onderwerp	Vragen
Introductie		• Is dit de eerste keer dat u met iemand praat over de gevolgen van de gijzeling? • <i>Wat zijn uw verwachtingen bij het interview?</i>
Gevolgen	Psychisch Sociaal Gezin Werk	• Kunt u met iets vertellen over hoe het nu met u gaat? • Welke rol speelt de gijzeling nu in uw leven? • Wat is de invloed geweest van de gijzeling (geweest) op uw leven? • <i>Heeft u op dit moment klachten of problemen door de gijzeling?</i> • <i>Welke invloed hadden of hebben deze klachten op uw:</i> ○ <i>Dagelijks leven</i> ○ <i>Schoolprestaties</i> ○ <i>Mentale gezondheid</i> ○ <i>Fysieke gezondheid</i> ○ <i>Later op uw werk / carrière</i> ○ <i>Op uw huidige gezin [indien van toepassing]</i> ○ <i>Op uw relaties met anderen (bijv vrienden)</i> ○ <i>Anders</i> • <i>Heeft de gijzeling gevolgen gehad die u opmerkte bij andere belangrijke gebeurtenissen in uw leven (life events)?</i> • <i>Heeft de gijzeling positieve gevolgen gehad?</i>
Coping	Coping Sociale Steun Zwijgcultuur	• Hoe gaat u nu om met de herinnering aan de gijzeling?* • Hoe ging u er destijds mee om als kind en volwassene? • Kunt u er met iemand over praten? • Kon u er met iemand over praten? • Wat was de rol van uw ouders? • <i>Merkte u zelf/anderen veranderingen aan u na de gijzeling? [emotioneel, gedachten, gedrag]</i>

		• <i>Wat heeft u (niet) geholpen ermee om te gaan? [denk bijv aan humor, relativeren, betekenis zoeken, geloof, sociale steun, drank/middelen, etc.]</i> • <i>Was er iemand door wie u zich gesteund voelde of gesteund voelt?</i> • <i>Hoe gingen uw ouders, en/of broertjes/zusjes ermee om?</i> <i>*zie indien nodig definitie concept coping</i>
Steun / Hulpverlening	Steun Hulpverlening	• Ontvangt u nu steun of professionele hulp* voor de gijzeling? ○ Wat voor steun of hulp? ○ Bent u daarmee tevreden / heeft geholpen? ○ Wilt u nu steun of hulp? ○ Hoe zou dat er uit zien? ○ Van wie zou u dat willen ontvangen? • Heeft u zich na de gijzeling gesteund gevoeld? ○ Door wie? ○ Hoe? • Heeft u in verleden nazorg gehad voor de gijzeling? ○ Als kind? ○ Als volwassen? ○ Wat voor hulp of ondersteuning? ○ Van wie? ○ Was u daarmee tevreden / heeft geholpen? ○ Wat heeft u gemist? • <i>Heeft u steun ontvangen van uw ouders?</i> • <i>Heeft u steun ontvangen van anderen?</i> • <i>Was de ontvangen steun afdoende?</i> • <i>Ontving u als kind financiële steun;</i> ○ <i>Om wat voor steun ging het [van wie]</i> ○ <i>Wat vond u daarvan?</i> <i>*Voorbeelden van hulp zijn: Lotgenotenbijeenkomsten, huisarts, GGZ, maatschappelijk werk, werkbegeleiding, initiatieven uit de gemeenschap, financiële tegemoetkoming.</i> Doe aan verwachtingenmanagement wanneer het gaat om wensen voor zorg, compensatie en anderzijds – het

		uitspreken van de wens betekent geen garantie dat dit wordt opgepakt.
Erkenning / Miskenning		• Wat betekent erkenning* voor u? • Voelt u zich erkend? ○ <i>Door wie wel?</i> ○ <i>Door wie niet?</i> • Wat zou helpen om u erkend te voelen? ○ <i>Door wie**?</i> • Wat vond u na de gijzeling van het handelen van: ○ <i>De school</i> ○ <i>De media</i> ○ <i>De gemeente</i> ○ <i>De landelijke overheid</i> • <i>Is/Was er aandacht voor uw verhaal?</i> • <i>Heeft u het gevoel dat het verhaal van de gijzeling correct is weergegeven in de media?</i> • <i>Welke invloed had de berichtgeving in de media op u?</i> • <i>Welke rol speelt erkenning voor de verdere verwerking van de gijzeling?</i> <i>*zie indien nodig definitie concept erkenning.</i> <i>** Voorbeelden wie erkenning kunnen geven: Dierbaren, directe omgeving, rijksoverheid, gemeente Midden-Drenthe, media, minister, werkgevers, maatschappij, school.</i> Doe aan verwachtingenmanagement wanneer het gaat om wensen voor zorg, compensatie en anderzijds – het uitspreken van de wens betekent geen garantie dat dit wordt opgepakt.
Gemeenschap		• Woont u nog in- of heeft u nog banden met Bovensmilde? <i>Zo ja:</i> • <i>Kan de gemeenschap bijdragen aan het verder verwerken van de gijzeling?</i> • <i>Hoe dan?</i> • <i>Hoe heeft de gijzeling invloed gehad op de gemeenschap in Bovensmilde?</i> • <i>Hoe is de relatie nu tussen de Drentse en Molukse gemeenschappen in Bovensmilde?</i>

		• <i>Wat heeft de gemeenschap nodig om de gijzeling te verwerken?</i> • <i>Wat zijn volgens u de grootste obstakels voor gemeenschapsherstel en hoe kunnen die overwonnen worden?</i> • <i>Eerder waren er initiatieven voor de gemeenschap (bijv. herdenken, monumenten). Wat hebben deze initiatieven opgeleverd?</i>
--	--	---

Optioneel (indien gewenst)

Thema	Onderwerp	Vragen
De Gijzeling	Gijzelervaringen	• <i>Wilt u nog wat delen over de gijzeling zelf?</i> • <i>Hoe kijkt u terug op de gijzelnemers?</i> • <i>Hoe kijkt u terug op het strafproces van de gijzelnemers?</i> a) <i>Werd u daarbij betrokken?</i> b) <i>Wat vond u daarvan?</i> c) <i>Hoe vond u de bejegening van de politie en justitie?</i>

Afronding	Gemiste thema's	• <i>Zijn er onderwerpen nog niet besproken?</i> • <i>Hoe vond u het om mee te doen aan het interview en de vragenlijst?</i> • <i>Heeft u nog vragen?</i> • <i>Zijn er vragen die u verwachtte, maar die ik niet gesteld heb?</i> • <i>Heeft u zelf ideeën of suggesties voor hulpverleners of overheden die we nog niet hebben besproken? Over hoe ze beter kunnen inspelen op de behoeften van getroffen en zoals u.</i>	

5.2 Topiclijst interviews oud-leraren

Thema	Onderwerp	Vragen
Introductie		• Is dit de eerste keer dat u met iemand praat over de gevolgen van de gijzeling? • <i>Wat zijn uw verwachtingen bij het interview?</i>
Gevolgen	Psychisch Sociaal Gezin Werk	• Kunt u met iets vertellen over hoe het nu met u gaat? • Welke rol speelt de gijzeling nu in uw leven? • Wat is de invloed geweest van de gijzeling (geweest) op uw leven? • <i>Heeft u op dit moment klachten of problemen door de gijzeling?</i> • <i>Welke invloed hadden of hebben deze klachten op uw:</i> ○ <i>Dagelijks leven</i> ○ <i>Mentale gezondheid</i> ○ <i>Fysieke gezondheid</i> ○ <i>Op uw werk / carrière</i> ○ <i>Op uw huidige gezin [indien van toepassing]</i> ○ <i>Op uw relaties met anderen (bijv vrienden)</i> ○ <i>Anders</i> • <i>Heeft de gijzeling gevolgen gehad die u opmerkte bij andere belangrijke gebeurtenissen in uw leven (life events)?</i> • <i>Heeft de gijzeling positieve gevolgen gehad?</i>
Coping	Coping Sociale Steun Zwijgcultuur	• Hoe gaat u nu om met de herinnering aan de gijzeling?* • Hoe ging u er destijds mee om? • Kunt u er nu met iemand over praten? • Kon u er toen met iemand over praten? • Wat was de rol van uw naasten? • <i>Merkte u zelf/anderen veranderingen aan u na de gijzeling? [emotioneel, gedachten, gedrag]</i> • <i>Wat heeft u (niet) geholpen ermee om te gaan? [denk bijv aan humor, relativeren, betekenis zoeken, geloof, sociale steun, drank/middelen, etc.]</i> • <i>Was er iemand door wie u zich gesteund voelde of gesteund voelt?</i>

		Hoe gingen uw gezin van destijds ermee om? <i>*zie indien nodig definitie concept coping</i>
Steun / Hulpverlening	Steun Hulpverlening	Ontvangt u nu steun of professionele hulp* voor de gijzeling? - Wat voor steun of hulp? - Bent u daarmee tevreden / heeft geholpen? - Wilt u nu steun of hulp? - Hoe zou dat er uit zien? - Van wie zou u dat willen ontvangen? Heeft u zich na de gijzeling gesteund gevoeld? - Door wie? - Hoe? Heeft u in het verleden nazorg gehad voor de gijzeling? - Wat voor hulp of ondersteuning? - Van wie? - Was u daarmee tevreden / heeft geholpen? - Wat heeft u gemist? - Heeft u steun ontvangen van anderen? - Was de ontvangen steun afdoende? - Ontving u als leraar financiële steun; - Om wat voor steun ging het [van wie] - Wat vond u daarvan? Wat weet u van de zorg en ondersteuning die ingericht werd voor de kinderen van de school? <i>*Voorbeelden van hulp zijn: Lotgenotenbijeenkomsten, huisarts, GGZ, maatschappelijk werk, werkbegeleiding, initiatieven uit de gemeenschap, financiële tegemoetkoming.</i> Doe aan verwachtingenmanagement wanneer het gaat om wensen voor zorg, compensatie en anderzijds – het uitspreken van de wens betekent geen garantie dat dit wordt opgepakt.
Erkenning / Miskenning		Wat betekent erkenning* voor u? Voelt u zich erkend? - Door wie wel?

		• Door wie niet? • Wat zou helpen om u erkend te voelen? • Door wie**? • Wat vond u na de gijzeling van het handelen van: • De media • De gemeente • De landelijke overheid • De ouders van de kinderen • <i>Is/Was er aandacht voor uw verhaal?</i> • <i>Heeft u het gevoel dat het verhaal van de gijzeling correct is weergegeven in de media?</i> • <i>Welke invloed had de berichtgeving in de media op u?</i> • <i>Welke rol speelt erkenning voor de verdere verwerking van de gijzeling?</i> <i>*zie indien nodig definitie concept erkenning.</i> <i>** Voorbeelden wie erkenning kunnen geven: Dierbaren, directe omgeving, rijksoverheid, gemeente Midden-Drenthe, media, minister, werkgevers, maatschappij, school.</i> Doe aan verwachtingenmanagement wanneer het gaat om wensen voor zorg, compensatie en anderzijds – het uitspreken van de wens betekent geen garantie dat dit wordt opgepakt.
Gemeenschap		• Woont u nog in- of heeft u nog banden met Bovensmilde? <i>Zo ja:</i> • <i>Kan de gemeenschap bijdragen aan het verder verwerken van de gijzeling?</i> • <i>Hoe dan?</i> • <i>Hoe heeft de gijzeling invloed gehad op de gemeenschap in Bovensmilde?</i> • <i>Hoe is de relatie nu tussen de Drentse en Molukse gemeenschappen in Bovensmilde?</i> • <i>Wat heeft de gemeenschap nodig om de gijzeling te verwerken?</i> • <i>Wat zijn volgens u de grootste obstakels voor gemeenschapsherstel en hoe kunnen die overwonnen worden?</i>

		Eerder waren er initiatieven voor de gemeenschap (bijv. herdenken, monumenten). Wat hebben deze initiatieven opgeleverd?
--	--	--

Optioneel (indien gewenst):

Thema	Onderwerp	Vragen
De Gijzeling	Gijzelervaringen	Wilt u nog wat delen over de gijzeling zelf? Hoe kijkt u terug op de gijzelnemers? Hoe kijkt u terug op de samenwerking/communicatie met de overheid en hulpverleners rondom de gijzeling? Hoe kijkt u terug op het strafproces van de gijzelnemers? a) Werd u daarbij betrokken? b) Wat vond u daarvan? c) Hoe vond u de bejegening van de politie en justitie?

Afronding	Gemiste thema's	Zijn er onderwerpen nog niet besproken? Hoe vond u het om mee te doen aan het interview en de vragenlijst? Heeft u nog vragen? - Zijn er vragen die u verwachtte, maar die ik niet gesteld heb? - Heeft u zelf ideeën of suggesties voor hulpverleners of overheden die we nog niet hebben besproken? Over hoe ze beter kunnen inspelen op de behoeften van getroffen en zoals u.	

5.3 Topiclijst interviews naasten

Thema	Vragen	Opmerkingen
Introductie	• Hoe gaat het met u? • Wat zijn uw verwachtingen bij dit interview? • Wat is uw relatie met de oud-leerling/oud-leraar van de school? • <i>Onderhoud u momenteel contact met uw naaste?</i> • <i>Woonde of woont u samen met uw naaste?</i>	<i>Stel als interviewer vast of de geïnterviewde een naaste is van:</i> - TOEN (hebben de gijzeling destijds als naaste meegemaakt; het slaat doorgaans op het gezin van herkomst; ouders, broers/zussen) - NU (zijn naasten die nu in contact staan met oud-leerling/oud-leraar – het slaat doorgaans op het huidige gezin: partner, kinderen) - TOEN en NU
De gijzeling en nasleep	• Kende u uw naaste al ten tijde van de gijzeling? (Indien onduidelijk) <u>Zo ja:</u> • Waar was u tijdens de gijzeling en de nasleep? • Kunt u mij iets vertellen over hoe u de gijzeling en de nasleep hiervan heeft beleefd? • Wat staat u het beste bij van die periode?	<i>Als geïnterviewden zijn/haar naaste niet kende tijdens de gijzeling.</i> ➔ <i>Ga door naar volgende themablok.</i> <i>Als geïnterviewden zijn/haar naaste wel kende tijdens de gijzeling.</i> ➔ <i>Stel de “zo ja” vragen.</i> <i>Waak voor debriefing/herbelevingen bij bespreken van de gijzeling.</i>
Gevolgen: Persoon/Omgeving	• Kunt u mij iets vertellen over de impact die de gijzeling op u en	<i>Stel vast over <u>welke periode</u> de geïnterviewden het heeft bij het vertellen over de impact van de gijzeling. Gaat het over:</i>

	uw omgeving heeft gehad? • Waar merkte u, of anderen*, dat aan? • Waar loopt u nu tegenaan in het dagelijks leven?	→ Nu op dit moment → Tijdens de gijzeling → In de nasleep direct na de gijzeling → De periode tussen de gijzeling en nu → Op moment van leren kennen oud-leerling/oud-leraar Verhelder tijdens gesprek indien onduidelijk. <i>*Check wie de "anderen" waren?</i>
--	---	---

Gevolgen: Relatie	• Hoe heeft de gijzeling uw relatie met uw naaste beïnvloed? • Zou uw relatie met uw naaste er anders hebben uitgezien zonder de schoolgijzeling? • Als u als gezin samenwoont of heeft gewoond met uw naaste: • Hoe is/was het samen te wonen met uw naaste? • Wat is/was de invloed van de gijzeling op andere gezinsleden? • Heeft uw naaste gesproken met u over de schoolgijzeling? • Hoe vaak praat(te) u erover? • Waarom wel of niet? • Had u dit achteraf anders gewild?	
--------------------------	--	--

	• Bent u momenteel mantelzorger, of was u dat in het verleden voor uw naaste, vanwege de gevolgen van de gijzeling? • Hoe ervaart u dit of heeft u dit ervaren?	
Steun / Hulpverlening	• Waardoor heeft u zich het meest gesteund gevoeld m.b.t. de schoolgijzeling en nasleep? • Van wie? • Wanneer? • Hoe heeft dit u geholpen? • Heeft u <u>professionele hulpverlening</u> (gekregen) als gevolg van de gijzeling? • Wanneer? • Welke hulp? • Van wie? • Heeft dit geholpen en waarom wel/niet? • Heeft u steun of hulpverlening gemist m.b.t. de gijzeling? • Wat dan? • Wat waren of zijn de gevolgen van de gemiste steun of hulp? • Heeft u steun of zorgwensen en behoeften m.b.t. de gijzeling?	<i>*<u>Steun</u> is informeel en komt doorgaans uit het eigen sociale netwerk of de gemeenschap.</i> <i><u>Professionele hulpverlening</u> is formeel, voorbeelden zijn:</i> <i>Lotgenotenbijeenkomsten, huisarts, GGZ zorgverlener, maatschappelijk werk, werkbegeleiding, initiatieven uit de gemeenschap.</i> <i>Mocht het gesprek gaan over steun- of zorgbehoeften, doe aan <u>verwachtingenmanagement</u>: het uitspreken van de wens is geen garantie dat dit wordt opgepakt.</i>
Erkenning / Miskenning	• Voelt u zich erkend als naaste van een getroffene van de schoolgijzeling? • Wat verstaat u onder of wat betekent 'erkenning' voor u als naaste?* • Is erkenning voor u, als naaste, belangrijk?	<i>*We hanteren de definitie van erkenning van de geïnterviewde. Als geïnterviewde het niet weet, hanteer dan de definitie: 'Het feit dat iets wordt gezien en toegegeven.'</i> <i>** Voorbeelden wie erkenning kunnen geven: Dierbaren, directe omgeving, rijksoverheid, gemeente Midden-</i>

	• Van wat of wie is het belangrijk om erkenning te ontvangen**? • Door wie voelt u zich erkend? • Wat betekent deze erkenning voor u? • Door wie voelt u zich niet erkend? • Wat betekent dit gebrek aan erkenning voor u? • Wat zou helpen om u erkend te voelen als naaste?	<i>Drenthe, media, minister, werkgevers, maatschappij, school.</i> <i>Mocht het gesprek gaan over financiële compensatie als vorm van erkenning, doe aan verwachtingenmanagement: het uitspreken van de wens is geen garantie dat dit wordt opgepakt.</i>
Afronding	• Zijn er onderwerpen nog niet besproken? • Zijn er vragen die u verwachtte, maar die ik niet gesteld heb? • Hoe vond u het om mee te doen aan het interview en de vragenlijst? • Heeft u nog vragen?	

5.4 Codeboom interviews

Onderstaand zijn de codebomen van respectievelijk voormalig gegijzelde leerlingen, oud-leraren, oud-leerlingen van Molukse komaf en naasten te zien. Enkel hoofd- en categoriale codes zijn in deze bijlage opgenomen. Codes op open c.q. tekstueel niveau zijn niet in deze bijlage opgenomen ten behoeve van de leesbaarheid.

5.4.1 Voormalig gegijzelde leerlingen

Consequenties van gijzeling voor gemeenschap
• Wrok jegens mensen van Molukse komaf • Verdeeldheid in Bovensmilde
Consequenties van gijzeling op verdere leven
• Positieve consequenties op verdere leven ◦ Impact van gijzeling is klein of onduidelijk ◦ Overige positieve consequenties • Beseffen hoe groot de impact op je leven is geweest, doet pijn • Schrikachtigheid, onveiligheid, alertheid en gespannenheid ervaren ◦ Schrikachtigheid ◦ Onveiligheid ◦ Alertheid ◦ Gespannenheid • Vermijden van zaken als gevolg van gijzeling (Bovensmilde, OV, nieuws) • Moeite in werkzame leven ◦ Minder moeten werken ◦ Gedragsproblemen belemmeren werk en school ◦ Angst en stress op en door werk • Traumatische reacties en beelden • Negatieve gevolgen voor zelfbeeld en eigenwaarde ◦ Moeite met grenzen bewaken ◦ Gevoel raar en/of anders te zijn ◦ Boosheid op jezelf omdat je niet durfde te praten en zoveel last had • Gijzeling nog steeds erg aanwezig in leven, zal wellicht zo blijven • Neiging tot overmatig beschermen van kinderen • Gevolgen voor persoonlijkheidsontwikkeling (individualistischer, geslotener, karakterverandering) • Negatieve consequenties voor gezinsleven • Negatieve consequenties voor sociaal functioneren • Triggerende confrontaties ◦ Angst bij confrontaties of incidenten met mensen van Molukse afkomst ◦ Overig • Negatieve fysieke consequenties • Moeite met vertrouwen van personen en instanties
Consequenties van gijzeling op kindertijd
• Negatieve consequenties op kindertijd

○ Gevoel van veiligheid en kind-zijn afgenomen ○ Negatieve invloed op schoolgang: beeld, sfeer en kwaliteit van school ○ Angst ervaren in de periode na de gijzeling ○ Wrijving: gijzeling meemaken was niet leuk, maar dit niet op een goede manier hebben kunnen en willen uiten.
Verwerking van gijzeling
• Praten & zwijgen ○ Niet over gijzelings(impact) willen en/of kunnen praten in volwassen leven ▪ Onderdrukken van gevoelens ▪ Onprettige gevolgen van niet praten ▪ Diverse redenen om niet te willen/durven praten ▪ Overig ○ Wel over gijzelings(impact) willen en/of kunnen praten in volwassen leven ▪ Prettige effecten van praten ▪ Overig ○ Niet willen praten over de gijzeling tijdens de kindertijd • (Aangeleerde) bagatellisatie • Diverse barrières om hulp te zoeken • Verwerkingsmechanismen in volwassen leven ○ Interne copingsmechanismen ○ Steunbronnen in volwassen leven ▪ Prettige effecten van hulpverlening ▪ Begrip op het werk ▪ Steun van naasten ▪ Lotgenotencontact ▪ Contacten met Molukse gemeenschap ○ In contact zijn met de gebeurtenis ○ Zelfbescherming • Vruchtbare verwerkingsmechanismen tijdens kindertijd ○ Steun krijgen van thuis ○ Steun vanuit de Molukse gemeenschap ○ Overig
Ervaren miskenning
• Soms vinden oud-gegijzelden het moeilijk om erkenning op te zoeken • Pijnlijke ervaringen van oud-gegijzelden rondom een ervaren gebrek aan empathie door mensen van Molukse afkomst • Als volwassene niet gehoord gevoeld door hulpverleners • Als kind niet gehoord gevoeld door hulpverleners • "Er is absoluut niet snel genoeg ingegrepen toen de negatieve effecten zichtbaar werden" • Gevoel dat de impact van de gijzeling niet gezien werd en wordt ○ Gebrek aan maatschappelijke bekendheid ○ Overig • Missen van door de overheid georganiseerde herdenking en verwerking • De zwijgcultuur heeft geen goed gedaan • De impact van het leed van de kinderen werd niet serieus genomen

• Oud-gegijzelden ervaren onrecht t.o.v. de positie die mensen van Molukse afkomst krijgen/hebben • Veroordeling van de gijzeling
Expliciet benoemde voorbeelden van ervaren erkenning
Verzoening
• Boosheid • Pro verzoening • Moeite met verzoening
Zwijgcultuur
• Gebeurtenis op school niet besproken of verwerkt • Thuis/in het dorp werd er niet over de gijzeling gesproken
Nuances
• Er doen wel eens misverstanden de ronde • Er is begrip of waardering voor het toenmalig handelen van de overheid/school/ouders • In de basis geen negativiteit ervaren jegens mensen van Molukse afkomst • De ervaringen en impact van de gijzeling verschillen echt per persoon • Context gijzeling (1977, BS) is van invloed geweest op de impact van de gijzeling • Als kind soms nuchterder verder na de gijzeling dan de buitenwereld
Overig
• Gebrek aan steun/erkenning in media • Herinneringen aan de gijzeling en aan de periode daarna • Uitspraken over de ervaringen van anderen • Overig
Aanbevelingen vanuit oud-gegijzelden
• Huidige behoeften qua erkenning/ondersteuning • Definities van erkenning • Aanbevelingen m.b.t. mensen van Molukse afkomst ○ Ambivalentie t.o.v. een gesprek met mensen van Molukse afkomst of met gijzelnemers ○ Ambivalentie t.o.v. erkenning en begrip vanuit mensen van Molukse afkomst ▪ Wens voor excuses ▪ Geen wens voor excuses • Aanbevelingen m.b.t. gijzelnemers • Aanbevelingen m.b.t. overheden • Aanbevelingen m.b.t. hulpverlening • Aanbevelingen m.b.t. nuancering

5.4.2 Oud-leraren

Consequenties
• Aanwezigheid van gijzeling door leven heen ○ Gijzeling speelt/speelde geen grote rol in het leven ○ Door intensief met de gijzeling bezig te zijn, komt er wel wat boven

• Negatieve gevolgen van gijzeling ◦ Periode tijdens en na gijzeling als erg stressvol en vermoeiend ervaren ◦ Alertheid/angst na gijzeling ervaren • Positief gevolg van gijzeling • Ambivalente waardering van eigen handelen rondom gijzeling
Ervaring m.b.t. gebrek aan steun
Herinneringen en ervaringen rondom de gijzelings(periode)
Persoonlijke verwerking
• Voorwaarden die nodig zijn om goed te kunnen praten over deze gebeurtenis • Effecten van praten over de gebeurtenis • Werk en lotgenoten hebben een rol (gehad) in verwerking • Verschillende behoeften m.b.t. hulpverlening • Overig (fijn om met mensen over de gebeurtenis te spreken)
Aspecten rondom steun en erkenning ten tijde van gijzeling
• Ervaren erkenning ◦ Veel belangstelling gehad ◦ Celstraf gijzelnemers was zeker terecht ◦ Van anderen waardering krijgen doet goed • Ambivalent over rol van media • Positief over rol van gemeenschap/school • Positief over rol van overheid • Helpend om het normale leven weer op te pakken
Erkenning
• Weinig behoefte aan extra erkenning • Aanbevelingen m.b.t. erkenning
Context
• Mentaliteit na gijzeling op en door school: doorgaan! • Wisselende visies op en ervaringen met het aanbod van hulpverlening • Begrip voor het ongenoegen dat mensen van Molukse komaf destijds ervoeren (behandeling militairen), maar geen begrip voor de gijzeling • Genuanceerd beeld van de Molukse gemeenschap in Bovensmilde

5.4.3 Oud-leerling van Molukse afkomst

Consequenties gijzeling
• Geen last van de gijzeling, maar het heeft het leven wel gevormd • Net na gijzeling werd tweedeling nog meer voelbaar, dat was stom maar achteraf ook wel begrijpelijk • Overig
Mening over handelen diverse partijen
• Waardering voor hoe de Molukse gemeenschap zich opstelde voor bijv. de kinderen, tijdens de gijzeling • Mild over houding media • Mild over houding school • Overig

Visie op gijzeling
• Dubbel: gijzeling was slecht, maar de beweegredenen van de gijzelnemers waren begrijpelijk • Begrip voor het leed van gegijzelde kinderen ○ Veroordelen van zwijgcultuur ○ Molukse gemeenschap veroordeelde deze actie destijds ook ○ Overig
Miskenning
• Gevoel van onrecht; kinderen van Molukse afkomst hadden het destijds ook niet makkelijk • Twijfel over de juistheid van het afhandelen van de gijzeling door de overheid, al is het ook begrijpelijk
Context toen
• In Bovensmilde was er een sterke tweedeling tussen inwoners van Molukse en Nederlandse afkomst • De Molukse wijk was een veilige bubbel • Sommige dingen zoals de zwijgcultuur waren misschien ook afhankelijk van de context en tijdgeest; achteraf is makkelijk praten
Ervaringen discriminatie algemeen
• Vroeger wel discriminatie ervaren • Nuanceren; soms ook luchtig om (moeten of kunnen) gaan met discriminatie
Verwerking
• Steunbronnen tijdens gijzeling ○ Veel steun gehad vanuit de Molukse gemeenschap ○ Steun van thuis • Molukse achtergrond vergemakkelijkt verwerken van gijzelingsperiode • Vruchtbare interne verwerkingsmechanismen • Behoeft aan groepsgesprekken
Verzoening
Erkenning
Herinnering aan de gijzelingsperiode

5.4.4 Naasten

Partners van voormalig gegijzelden

Consequenties van de gijzeling op mijn relatie met mijn partner
• De gijzeling heeft vooral negatieve, maar zeker ook positieve gevolgen gehad • Met partner over gebeurtenis praten (gaat goed, of is wel eens lastig) ○ Niet heel veel gesprekken over de gijzeling ○ Veel openheid rondom de gebeurtenis in de relatie ○ Moeilijkheden rondom praten over de gijzeling ○ Het kan verbindend zijn om samen over vroeger (dus ook gijzeling) te praten • Gijzeling is inherent aan huwelijk

• Herkenning vinden bij partner, dat heeft geholpen • Merken van gijzelingsimpact op partner • Er is ook ruimte voor de partner in de relatie • Overig
Consequenties van de gijzeling op voormalig gegijzelde partner
• Negatieve invloed op werkzame leven van voormalig gegijzelde partner • Negatieve emoties van voormalig gegijzelde partner • Psychische gevolgen van de gijzeling voor voormalig gegijzelde partner • Nuttige/positieve gevolgen van de gijzeling voor voormalig gegijzelde partner • Overig
Consequenties van de gijzeling op gezamenlijke kinderen
• Negatieve gevolgen voor de kinderen • Openheid in communicatie naar de kinderen • Positieve gevolgen voor de kinderen • Overig
Consequenties van de gijzeling op mij (naaste partner)
• Moeten inschikken/aanpassen ◦ Extra energie moeten leveren ◦ Gijzeling is stempeldrukkend, ook op mijn leven ◦ Niet alles kunnen doen zoals ik het had gewild • Bezorgdheid over partner • Moeite door de gevolgen van de gijzeling die voormalig gegijzelde partner heeft • Positieve momenten ten gevolge van de gijzeling • Overig
Ik steun mijn voormalig gegijzelde partner
• Voormalig gegijzelde partner steunen in zijn/haar gijzelingsgerelateerde activiteiten • Doorvechten voor de relatie, meer geven dan nemen • Steun bieden in moeilijke tijden • Overig
Mijn perspectief op het leed van mijn voormalig gegijzelde partner
• Begrijpen van bezorgdheid van anderen over mijn voormalig gegijzelde partner • Niet altijd makkelijk om je in te leven in het leed • Het doet pijn om te beseffen wat voor leed je voormalig gegijzelde partner draagt • Overig
Mijn verwerking (van naaste partner)
• Steun halen uit gesprekken met anderen • Afleiding zoeken • Helpende mindsets • Onafhankelijkheidsgevoel versterken • Overig
De verwerking van mijn voormalig gegijzelde partner
• Hindernissen m.b.t. verwerking • Hulpbronnen ◦ Nuchtere houding van partner

○ Positieve gevolgen van lotgenotencontact/monument ○ Overig
Mijn visie op de gijzeling
• Ik voel me op afstand staan • Behoeftte iets te doen aan de slechte behandeling van oud-gegijzelden én van mensen van Molukse afkomst • Acceptatie; het is gebeurd. • Overig
Ervaren miskennen rondom de afhandeling van de gijzeling
• Nalatigheid van de overheid ○ Rondom hulpverlening ○ Rondom serieus nemen van burgers ○ Overig • Zwijgcultuur was niet goed • Als naaste soms ook miskend gevoeld • Niet begrepen worden in de keuze voor mijn voormalig gegijzelde partner • Overig

Ouders van voormalig gegijzelden

Consequenties van de gijzeling op mij (ouders)
• Ervaren pijn rondom de gebeurtenis • Ervaringen/gevoelens tijdens de gijzeling • Emoties vlammen soms nog op • Ervaren schuldgevoelens • Met de jaren verdwenen de scherpe randjes van de emoties, nu leiden we een gelukkig leven • Relatief weinig gevolgen van de gijzeling ervaren • Overig
Ik steun mijn voormalig gegijzelde kind
Mijn perspectief op het leed van (mijn) voormalig gegijzelde kinderen
• Het zien van het leed van mijn kinderen doet/deed pijn • Als gezin soms irritaties aan alle toestanden rondom de gijzeling • Weinig zorgen gehad om de kinderen na de gijzeling, het ging z'n gang • Overig
Mijn verwerking (van ouders)
• Soms is het moeilijk om geconfronteerd te worden met de gijzeling • Een veelgebruikte copingstijl was: doorgaan! • Steunbronnen • Overig
De verwerking van mijn kind
• Nuchtere visie op het verwerkingsproces • Overig
Ervaren miskennen
• Nooit echt erkend gevoeld in het verdriet dat is aangedaan

- Nooit echt erkend gevoeld in de schade die geleden is
- Overig

Kinderen van voormalig gegijzelden

Consequenties van de gijzeling op mijn relatie met mijn ouder
Consequenties van de gijzeling op mijn voormalig gegijzelde ouder
• Ouder heeft klachten t.g.v. gijzeling • Overig
Consequenties van de gijzeling op mij (kind van voormalig gegijzelde)
• Twijfel over/zoektocht naar of de gijzeling effect op mij heeft gehad • Niet bewust veel last gekend • Directe gevolgen voor mij • Door de positie van mijn ouder, lijkt ik soms zelf 'anders' te zijn • Negatieve gevolgen van de gijzeling voor de sfeer in huis • Positieve gevolgen van de gijzeling op mij • De gevolgen van de gijzeling op mijn ouder zijn confronterend • Het is niet fijn als er negatief over mijn ouders wordt gesproken • Overig
Ik steun mijn ouder
Mijn perspectief op het leed van mijn ouder
• Hopen op verbetering voor ouder ◦ Soms pijn om het leed van mijn ouder waar te nemen ◦ Mijn ouder verbetering gunnen • Ik begrijp dat het voor mijn ouder een moeilijk bespreekbaar onderwerp is • Ik zie de gevolgen van de gijzeling op mijn ouder • Overig
Mijn verwerking (van kinderen)
• Zoektocht naar/behoefte aan informatie • Wel/niet kunnen praten met anderen over de gevolgen van de gijzeling ◦ Goed met ouders kunnen praten • Overig
De verwerking van mijn ouder
• Toen we klein waren, sprak mijn ouder er niet over • Compassie; ouder heeft dit jarenlang alleen moeten dragen • Waarnemen dat ouder meer is gaan praten dan vroeger • Bepaalde personen zijn belangrijk voor het verwerkingsproces van mijn ouder (geweest) • Ouder heeft de behoefte iets te doen rondom de gijzeling • Overig
Ervaren miskenning
• Veroordelen zwijgcultuur • Veroordelen van gebrek aan nazorg voor betrokkenen, destijds • Het overheidsfalen heeft voor een tweedeling in Bovensmilde gezorgd

• Overig
Mijn visie op de gijzeling
• De gijzeling heeft voor een tweedeling in het dorp gezorgd • Mooi als men zich in het dorp meer zou verbinden • Overig

Broers en zussen van voormalig gegijzelden

Consequenties van de gijzeling op mijn relatie met mijn voormalig gegijzelde broer/zus
Consequenties van de gijzeling op mijn voormalig gegijzelde broer/zus
• Waargenomen consequenties • Psychologische gevolgen voor voormalig gegijzelde broer/zus • Gevoel dat het grote invloed heeft op broer/zus • Overig
Consequenties van de gijzeling op mij
• Ervaren boosheid rondom de gijzeling • Aanwezigheid van de gijzeling in mijn leven ○ Groots en heftig aanwezig ○ Weinig aanwezig • Overig
Ik steun mijn voormalig gegijzelde broer/zus
Mijn perspectief op het leed van mijn voormalig gegijzelde broer/zus
• Ik gun mijn broer/zus verbetering • Overig
Mijn verwerking (van naaste broer/zus)
• Vruchtbare verwerkingsmechanismen ○ Steun van naasten ○ Nuttige copingmechanismen • Praten over de gijzeling ○ Niet kunnen/willen praten over de gijzeling • Hulpverlening ○ Open staan voor hulpverlening ○ Ervaren drempels m.b.t. hulpverlening • Weinig behoefte aan verwerkingsmomenten • Overig
De verwerking van mijn voormalig gegijzelde broer/zus
• Mijn broer/zus had moeite met praten over de gebeurtenis • Mismatch tussen behoeften van mijn voormalig gegijzelde broer/zus en het begrip dat hij/zij kreeg van anderen • Overig
Ervaren miskenning
• Verwijten richting de overheid • Negatieve gevolgen van de zwijgcultuur • Missen van nazorg • Overig

Algemene codecategorieën voor alle deelnemende naasten

Erkenning
• Ervaren erkenning • Behoeften • Aanbevelingen • Definities erkenning
Beschrijvingen gijzelingsperiode
• Herinneringen aan de gijzeling ○ Ervaren spanning tijdens de gijzeling ○ Aangenomen rol tijdens de gijzeling ○ Herinnering aan onrust in het dorp ○ Thuis wachtte men vooral af ○ Overig
Contextschets (context van invloed op handelen rondom gijzeling)
Gevoelens rondom mensen van de Molukse gemeenschap
• Geen problemen met of negatieve gevoelens over mensen van Molukse afkomst • Begrip voor de gevoelens die destijds heersten onder mensen van Molukse afkomst, maar de gijzelingsactie veroordeel ik • Overig
Overig

6. Groepsbijeenkomsten

6.1 Stellinglijst groepsbijeenkomsten met oud-leerlingen en oud-leraren

THEMA 1: ZORG EN ONDERSTEUNING

1. Gespecialiseerde psychische steun en zorg voor voormalig gegijzelden zou beschikbaar moeten zijn voor wie dat nodig heeft.
2. Lotgenoten bijeenkomsten voor voormalig gegijzelden kunnen helpend zijn.
3. Gespecialiseerde psychische steun en zorg voor ouders van zou beschikbaar moeten zijn voor wie dat nodig heeft.
4. Hulpverlening dient maatwerk te zijn.
5. Richt een centrale plek in waar getroffen en terecht kunnen voor steun en zorg.
6. Er moet ondersteuning komen voor werk voor getroffen en die dat nodig hebben.

THEMA 2: BEGRIP EN ERKENNING

7. Publieke bekendheid over de gijzeling en de gevolgen ervan verdient meer aandacht.
8. De overheid dient publiekelijk excuses te maken.
9. De gemeente dient publiekelijk excuses aan te bieden.
10. De gijzelnemers dienen publiekelijk excuses te maken.
11. De Molukse gemeenschap dient excuses te maken.
12. De gijzeling verdient de kwalificatie 'terrorisme'
13. Erkenning betekent:
 - Herstel en onderhoud monument, plus monumentenstatus.
 - Herdenksteen bij de school.
 - Schoollessen over de schoolgijzeling.
 - Een Nationaal Herinneringscentrum over NL koloniale geschiedenis en geschiedenis Molukkers in NL.
 - Financiële compensatie.

THEMA 3: GEMEENSCHAPPEN BOVENSMILDE

14. Het is belangrijk dat de gemeenschappen in Bovensmilde nader tot elkaar komen.

6.2 Stellinglijst groepsbijeenkomst met naasten

THEMA 1: ZORG EN ONDERSTEUNING

1. Goede zorg draait (niet) alleen om de voormalig gegijzelde.
2. Voor zorg is het (niet) nodig de context te begrijpen.
3. Veel naasten met klachten aanvaarden geen hulp.
4. Er moet worden aangedrongen op het bieden van steun voor het hele gezin van de gegijzelde, in de nazorg na een gijzeling.
5. Stimuleer creatieve en sportieve outlets om spanningen te verminderen bij naasten, zoals een sportabonnement om het huis uit te kunnen en stoom af te blazen.
6. Lotgenotenbijeenkomsten onder professionele begeleiding zijn nodig voor naasten om hun ervaringen te kunnen delen.

THEMA 2: BEGRIP EN ERKENNING

7. Naasten hebben geen erkenning nodig, erkenning is alleen nodig voor de gegijzelden.
8. Het is nodig dat er excuses komen.
9. Ik zou graag meer willen weten over de gijzeling, de omstandigheden van toen en de gevolgen ervan.
10. De getroffen, gezinsleden, naasten en de gemeenschap zijn allen onmisbaar voor het vormgeven van erkenning.

THEMA 3: GEMEENSCHAPPEN BOVENSMILDE

11. Het is belangrijk dat de gemeenschappen in Bovensmilde nader tot elkaar komen.
12. De overheid moet het voortouw nemen en ons ontzorgen in het bereiken van verbinding.
13. Alleen toenaderingsprojecten die de Molukse en Nederlandse gemeenschap samen starten hebben een kans van slagen.